technopolis group

augustus 2026

Evaluatie van de KNAW

Eindrapport

augustus 2026

Evaluatie van de KNAW

Eindrapport

Mariette Blokhuis, Karlijn Groen, Gerwin Evers, Tomas van den Broeke, Geert van der Veen (mariette.blokhuis@technopolis-group.com; geert.vanderveen@technopolis-group.com)

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting iv

Management summary x

1 Achtergrond en opzet van de evaluatie 1

1.1 De context van deze evaluatie 1

1.2 Deze evaluatie: doelen, vragen en methoden 2

1.3 Leeswijzer 4

2 De KNAW-organisatie 5

2.1 Missie, visie en strategie 5

2.2 Organisatiestructuur, taken en bevoegdheden 6

2.3 De wettelijke taken in het kort 7

2.4 Mensen en middelen 8

3 Besturingsfilosofie en besturing 13

4 De KNAW in het bredere wetenschapsstelsel 16

5 Wettelijke taak 1: Het genootschap als forum voor wetenschappers en kunstenaars 20

5.1 Het genootschap als forum voor wetenschappers en kunstenaars: KNAW-genootschap, DJA en AvK 20

5.2 KNAW-genootschap 22

5.3 De Jonge Akademie 25

5.4 Akademie van Kunsten 28

6 Wettelijke taak 2: Advisering 32

7 Wettelijke taak 3: Bevorderen van wetenschapsbeoefening 38

7.1 Prijzen en beurzen, fondsen en stichtingen 38

7.2 De instituten 39

8 Strategische agenda 2021-2025 en opvolging evaluatie 2020 44

8.1 De Strategische agenda 2021-2025 44

8.2 De opvolging van de evaluatie uit 2020 47

9 Slotconclusies en aanbevelingen 49

9.1 Conclusies over relevantie, doeltreffendheid en impact, doelmatigheid en coherentie 49

9.2 Voor- en nadelen van de taakcombinatie 53

9.3 Aanbevelingen 53

Bijlage A Lijst met aanbevelingen uit de evaluatie van 2020 56

Bijlage B Tabellen 59

Bijlage C Lijst met afkortingen 61

Bijlage D Gesprekspartners 62

Bijlage E Enquête onder de leden 65

Bijlage F Organogram KNAW organisatie 75

Bijlage G Lijst met KNAW-publicaties 2020-2025 ____ 76
Bijlage H Overzicht van fondsen KNAW ____ 78
Bijlage I Bronnenlijst ____ 79

Managementsamenvatting

Achtergrond en aanleiding van de evaluatie

De KNAW heeft de wettelijke taken om de wetenschapsbeoefening te bevorderen, gevraagd en ongevraagd te adviseren over aangelegenheden op het gebied van wetenschapsbeoefening, en de uitwisseling tussen haar leden onderling en tussen haar leden en andere wetenschappers te bevorderen. De KNAW wordt daartoe bekostigd door de Rijksoverheid, en, als gevolg daarvan periodiek onderworpen aan een instellingsevaluatie.

Deze evaluatie over de periode 2020–2025 is uitgevoerd door Technopolis B.V. in opdracht van het Ministerie van OCW. Het is de eerste evaluatie die door een onafhankelijk bureau is uitgevoerd (eerdere evaluaties werden door peers, ondersteund door een secretaris, verricht). De evaluatie beoordeelt de KNAW op relevantie, doeltreffendheid, doelmatigheid, impact en coherentie. De kwaliteit van het onderzoek van de afzonderlijke instituten valt buiten de scope.

De evaluatieperiode was turbulent: de COVID-19-pandemie en een ingrijpende bestuurlijke reorganisatie tekenden de afgelopen vijf jaar.

Voor de beantwoording van de evaluatievragen vormde de *zelfevaluatie van de KNAW* (december 2025) een belangrijke primaire bron. Verdere bronnen waren jaarverslagen, statuten, beleidsdocumenten en rapporten van de KNAW, *interviews* met een brede groep stakeholders binnen en buiten de KNAW en een online *enquête* onder de leden van het genootschap, De Jonge Akademie (DJA) en de Akademie van Kunsten (AvK). Tot slot is een *Overton-analyse* uitgevoerd om de beleidsimpact van KNAW-adviezen kwantitatief in kaart te brengen.

Overkoepelend oordeel

De wettelijke taken van de KNAW sluiten goed aan op de behoefte van het Nederlandse wetenschapssysteem en de OCW-beleidsdoelen. De KNAW is een relevante speler in het stelsel. Afgezien van de genootschapsfunctie zijn er echter geen taken die exclusief bij de KNAW berusten.

De KNAW heeft de afgelopen jaren haar taken merendeels doeltreffend en doelmatig uitgevoerd. De nieuwe bestuursstructuur (ingevoerd in 2024) heeft hier positief aan bijgedragen. Intern en extern is er sprake van toenemende coherentie, al kan die extern nog beter uitgewerkt.

De aanbevelingen van de vorige evaluatie zijn grotendeels opgevolgd, of er is duidelijk gemaakt waarom de aanbevelingen niet zijn opgevolgd.

Er liggen verbeterpunten op het gebied van zichtbaarheid, diversiteit in het ledenbestand, impactmonitoring van adviezen en de (strategische) positie van de instituten.

Wettelijke taak 1: Genootschap en forumfunctie

De wettelijke taak om uitwisseling tussen haar leden onderling en tussen haar leden en andere wetenschappers te bevorderen wordt invulling gegeven middels de genootschapsfunctie. Het KNAW genootschap en de DJA vervullen hun (wettelijke) genootschapstaak grotendeels doeltreffend (zie onder). De kosten hiervan zijn beperkt (leden krijgen geen vergoeding voor hun werkzaamheden), en de uitvoering is daarmee ook doelmatig. De AvK is voor externe partijen minder zichtbaar, en ook intern was men lang zoekende naar rol en positionering. Met een recente strategienota zet de AvK stappen voor de komende jaren.

Het KNAW-genootschap telde in 2024 606 leden. De Jonge Akademie (DJA, 50 leden) en de Akademie van Kunsten (AvK, 90 leden) functioneren als zelfstandige onderdelen. De drie genootschappen organiseerden samen gemiddeld 110–135 bijeenkomsten per jaar. Uit de ledenenquête (26,5% respons) blijkt dat 54% van de respondenten meerdere bijeenkomsten per jaar bijwoonde, en 73% vindt dat de KNAW in redelijke of hoge mate bijdraagt aan onderlinge uitwisseling van gedachten en informatie. De gemiddelde waardering bedraagt een 7,2. DJA-leden zijn aanzienlijk positiever over hun genootschap,

met een gemiddeld rapportcijfer van 8,8. Dat verschil is deels te verklaren: DJA-leden staan op een ander punt in hun carrière, hun lidmaatschap is tijdelijk (vijf jaar) en zij zeggen bij toetreding toe om specifieke bijdrage te leveren, hetgeen de betrokkenheid vergroot. De respons vanuit de AvK was te laag om conclusies uit te trekken.

Een belangrijk knelpunt voor alle drie de genootschappen is de toenemende moeite om leden langdurig actief te betrekken bij de activiteiten van het genootschap. Tijdgebrek in een academisch werkklimaat met structureel hoge werkdruk speelt hierbij een rol. Voor de AvK geldt bovendien dat leden veelal geen vast dienstverband hebben, maar werken als ZZP'er, waardoor inzet voor de AvK ten koste gaat van hun (toch vaak al minder zekere) inkomsten.

Door diverse respondenten wordt het ledenbestand van de KNAW niet representatief geacht voor het wetenschappelijk veld. Er is commentaar op de hoge gemiddelde leeftijd (slechts 47% van de leden is jonger dan 67 jaar, benoemingen zijn voor het leven). Ook de beperkte diversiteit in brede zin (23% van alle leden is vrouw) en het relatief beperkt aantal leden uit opkomende (interdisciplinaire) vakgebieden wordt genoemd. Deze representatiekwesties worden in belangrijke mate bepaald door het levenslange karakter van het lidmaatschap. De KNAW erkent het probleem en heeft hier al meerdere jaren beleid op ingezet. Dat heeft effect gehad, zo is het aandeel vrouwen onder de leden jonger dan 67 jaar gegroeid naar 36% in 2024. Recent is een Taskforce Diversiteit Ledenverkiezing ingesteld. De KNAW stelt in haar zelfevaluatie dat "de zwakke afspiegeling van de maatschappij in het genootschap zich slecht verhoudt tot inclusiviteit en maatschappelijke aansluiting."

DJA en AvK doen het op dit punt beter. DJA heeft een 50/50 genderverhouding, AvK een verhouding van 53/47 en grote diversiteit in kunstdisciplines.

Aandachtspunten op het terrein van deze wettelijke taak zijn het op peil houden van de betrokkenheid van de leden bij het KNAW genootschap, de diversiteit van het KNAW genootschap, het publieksbereik buiten het Trippenhuis en de ondersteuning vanuit de KNAW voor DJA en AvK.

Wettelijke taak 2: Adviesfunctie

De KNAW heeft haar wettelijke taak de minister van OCW gevraagd en ongevraagd te adviseren over aangelegenheden op het gebied van wetenschapsbeoefening met in de periode 2020–2025 17 adviezen en zeven overige publicaties ingevuld. Wel is het aantal adviezen per jaar na 2023 sterk teruggelopen en worden de effecten van de adviezen niet systematisch gemonitord, hetgeen het bepalen van impact bemoeilijkt. Over de evaluatieperiode is daarmee ook de adviestaak grotendeels doeltreffend ingevuld.

De adviezen worden opgesteld door tijdelijke commissies met ondersteuning van KNAW-staf (ca. 0,5 fte per adviesrapport). KNAW-leden en anderen werken mee aan de adviezen zonder dat ze hiervoor een vergoeding krijgen. De doorlooptijd van adviestrajecten is relatief lang (circa twee jaar), maar kwaliteit wordt door betrokkenen belangrijker gevonden dan snelheid. De doelmatigheid van de adviesfunctie is daarmee ruim voldoende.

Vier adviezen waren gevraagd door de minister van OCW, de overige 13 werden op eigen initiatief uitgebracht. Het aantal formele adviezen in 2024 was met één relatief laag, afgezet tegen vier in de jaren daarvoor. Het merendeel van de adviezen betreft 'policy for science'-adviezen over de inrichting en condities van het wetenschapssysteem. Zes adviezen betreffen 'science for policy', voornamelijk op het terrein van gezondheid.

Kwantitatieve impactanalyse via de Overton-database toont dat KNAW-adviezen vergelijkbaar vaak worden geciteerd als adviezen van de AWTI (respectievelijk 108 en 109 citaties bij een vergelijkbaar aantal adviezen). Citatie vindt vooral plaats in beleidsdocumenten van het Ministerie van OCW en VWS, in lijn met de onderwerpen van de adviezen. De effecten van adviezen worden niet systematisch gemonitord. Uit interviews blijkt dat diverse adviezen aantoonbaar een rol hebben gespeeld in beleidsdiscussies en -besluiten. Het advies over het rolling-grantfonds bijvoorbeeld leidde tot een grote subsidieregeling van OCW. Het rapport over sociale veiligheid heeft potentieel grote effecten binnen wetenschappelijke instellingen. Het advies over de toekomst van de Frisistiek resulteerde in extra budget

voor de academische Frisistiek. Het is daarmee aannemelijk dat de adviesrol doeltreffend is ingevuld. Het aantal adviezen is echter laag geworden in de laatste jaren.

Verbeterpunten zijn: een duidelijker en strategischer adviesagenda, meer structurele follow-up na publicatie en betere impactmonitoring.

Wettelijke taak 3: Bevorderen van wetenschapsbeoefening

De wettelijke taak om de wetenschapsbeoefening te bevorderen wordt ingevuld door het verstrekken van prijzen en beurzen en door het beheren van (twaalf) nationale onderzoeksinstituten. Deze taak wordt doeltreffend ingevuld. Door versterkte centrale regie op de administratieve processen van de instituten is de doelmatigheid vergroot. Verbetermogelijkheden liggen verder vooral op doelmatigheidsvlak: versnippering van het beurzen en prijzen portfolio en verdere centrale regie op de administratieve processen van de instituten.

Prijzen en beurzen

In de periode 2020–2024 werden 314 prijzen en 545 beurzen toegekend, met nadruk op de vroege loopbaan. Een deel van de middelen hiervoor komt van private fondsen en stichtingen. Sommige (ook kleine) prijzen en beurzen hebben een groot persoonlijk effect op de winnaars. De doeltreffendheid is daardoor goed, m.n. bij jongere winnaars. De organisatiekosten zijn in verhouding tot de uitgedeelde bedragen hoog, als gevolg van de grote diversiteit aan kleine beurzen en prijzen. De doelmatigheid kan daardoor beter. Het portfolio wordt als versnipperd ervaren; een stroomlijningstraject is in gang gezet.

Instituten

De KNAW beheert twaalf nationale onderzoeksinstituten op het snijvlak van geestes-, sociale en levenswetenschappen. De totale baten van de instituten stegen van circa 123 miljoen euro (2020) naar circa 153 miljoen euro (2024), een groei van 25%, voornamelijk door hogere externe inkomsten (opdrachten, subsidies, etc.). In 2024 waren de externe inkomsten van de instituten met 41% gestegen ten opzichte van het COVID-jaar 2020 en vertegenwoordigen zij 27,8% van de totale KNAW-inkomsten. De instituten werden in recente SEP-evaluaties positief beoordeeld op zowel onderzoekskwaliteit als maatschappelijke relevantie. De middelen zijn daarmee doeltreffend besteed.

Werkdruk bij wetenschappelijk personeel is een aanhoudend zorgpunt dat over twee opeenvolgende evaluatieperioden terugkeert en concrete aandacht verdient in de strategie van de KNAW en de instituten afzonderlijk.

Een structureel issue is het ontbreken van een mechanisme voor strategische portfoliosturing van het totale institutenlandschap. De Permanente Commissie Nationale Instituten (PCNI), opgericht in 2021, werd in 2023 gedechargeerd na het uitbrengen van één advies. Daarmee is een beleidslacune ontstaan. Het aanstaande AWTI-advies (verwacht zomer 2026) over publieke onderzoeksinstituten biedt aanleiding voor een principiëlere discussie, samen met deze evaluatie en de recente NWO-evaluatie (2026).

Governance en besturing

De besturingsfilosofie en de besturing van de KNAW zijn in de evaluatieperiode ingrijpend veranderd. De voornaamste wijziging is de overgang van een eenhoofdige algemeen directeur naar een driekoppige collegiale directie, die in oktober 2024 aantrad met afgebakende portefeuilles: algemene zaken en genootschappen, bedrijfsvoering, en onderzoeksbeleid. Tegelijkertijd veranderde de rol van het KNAW-bestuur van een operationele rol naar een toezichthoudende rol ten aanzien van de instituten, met de directie als bestuurder (van de instituten). De bevoegdhedenregeling van 2025 maakt expliciet wie op welk niveau welke besluiten mag nemen.

De invoering van het nieuwe besturingsmodel riep aanvankelijk weerstand op, met name vanuit instituten die institutionele autonomie wilden bewaken. Voor veel leden van het genootschap speelden de veranderingen zich op afstand af. Het oordeel van direct betrokkenen is (na afloop) overwegend positief: er is meer afstemming, een sterkere gezamenlijke identiteit en een zichtbare professionaliseringsslag, met

name in de bedrijfsvoering en de aansturing van instituten. Dit kan op termijn leiden tot (verdere) verhoging van de doelmatigheid van de werking van de instituten. Ook externe partners, waaronder OCW, waarderen de meer open en constructieve houding van de nieuwe directie.

Aandachtspunten blijven de balans tussen centrale sturing en institutionele autonomie, de werkdrukbeheersing, en de harmonisatie van bedrijfsvoering. Periodieke evaluatie van het besturingsmodel kan ervoor zorgen dat continu verbetermogelijkheden worden geïdentificeerd.

Ook extern is er sprake van toenemende coherentie. De KNAW-instituten en NWO-I stemmen meer regelmatig af. Ten aanzien van de adviesrol is de rolverdeling tussen de KNAW en andere spelers in het advieslandschap (AWTI, Rathenau, WRR) voor buitenstaanders echter nog niet altijd helder.

Voor- en nadelen van de taakcombinatie

De combinatie van drie wettelijke kerntaken binnen één organisatie heeft structurele voor- en nadelen. Het voordeel is dat de genootschaps- en adviesfunctie elkaar versterken via wetenschappelijke expertise en netwerken. Veel leden leveren hun inzet aan adviestrajecten, bijeenkomsten en beursjury's vrijwillig en om niet. Tegelijkertijd heeft de instituutsrol de afgelopen periode veel bestuurlijke aandacht en capaciteit opgeëist. De span of control van bestuur en directie was en blijft groot. De vraag is of de combinatie van een onafhankelijk adviesorgaan én werkgever van twaalf instituten de meest logische constructie blijft. Er is een erkende spanning tussen de onafhankelijke adviesrol en de rol als werkgever van instituten; expliciete waarborgen tegen (de schijn van) belangenverstrengeling zijn nodig en verdienen continu aandacht.

Financiële positie

De KNAW is financieel gezond. De totale baten stegen van 148 miljoen euro (2020) naar 188 miljoen euro (2024). De Rijksbijdrage van OCW groeide van 94,5 naar 110,9 miljoen euro (+17%, ruwweg in lijn met de inflatie van 15,6%), maar daalde als aandeel van de totale baten van 64% naar 59%. De KNAW is daarmee minder afhankelijk van de overheid geworden. De solvabiliteit schommelde stabiel tussen 47% en 49% (doelstelling: >40%). Elk jaar werd afgesloten met een positief exploitatieresultaat.

KNAW wordt voor een groot gedeelte gefinancierd door OCW via de Rijksbegroting. De relatie kent bestuurlijke afstemming, maar geen formeel monitoringskader. De KNAW benadrukt haar inhoudelijke onafhankelijkheid, terwijl OCW aangeeft behoefte te hebben aan inzicht in de bijdrage van de KNAW aan haar beleidsdoelen.

Een lopend discussiepunt is de loon- en prijscompensatie in de Rijksbijdrage. Een structurele regeling bleek niet mogelijk binnen de systematiek van de Rijksbegroting. Dit leidt tot een aanzienlijke financiële reserve bij de KNAW, die hoger is dan door de KNAW passend wordt geacht voor een publieke organisatie, maar past bij de risico's die er zijn. Het is zaak dit vraagstuk in de reguliere plannings- en begrotingscyclus structureel te bespreken zodat wat wel en niet kan voor beide partijen duidelijk is en benodigde investeringen (uit eigen reserves of uit compensatie) gedaan kunnen worden.

Aanbevelingen

De KNAW-organisatie

1. Los de financiële discussie op (KNAW en OCW). Bespreek de kwesties rondom de loon- en prijscompensatie en de inzet van reserves met elkaar in reguliere plannings- en begrotingscycli zodat wat wel en niet kan voor beide partijen duidelijk is en benodigde investeringen (uit eigen reserves of uit compensatie) gedaan kunnen worden.

Besturing en besturingsfilosofie

2. Evalueer het besturingsmodel periodiek (KNAW). Toets mandaten, rollen en verantwoordelijkheden structureel in lijn met de strategische cyclus, en pas aan, waar nodig. Het periodiek evalueren van de manier van werken en de wijze van aansturing en besturing kan goed ingebed worden in een strategische PDCA-cyclus.

3. Investeer actief in coördinatie en kennisdeling tussen instituten en centrale organisatie en instituten onderling (KNAW). Er is een goede lijn ingezet in kennisdeling tussen instituten en stafbureau en instituten onderling, met name als het gaat om bedrijfsvoering. Maar instituten staan soms letterlijk op afstand van de centrale organisatie, en zijn gehuisvest op diverse locaties in het land. Dat vraagt extra investeringen in coördinatie en afstemming, van zowel de instituten als de directie, bestuur en stafbureau.

De KNAW in het bredere wetenschapsstelsel

4. Stem wetenschapscommunicatie activiteiten af met andere spelers in het veld als NEWS (KNAW). Positioneer de communicatie- en publieksactiviteitenstrategie in afstemming met stakeholders in het brede veld van wetenschapscommunicatie.

5. Versterk de structurele afstemming met universiteiten en andere kennispartners (KNAW). Zoek als KNAW-bestuur meer actief de verbinding met bestuurders van kennisinstellingen en versterk de samenwerking met andere spelers in het veld zoals NWO, TNO en de Netherlands Academy of Engineering. De KNAW wordt nu als 'op afstand' ervaren. Als 'hoeder van de wetenschap' is het goed een zichtbare en op afstemming gerichte rol in de nemen.

6. Verstevig de samenwerking met OCW en leg onafhankelijkheid en monitoring vast (KNAW en OCW). Met de onafhankelijke rol van de KNAW als uitgangspunt, kan afstemming tussen OCW en de KNAW meer vorm krijgen en verder verbeteren. De KNAW is onderdeel van het stelsel en wordt grotendeels publiek gefinancierd. Stel daarom gezamenlijk een licht monitoringskader vast voor de bijdrage aan de OCW-beleidsdoelen. Definieer een aantal KPI's voor de strategie- en beleidscyclus en leg hierbij vast hoe de inhoudelijke onafhankelijkheid van de KNAW geborgd wordt.

Wettelijke taak 1: Het genootschap als forum voor wetenschappers en kunstenaars

7. Organiseer ook buiten het Trippenhuis bijeenkomsten (KNAW). Sluit aan bij bestaande evenementen en gebruik het ledenbestand in de regio als hefboom.

8. Versterk het genootschap via betere ledenbetrokkenheid door interdisciplinair contact en bottom-up initiatieven (KNAW). Leden geven aan behoefte te hebben aan meer interdisciplinair contact en inhoudelijke uitwisseling, niet alleen binnen de domeinen, maar ook dwars daaroverheen. Er is behoefte aan meer bottom-up initiatieven en grondig debat over grote wetenschappelijke en maatschappelijke vragen.

9. Versterk het genootschap via bredere selectiecriteria (KNAW). Maak meer expliciet dat naast wetenschappelijke excellentie ook maatschappelijke impact, onderwijs en de potentiële actieve bijdrage aan de KNAW meetellen bij de ledenverkiezingen. Overweeg iets jongere benoemingen. Leer van de goede praktijken bij DJA en AvK waar diversiteit en inclusie al meer staande praktijk is.

10. Zorg voor een goede doorontwikkeling van de AvK (KNAW en OCW), in een model dat recht doet aan de werkelijkheid van zelfstandige kunstenaars.

11. Investeer verder in een duurzame ondersteuningsstructuur voor DJA en AvK (KNAW). Zorg voor ten minste twee (vaste) beleidsmedewerkers (2 FTE) per DJA en AvK en zorg voor goede afstemming tussen de medewerkers die de verschillende genootschappen ondersteunen.

Wettelijke taak 2: Advisering

12. Formuleer een adviesagenda (KNAW) en stem de vraag- en aanbodarticulatie van adviezen beter af (KNAW en OCW). Geef structuur en transparantie aan de adviesrol via een publieke agenda. Stem de adviesagenda met DJA af. Overleg structureel over de adviesagenda met OCW (en andere stakeholders), met als basis de inhoudelijke onafhankelijkheid van de KNAW.

13. Onderzoek of, en zo ja waar, er een toegevoegde waarde zit in een formele adviesrol voor de AvK (OCW) en treedt actiever op als brugfunctie van de AvK richting andere departementen.

14. Versterk de samenwerking met het bredere ecosysteem van verwante adviesorganisaties (KNAW), zoals WRR en AWTI. Door structurele samenwerking kan de beleidsrelevantie en de beleidsimpact wellicht worden vergroot.

15. Investeer in zichtbaarheid, follow-up en impactmonitoring van adviezen (KNAW). Ontwikkel per advies een impactstrategie. Bedenk per adviesvraag geschikte (alternatieve) formats voor impact en zichtbaarheid.

Wettelijke taak 3: Bevorderen van wetenschapsbeoefening

16. Bundel en versterk het prijzen- en beurzenportfolio (KNAW). Stroomlijn processen, richt het zwaartepunt op vroege loopbaanfasen en actuele thema's, en vergroot de uitstraling van prijsuitreikingen bijvoorbeeld door ze ook buiten het Trippenhuis te organiseren.

17. Versterk centrale regie op de administratieve processen van de instituten verder (KNAW). Input vanuit de instituten is hierbij onmisbaar voor het realiseren van optimale oplossingen.

18. Geef in de strategie en uitvoering van de KNAW en instituten afzonderlijk expliciet aandacht aan de werkdruk bij het wetenschappelijk personeel (KNAW). Stel concrete doelen en maak plannen om de werkdrukbeleving te verbeteren. Uit medewerkers tevredenheidsonderzoeken over twee opeenvolgende evaluatieperioden blijkt dat de werkdruk bij het WP structureel te hoog is.

19. Start een discussie over (de inspanning) voor het beheer van de instituten ten opzichte van overige wettelijke taken (KNAW en OCW). Ga intern (KNAW), met elkaar (KNAW en OCW) en met het brede veld in gesprek over wat voor alle taken de optimale inbedding en governance is.

20. Stel een periodieke portfolioreview in voor het institutenlandschap (KNAW en OCW). Organiseer samen met NWO, en in afstemming met het brede veld, een onafhankelijke review die expliciet kijkt naar synergie, overlap en strategische lacunes in het gehele stelsel. Het aanstaande AWTI-advies (verwacht zomer 2026) biedt daarvoor een aanleiding, net als de recente evaluatie van NWO. Kijk actief naar de taken en opdrachten voor de PCNI.

Strategische agenda 2021-2025 en opvolging evaluatie 2020

21. Ontwikkel een samenhangende internationale strategie en uitvoeringsagenda (KNAW). Stel prioriteiten en netwerken en thema's, verbindt de instituten met de internationale agenda.

Management summary

Background and reason for the evaluation

The Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences (KNAW) has the statutory duties of promoting the practice of science, of providing solicited and unsolicited advice on matters relating to the practice of science, and of promoting exchanges between its members and between its members and other scientists. To this end, the KNAW is funded by the central government and, as a result, periodically subject to an institutional evaluation.

This evaluation over the period 2020–2025 was conducted by Technopolis B.V. on behalf of the Ministry of Education, Culture and Science. It is the first evaluation conducted by an independent agency (previous evaluations were conducted by peers supported by a secretary). The evaluation assesses the Academy on relevance, effectiveness, efficiency, coherence, and impact. The quality of the research of the individual institutes falls outside the scope.

The evaluation period was turbulent: the COVID-19 pandemic and a major administrative reorganisation marked the past five years.

The Academy's self-evaluation (December 2025) was an important primary source *for answering the evaluation questions*. Other sources included annual reports, statutes, policy documents and reports of the Academy, *interviews* with a broad group of stakeholders inside and outside the Academy, and an online *survey* among the members of the society, The Young Academy (DJA) and the Society of Arts (AvK). Finally, an *Overton analysis* was carried out to quantitatively map out the policy impact of KNAW advisory reports.

Overarching conclusion

The KNAW's statutory tasks are well aligned with the needs of the Dutch science system and the policy objectives of the Ministry of Education, Culture and Science. The KNAW is a relevant player in the system. Apart from the society function, however, there are no tasks that are exclusively the responsibility of the KNAW.

In recent years, the KNAW has carried out its tasks largely effectively and efficiently. The new governance structure (introduced in 2024) has made a positive contribution to this. There is increasing coherence internally and externally, although it could be worked out better externally.

The recommendations of the previous evaluation have largely been followed, or it has been made clear why the recommendations have not been followed.

There are areas for improvement in the areas of visibility, diversity in the membership, impact monitoring of advice and the (strategic) position of the institutes.

Statutory task 1: Society and forum function

The statutory duty to promote exchange between its members and between its members and other scientists is fulfilled through the society function. The KNAW Society and the DJA fulfil their (legal) society task largely effectively (see below). The costs of this are limited (members do not receive any compensation for their work), and the implementation is therefore also efficient. The AvK is less visible to external parties, and internally they were also looking for a long time for role and positioning. With a recent strategy paper, the AvK is taking steps for the coming years.

The KNAW Society had 606 members in 2024. The Young Academy (DJA, 50 members) and the Society of Arts (AvK, 90 members) function as independent units. The three societies together organized an average of 110–135 meetings per year. The member survey (26.5% response) shows that 54% of the respondents attended several meetings per year, and 73% believe that the KNAW contributes to a reasonable or high degree to the mutual exchange of ideas and information. The average rating is 7.2. DJA members are considerably more positive about their society, with an average score of 8.8. This

difference can partly be explained: DJA members are at a different point in their careers, their membership is temporary (five years), and they promise to make a specific contribution when joining, which increases involvement. The response from the AvK was too low to draw conclusions.

An important bottleneck for all three societies is the increasing difficulty in actively involving members in the activities of the society for a long time. Lack of time in an academic work climate with structurally high workload plays a role in this. Moreover, members of the AvK often do not have permanent employment, but work as self-employed persons, which means that commitment to the AvK is at the expense of their (already often less secure) income.

Various respondents do not consider the membership to be representative of the scientific field. There is comment on the high average age (only 47% of members are under 67 years old, appointments are for life). The limited diversity in the broad sense (23% of all members are women) and the relatively limited number of members from emerging (interdisciplinary) fields are also mentioned. These representation issues are largely determined by the lifelong nature of membership. The Academy recognizes the problem and has been pursuing a policy on this for several years. This has had an effect, for example, the proportion of women under the age of 67 has grown to 36% in 2024. A Diversity Member Election Taskforce was recently set up. In its self-evaluation, the Academy states that "the weak reflection of society in the society does not relate well to inclusiveness and social connection."

DJA and AvK are doing better on this point. DJA has a 50/50 gender ratio, AvK a 53/47 ratio and great diversity in art disciplines.

Points of attention in the field of this statutory task are maintaining the involvement of members in the KNAW Society, the diversity of the KNAW Society, the public reach outside the Trippenhuis, and the support from the Academy for DJA and AvK.

Statutory task 2: Advisory function

The Academy has fulfilled its statutory duty to provide the Minister of Education, Culture and Science, both solicited and unsolicited, with 17 recommendations and seven other publications in the period 2020–2025. However, the number of recommendations per year has fallen sharply after 2023 and the effects of the recommendations are not systematically monitored, which makes it difficult to determine impact. Over the evaluation period, the advisory task has therefore also been largely effectively fulfilled.

The recommendations are drawn up by temporary committees with the support of KNAW staff (approx. 0.5 FTE per advisory report). KNAW members and others participate in the advice without receiving any compensation. The lead time of advisory processes is relatively long (about two years), but quality is considered more important by those involved than speed. The efficiency of the advisory function is therefore more than sufficient.

Four recommendations were requested by the Minister of Education, Culture and Science, the remaining 13 were issued on his own initiative. The number of formal recommendations in 2024 was relatively low at one, compared to four in previous years. The majority of the recommendations concern 'policy for science' recommendations on the structure and conditions of the science system. Six recommendations concern 'science for policy', mainly in the field of health.

Quantitative impact analysis via the Overton database shows that KNAW recommendations are cited similarly often as recommendations from the AWTI (108 and 109 citations respectively for a similar number of recommendations). Citation mainly takes place in policy documents of the Ministry of Education, Culture and Science and the Ministry of Health, Welfare and Sport, in line with the subjects of the advice. The effects of advice are not systematically monitored. Interviews show that various recommendations have demonstrably played a role in policy discussions and decisions. The advice on the rolling-grantfund, for example, led to a large subsidy scheme from the Ministry of Education, Culture and Science. The report on social safety has potentially major effects within scientific institutions. The advice on the future of Frisian Studies resulted in extra budget for the (study) programme. It is therefore plausible that the advisory role has been fulfilled effectively. However, the number of recommendations has become low in recent years.

Points for improvement are a clearer and more strategic advisory agenda, more structural follow-up after publication and better impact monitoring.

Statutory task 3: Promoting scientific practice

The statutory task of promoting scientific practice is fulfilled by awarding prizes and grants and by managing (twelve) national research institutes. Increased efficiency has been realised by strengthening central control over the administrative processes of the institutes. Further opportunities for improvement mainly lie in the area of efficiency: fragmentation of the grant and prize portfolio and further central control of the administrative processes of the institutes.

Prizes and scholarships

In the period 2020–2024, 314 prizes and 545 scholarships were awarded, with an emphasis on the early career. Part of the resources for this come from private funds and foundations. Some (even small) prizes and scholarships have a big personal effect on the winners. The effectiveness is therefore good, especially with younger winners. The organizational costs are high in relation to the amounts distributed, due to the great diversity of small grants and prizes. As a result, efficiency can be improved. The portfolio is perceived as fragmented; A streamlining process has been set in motion.

Institutes

The Academy manages twelve national research institutes at the intersection of the humanities, social sciences, and life sciences. The total income of the institutes increased from approximately 123 million euros (2020) to approximately 153 million euros (2024), a growth of 25%, mainly due to higher external income (assignments, subsidies, etc.). In 2024, the institutes' external revenues had increased by 41% compared to the COVID year 2020 and represent 27.8% of the Academy's total revenues. In recent SEP evaluations, the institutes were positively assessed on both research quality and social relevance. The resources have therefore been spent effectively.

Workload among academic staff is a persistent concern that recurs over two consecutive evaluation periods and deserves concrete attention in the strategy of the Academy and the individual institutes.

A structural issue is the lack of a mechanism for strategic portfolio management of the entire institute landscape. The Permanent Committee on National Institutes (PCNI), established in 2021, was discharged in 2023 after issuing a single opinion. This has created a policy gap. The upcoming AWTI advisory report (expected summer 2026) on public research institutes provides a reason for a more principled discussion, together with this evaluation and the recent NWO evaluation (2026).

Governance and management

The Academy's management philosophy and management have changed dramatically during the evaluation period. The main change is the transition from a one-man general director to a three-person collegial board, which took office in October 2024 with defined portfolios: general affairs and societies, business operations, and research policy. At the same time, the role of the KNAW board changed from an operational management role to a supervisory role with regard to the institutes, with the management as director (of the institutes). The 2025 powers regulation makes explicit who is allowed to make which decisions at what level.

The introduction of the new governance model initially met with resistance, especially from institutions that wanted to safeguard institutional autonomy. For many members of the society, the changes took place remotely. The opinion of those directly involved is (afterwards) predominantly positive: there is more coordination, a stronger joint identity, and a visible professionalization, especially in the business operations and the management of institutes. In the longer term, this can lead to a (further) increase in the efficiency of the operation of the institutes. External partners, including the Ministry of Education, Culture and Science, also appreciate the more open and constructive attitude of the new management.

Points of attention remain the balance between central management and institutional autonomy, workload management, and the harmonization of business operations. Periodic evaluation of the governance model can ensure that continuous improvement opportunities are identified.

There is also increasing coherence externally. The KNAW institutes and NWO-I coordinate more regularly. With regard to the advisory role, however, the division of roles between the Academy and other players in the advisory landscape (AWTI, Rathenau, WRR) is not always clear to outsiders.

Advantages and disadvantages of the task combination

The combination of three statutory core tasks within one organisation has structural advantages and disadvantages. The advantage is that the society and advisory functions reinforce each other through scientific expertise and networks. Many members contribute to advisory processes, meetings, and trade fair juries voluntarily and free of charge. At the same time, the institute's role has recently demanded a lot of administrative attention and capacity. The span of control of the board and management was and remains large. The question is whether the combination of an independent advisory body and an employer of twelve institutes remains the most logical construction. Moreover, there is a recognised tension between the independent advisory role and the role of institutes as employers; Explicit safeguards against (the appearance of) conflicts of interest are necessary and deserve continuous attention.

Financial position

The Academy is financially healthy. Total income rose from 148 million euros (2020) to 188 million euros (2024). The government contribution from the Ministry of Education, Culture and Science grew from 94.5 to 110.9 million euros (+17%, roughly in line with the inflation rate of 15.6%) but fell as a share of total income from 64% to 59%. The Academy has thus become less dependent on the government. Solvency fluctuated stably between 47% and 49% (target: >40%). Each year ended with a positive operating result.

The Academy is largely financed by the Ministry of Education, Culture and Science through the national budget. The relationship has administrative coordination, but no formal monitoring framework. The Academy emphasises its substantive independence, while the Ministry of Education, Culture and Science indicates a need for insight into the Academy's contribution to its policy goals.

An ongoing point of discussion is wage and price compensation in the government contribution. A structural scheme turned out not to be possible within the system of the national budget. This leads to a substantial financial reserve at the Academy, which is higher than the KNAW considers appropriate for a public organisation, but is suitable considering the financial risks. It is important to discuss this issue structurally in the regular planning and budget cycle so that what is and is not possible is clear to both parties and the necessary investments (from own reserves or from compensation) can be made.

Recommendations

The KNAW organisation

1. Resolve the financial discussion (KNAW and OCW). Discuss the issues surrounding wage and price compensation and the use of reserves with each other in regular planning and budget cycles so that what is and is not possible is clear to both parties and the necessary investments (from own reserves or from compensation) can be made.

Control and control philosophy

2. Evaluate the governance model periodically (KNAW). Structurally review mandates, roles, and responsibilities in line with the strategic cycle, and adjust where necessary. The periodic evaluation of the way of working and the way of management and management can be well embedded in a strategic PDCA cycle.

3. Actively invest in coordination and knowledge sharing between institutes and central organisations and institutes themselves (KNAW). A good line has been set in terms of knowledge sharing between

institutes and staff office and institutes themselves, especially when it comes to operational management. But institutes are sometimes literally at a distance from the central organisation and are housed at various locations in the country. This requires extra investments in coordination and coordination, from both the institutes and the management, board, and staff office.

The KNAW in the broader science system

4. Align science communication activities with other players in the field as NEWS (KNAW). Position the communication and public activities strategy in alignment with stakeholders in the broad field of science communication.

5. Strengthen structural coordination with universities and other knowledge partners (KNAW). As the KNAW board, seek more active connections with administrators of knowledge institutions and strengthen cooperation with other players in the field, such as NWO, TNO and the Netherlands Academy of Engineering. The KNAW is now perceived as 'at a distance'. As the 'guardian of science', it is good to take on a visible and coordination-oriented role.

6. Strengthen cooperation with the Ministry of Education, Culture and Science and establish independence and monitoring (KNAW and OCW). With the independent role of the KNAW as a starting point, coordination between the Ministry of Education, Culture and Science and the KNAW can take shape and improve further. The KNAW is part of the system and is largely publicly funded. Therefore, jointly establish a light monitoring framework for the contribution to the Ministry of Education, Culture and Science policy goals. Define a number of KPIs for the strategy and policy cycle and set out how the substantive independence of the KNAW will be guaranteed.

Legal task 1: The society as a forum for scientists and artists

7. Organise meetings outside the Trippenhuis (KNAW) as well. Connect with existing events and use the member base in the region as leverage.

8. Strengthen the society through better member involvement through interdisciplinary contact and bottom-up initiatives (KNAW) . Members indicate a need for more interdisciplinary contact and substantive exchange, not only within the domains, but also across them. There is a need for more bottom-up initiatives and thorough debate on major scientific and societal questions.

9. Strengthen the society through broader selection criteria (KNAW). Make it more explicit that, in addition to scientific excellence, social impact, education and the potential active contribution to the KNAW also count in the member elections. Consider slightly younger appointments. Learn from the good practices at DJA and AvK where diversity and inclusion are already more standard practice.

10. Ensure a good further development of the AvK (KNAW and OCW), in a model that does justice to the reality of independent artists.

11. Continue to invest in a sustainable support structure for DJA and AvK (KNAW). Ensure that there are at least two (permanent) policy officers (2 FTE) per DJA and AvK and ensure good coordination between the staff members who support the various societies.

Statutory task 2: Advice

12. Formulate an advisory agenda (KNAW) and better coordinate the supply and demand articulation of advisory reports (KNAW and OCW). Give structure and transparency to the advisory role through a public agenda. Structurally consult with the Ministry of Education, Culture and Science (and other stakeholders) about the advisory agenda, based on the substantive independence of the Academy.

13. Investigate whether, and if so where, there is added value in a formal advisory role for the AvK (OCW) and act more actively as a bridge function of the AvK towards other departments.

14. Strengthen cooperation with the broader ecosystem of related advisory organisations (KNAW), such as WRR and AWTI. Structural cooperation may increase policy relevance and policy impact.

15. Invest in visibility, follow-up, and impact monitoring of advice (KNAW). Develop an impact strategy for each advice. Come up with suitable (alternative) formats for impact and visibility for each request for advice.

Statutory task 3: Promoting scientific practice

16. Bundle and strengthen the awards and scholarships portfolio (KNAW) Streamline processes, focus on early career phases and current themes, and increase the appeal of award ceremonies, for example by organising them outside the Trippenhuis.

17. Further strengthen central control of the administrative processes of the institutes (KNAW). Input from the institutes is indispensable for the realization of optimal solutions.

18. Pay explicit attention to the workload of academic staff, at the level of KNAW and at the individual institutes (KNAW). Set concrete goals and make plans to improve the experience of work pressure. Employee satisfaction surveys over two consecutive evaluation periods show that the workload at the academic staff is structurally too high.

19. Start a discussion about (the effort) for the management of the institutes in relation to other statutory tasks (KNAW and OCW). Discuss internally (KNAW), with each other (KNAW and OCW) and with the wider field what the optimal embedding and governance is for all tasks.

20. Establish a periodic portfolio review for the institute landscape (KNAW and OCW) Together with NWO, and in coordination with the broad field, organise an independent review that explicitly looks at synergies, overlap, and strategic gaps in the entire system. The upcoming AWTI advice (expected summer 2026) offers a reason for this, as does the recent evaluation by NWO. Actively look at the tasks and assignments for the PCNI.

Strategic agenda 2021-2025 and follow-up evaluation 2020

21. Develop a coherent international strategy and implementation agenda (KNAW) Set priorities in networks and themes, connect the institutes with the international agenda.

In conclusion

The KNAW is in a stronger position as an organisation than it was five years ago. The reorganisation of the support office has led to various positive developments. The coming period requires consolidation of the new structure, more strategic focus in the advisory role and visibility, and a principled discussion about the position of the institutes in the broader Dutch knowledge landscape.

1 Achtergrond en opzet van de evaluatie

1.1 De context van deze evaluatie

De Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) vindt haar oorsprong in 1808, toen het 'Koninklijk Instituut van Wetenschappen, Letterkunde en Schoone Kunsten' werd opgericht als directe voorloper van de huidige Akademie. Sinds 1812 is de KNAW gevestigd in het Trippenhuis in Amsterdam. De naam *Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen* stamt uit 1938.

De KNAW richt zich, in lijn met de wet, kort samengevat op drie wettelijke taken[1]:

- Zij bevordert de uitwisseling van gedachten en informatie tussen haar leden (wetenschappers en kunstenaars uit allerlei vakgebieden) onderling en tussen deze leden en andere wetenschapsbeoefenaren en wetenschappelijke organisaties (genootschapsfunctie),
- Zij adviseert de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) desgevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening (adviesfunctie) en
- Zij bevordert de wetenschapsbeoefening door werkzaamheden op dat gebied te verrichten of te doen verrichten (zo is zij o.m. beheerder en werkgever van twaalf nationale onderzoeksinstituten).

Deze evaluatie van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW) over de periode 2020-2025 vindt plaats in een tijd met turbulente geopolitieke ontwikkelingen, toenemende polarisatie en nationale politieke wisselingen, waarbij (zeker internationaal) de rol en publieke waarde van wetenschap sterk in de belangstelling staan. Er was in de evaluatieperiode sterk debat over thema's als 'Erkennen en Waarderen' van wetenschappers, kennisveiligheid en ruimte voor vrij wetenschappelijk debat. De evaluatieperiode omvat bovendien de COVID-19-periode. De lockdowns en het thuiswerken hadden weerslag op de KNAW als werkomgeving, maar ook op de KNAW als ontmoetingsplek en plek voor het publieke debat.

Ook de KNAW als organisatie, is in de evaluatieperiode in beweging geweest: De taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden binnen de KNAW zijn herijkt en vastgelegd in de bevoegdhedenregeling KNAW en een nieuw besturingsmodel.[2] De algemeen directeur is in 2023 afgetreden. In 2024 zijn reglementen gewijzigd en per 1 oktober 2024 is een collegiaal driekoppig directieteam aangetreden en is het bestuur meer als toezichtsorgaan voor de instituten gaan functioneren. Al deze ontwikkelingen zijn belangrijke context voor deze evaluatie.

Deze evaluatie als onderdeel van een evaluatiecyclus

De KNAW wordt voor het uitvoeren van haar wettelijke taken voor een groot deel bekostigd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).[3] De financiering van de KNAW valt onder beleidsartikel 16 (Onderzoek en Wetenschapsbeleid) van de OCW-begroting. Voor OCW geldt de verplichting[4] om het beleid op hun begroting periodiek te onderzoeken op doeltreffendheid en doelmatigheid. Dat geldt ook voor de financiering van de KNAW. Naast de brede thema's van doelmatigheid en doeltreffendheid kijkt deze evaluatie ook naar aspecten van relevantie en coherentie. Daarbij geldt een belangrijke afbakening: de inhoudelijke kwaliteit van het onderzoek van de individuele instituten en de samenstelling van het institutenportfolio vallen buiten de scope van deze evaluatie. Wij richten ons, conform opdracht, uitsluitend op de KNAW als verantwoordelijke organisatie, haar wettelijke

[1] Wet op het hoger onderwijs en onderzoek, https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682/2026-01-01, geraadpleegd 12-5-2026.
[2] De bevoegdhedenregelingen uit 2025 vervangen de daarvoor geldende mandaten (voor 2025).
[3] De KNAW wordt publiek gefinancierd, maar beheert ook een aantal (private) fondsen en beursprogramma's. Hier komen we later op terug.
[4] Artikel 4.1, eerste lid, onder c, van de Comptabiliteitswet 2016.

taak, de wijze waarop zij de instituten aanstuurt, en haar positie als beheerder van het institutenportfolio in het bredere Nederlandse wetenschapsbestel.

De KNAW is al vele malen geëvalueerd door verschillende commissies van peers (met ondersteuning van een extern bureau, maar de eindverantwoordelijkheid voor de rapportage lag bij de peer review commissies). De laatste evaluatie dateert uit 2020 (zie ook hoofdstuk 8.2 en Bijlage A). De huidige evaluatie is anders ingestoken dan vorige evaluaties, in de zin dat zij wordt uitgevoerd door een onafhankelijk bureau (Technopolis B.V.) bijgestaan door een externe klankborgroep van peers.

Technopolis heeft voor deze evaluatie een klankbordgroep[5] ingesteld, met leden vanuit het brede wetenschappelijke veld. Deze klankbordgroep heeft Technopolis geadviseerd en gediend als klankbord om bevindingen en werkwijzen bij te toetsen. Wij zijn de klankbordgroep zeer erkentelijk voor haar inzet en haar kritische commentaar. Verder werd de evaluatie begeleid door een Begeleidingscommissie met vertegenwoordigers van OCW en van de KNAW. Wij danken hen zeer voor hun begeleiding. Ook danken wij de KNAW voor het vele werk dat in de voorbereiding van deze evaluatie en in het beantwoorden van al onze vragen is gestoken alsmede voor hun open houding. Tot slot danken we alle anderen die middels interviews, het invullen van de enquête of op andere wijze hebben bijgedragen aan deze evaluatie.

1.2 Deze evaluatie: doelen, vragen en methoden

Evaluatiedoelstelling

Deze evaluatie 2020-2025 is gericht op de wettelijke taken van de KNAW. In hoeverre zijn de wettelijke taken doeltreffend en doelmatig uitgevoerd, en, als onderdeel daarvan, hoe hebben strategische prioriteiten en governance-keuzes van de KNAW bijgedragen aan impact en publieke (meer)waarde?[6] We beschouwen de criteria relevantie (relatie tussen doelstelling en behoeften), doeltreffendheid (verhouding tussen outputs/outcomes en doelstellingen), doelmatigheid (verhouding tussen inputs en outputs/outcomes), coherentie (intern: samenhang van de activiteiten in het programma en extern: samenhang met ander beleid), en impact (effecten op de maatschappij). Daarnaast kijken we ook naar factoren die de evaluatiecriteria beïnvloeden, zoals de governance van en de (interne) organisatie van de activiteiten.

Kortom, deze evaluatie heeft de volgende vijf evaluatiedoelen:

1. Vaststellen van de doelmatigheid en doeltreffendheid waarmee de KNAW haar wettelijke taken vervult en waarmee zij invulling geeft aan de Strategische Agenda 2021-2025 'Staan op kennis'.
2. Inzicht bieden in het functioneren van de governance van de KNAW en de mate waarin de governance bijdraagt aan het goed uitvoeren van wettelijke en publieke taken.
3. Inzicht bieden in de rol die de KNAW inneemt in het (Nederlandse) wetenschapsstelsel en hoe die zich verhoudt tot de beleidsdoelstellingen van het Ministerie van OCW.
4. Inzicht bieden in hoe de KNAW zich sinds de voorgaande evaluatie heeft ontwikkeld en in hoeverre de aanbevelingen uit deze evaluatie zijn opgevolgd.
5. Aanbevelingen doen voor het optimaliseren van de meerwaarde, toekomstbestendigheid, doelmatigheid en de doeltreffendheid van de KNAW in het wetenschapsstelsel.

De evaluatievragen

Voor deze evaluatie zijn door OCW 12 evaluatievragen meegegeven. Zie tabel 1 voor een compleet overzicht van deze 12 vragen.

[5] Zie Bijlage D voor een overzicht van de leden van de klankbordgroep.

[6] De kwaliteit van het onderzoek van de instituten en het portfolio van instituten valt niet binnen de scope van de evaluatie. Dit evaluatievoorstel betrekt alleen de KNAW-instituten als het gaat om de wettelijke taken, sturing en positionering vanuit de KNAW. De resultaten van de onlangs afgeronde instituutsevaluaties zullen hierbij als input meegenomen worden.

Tabel 1 Evaluatievragen

Categorie	Nr.	Evaluatievraag
Wettelijke taken en missie	1.1	Voert de KNAW haar wettelijke taken doeltreffend en doelmatig uit, en wat waren bepalende factoren?
	1.1a	In hoeverre slaagt de KNAW in de uitwisselingstaak (forumfunctie), en gebeurt dit doelmatig en doeltreffend?
	1.1b	In hoeverre slaagt de KNAW in het bevorderen van wetenschapsbeoefening via werkzaamheden of het doen verrichten daarvan, en gebeurt dit doeltreffend en doelmatig?
	1.1c	In hoeverre slaagt de KNAW in de adviesfunctie, en gebeurt dit doelmatig en doeltreffend?
	1.2	Hoe verhouden de drie wettelijke taken zich tot elkaar, wat zijn de voor- en nadelen van de combinatie binnen één organisatie, en hoe onderscheidt de KNAW zich van organen als NWO-I of AWTI?
Positionering	2.1	Welke positie neemt de KNAW in het (Nederlandse) wetenschapsstelsel in, en hoe wordt onafhankelijkheid bewaakt?
	2.2	Hoe gaf de KNAW invulling aan de Strategische Agenda 2021–2025 en wat waren bepalende factoren in het al dan niet realiseren van prioriteiten?
	2.3	Hoe vervult de Akademie van Kunsten haar wettelijke/reglementaire taken (Artikel 2 & 3), en hoe ondersteunt de KNAW de Akademie van Kunsten hierbij?
	2.4	Hoe vervult De Jonge Akademie haar reglementaire doelstellingen en taken (Artikel 2), en hoe ondersteunt de KNAW De Jonge Akademie hierbij?
Sturing	3.1	In hoeverre draagt de bestuursstructuur bij aan doelmatig en doeltreffend uitvoeren van wettelijke taken, en welke stappen zetten bestuur en directie?
	3.2	Hoe verloopt de transitie naar de nieuwe bestuursstructuur en het aantreden van het directieteam, en sluit de besturingsfilosofie aan op ambities en taken?
	3.3	Hoe verloopt de relatie tussen KNAW en OCW, welke werkafspraken gelden er en zijn rollen en verantwoordelijkheden helder?
Beleidstheorie	4.1	Hoe verhouden wettelijke taken en strategie van de KNAW zich tot de drie OCW-beleidsdoelen, hoe vond afstemming plaats en in hoeverre droegen resultaten en effecten bij?
Aanbevelingen	5.1	Op welke wijze zijn de aanbevelingen uit de instellingsevaluatie 2020 opgevolgd, en waarom zijn sommige aanbevelingen niet of ten dele opgevolgd?
	5.2	Welke aanbevelingen zijn er om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de KNAW verder te verbeteren, gegeven (inter)nationale ontwikkelingen?

Evaluatiemethoden

Voor de beantwoording van de evaluatievragen zijn de volgende methoden ingezet:

- **De zelfevaluatie van de KNAW** (december 2025). Een door de KNAW opgestelde zelfevaluatie waarin de KNAW haar strategie, doelstellingen en activiteiten over de periode 2020-2025 in beschouwing neemt. Deze zelfevaluatie is niet door de KNAW openbaar gemaakt.
- **Deskstudie.** Analyse van achtergrondstukken van de KNAW, zoals jaarverslagen, statuten, mandaten, medewerkers-tevredenheidsonderzoek, maar ook beleidsdocumenten zoals rapporten en adviezen. Het is hierbij relevant op te merken dat het meest recente jaarverslag, en daarmee een aanzienlijk deel van de gegevens, dateert uit 2024. Zie Bijlage I voor een complete bronnenlijst.
- **Interviews.** Semigestructureerde (groeps)gesprekken met KNAW-vertegenwoordigers (medewerkers, directie, bestuur, leden van genootschappen en adviescommissies etc.). Voor de externe blik op de KNAW hebben we gesproken met medewerkers van ministeries, vertegenwoordigers van koepels en

relevante organisaties en instellingen in binnen- en buitenland, zie Bijlage D voor een lijst van gesprekspartners.

- **Online analyse van bereik en impact van KNAW-adviezen en publicaties** over 2020-2025. Om zicht te krijgen op de maatschappelijke bereik en impact van de KNAW-adviezen en rapporten voerden we een Overton-analyse uit.[7] Overton is de grootste database wereldwijd met beleidsdocumenten. We hebben geanalyseerd hoe de KNAW en haar adviezen in beleidsteksten wordt genoemd of geciteerd.
- **Enquête.** We hebben een enquête uitgezet onder de leden van de genootschappen, bestaande uit zowel gesloten als open vragen. Deze werd ingevuld door 159 KNAW Genootschapsleden, 18 leden van DJA en negen leden van de AvK. Zie Bijlage E voor de enquêteresultaten van de gesloten vragen.

1.3 Leeswijzer

Het volgende **hoofdstuk 2** geeft een beschrijving van de KNAW-organisatiestructuur, de taken en bevoegdheden en de activiteiten met een aantal kengetallen (mensen en middelen). In de daaropvolgende hoofdstukken geven we antwoord op de evaluatievragen.

Hoofdstuk 3 gaat in op de besturing en besturingsfilosofie van de KNAW. **Hoofdstuk 4** beschrijft de positionering van de KNAW binnen het bredere wetenschapsstelsel. **Hoofdstukken 5, 6 en 7** geven de bevindingen op de drie wettelijke taken en de missie van de KNAW, waarbij hoofdstuk 5 ingaat op wettelijke taak van de forum en genootschapsfunctie, hoofdstuk 6 ingaat op de adviesfunctie en hoofdstuk 7 ingaat op de wetenschapsbeoefening. Dit hoofdstuk besteedt ook een aparte paragraaf aan beurzen en prijzen.

Hoofdstuk 8 gaat in op de realisatie van de strategische agenda van de KNAW over de periode 2021-2025 en de opvolging van de evaluatie uit 2020. En **hoofdstuk 9**, tenslotte, bundelt slotconclusies en aanbevelingen.

Daarnaast zijn er **bijlagen** toegevoegd. In Bijlage A staat de lijst met aanbevelingen uit de vorige evaluatieperiode. Bijlage B bevat een overzicht van de tabellen. In Bijlage C staat een lijst met gebruikte afkortingen, en in Bijlage D staat de lijst met gesprekspartners, en in Bijlage E staat de resultaten van de enquête onder de leden van de KNAW. In Bijlage F staat een organogram van de organisatie van de KNAW. In bijlage G staat een lijst met KNAW-adviezen en andere publicaties over de periode 2020-2025. In Bijlage H staat een overzicht van de private fondsen van de KNAW. In Bijlage I, tenslotte, staat een bronnenlijst.

[7] Deze Overton databron bevat meer dan 20 miljoen beleids- en beleid gerelateerde documenten van nationale en internationale overheden en organisaties.

2 De KNAW-organisatie

2.1 Missie, visie en strategie

De KNAW is volgens de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW) "…*werkzaam op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek. In elk geval bevordert zij de uitwisseling van gedachten en informatie tussen haar leden onderling en tussen deze leden en andere wetenschapsbeoefenaren en wetenschappelijke organisaties, adviseert zij Onze Minister desgevraagd of uit eigen beweging over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening en bevordert zij de wetenschapsbeoefening door werkzaamheden op dat gebied te verrichten of te doen verrichten.*"[8]

Zoals eerder aangegeven geeft de KNAW hieraan invulling via drie kerntaken: zij is tegelijkertijd (1) genootschap van excellente wetenschappers en kunstenaars uit alle disciplines (2) bestuurder van wetenschappelijke onderzoeksinstituten (3) adviseur van de regering op het gebied van wetenschapsbeoefening. De KNAW heeft dan ook als **missie** geformuleerd:

> "Vanuit haar onafhankelijke positie bevordert de KNAW gedachtenuitwisseling tussen wetenschappers onderling en tussen wetenschap en samenleving, adviseert zij de overheid vanuit de wetenschap over wetenschappelijke en maatschappelijke kwesties en versterkt zij de wetenschapsbeoefening door onderzoek te verrichten en te stimuleren. "[9]

Zij doet dit vanuit een **visie** dat:

> "Door het uitvoeren van haar missie draagt de KNAW bij aan een open, integere en veerkrachtige wetenschappelijke gemeenschap die ruimte biedt voor nieuwsgierigheid, moed en samenwerking. Dat doen we voor de gehele breedte van de wetenschap. We komen op voor de wetenschap en kunst als krachten voor het algemeen belang, die diversiteit aan perspectieven en disciplines omarmen, in voortdurende wisselwerking staan met de samenleving en richting geven aan maatschappelijke ontwikkeling op de lange termijn. "[10]

De KNAW is wettelijk verplicht eens in de vier jaar een strategisch plan op te stellen. In de periode 2020-2025 is vooral de **strategie** 2021-2025 getiteld '*Staan op kennis*' een belangrijk kader voor deze evaluatie. In deze strategie staan vijf prioriteiten centraal. Dat zijn: (1) Excellent onderzoek bevorderen, (2) De positie van jonge wetenschappers versterken, (3) Het maatschappelijk debat voeden en verrijken, (4) Internationale samenwerking stimuleren en als laatste (5) Versterken van de interne organisatie en governance. In het hoofdstuk over de

[8] Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW). Artikel 1.5. lid 1 Instellingen voor wetenschappelijk onderzoek. Hiernaast ook van belang: Artikel 1.16 regelt de rechtspersoonlijkheid van de KNAW. Artikel 1.17 regelt de bekostiging door de minister. Artikel 2.2a betreft de procedure en inhoud van het instellingsplan dat de KNAW periodiek moet opstellen. Hoofdstuk 13, Titel 1 (artikelen 13.1 en 13.2) regelt het bestuur en de inrichting — het algemeen bestuur, de algemene vergadering en het reglement.

[9] Voor een beschrijving van de missie en visie is de KNAW-website geraadpleegd op https://www.knaw.nl/over-de-knaw/taken-van-de-knaw

[10] Voor een beschrijving van de missie en visie is de KNAW-website geraadpleegd op https://www.knaw.nl/over-de-knaw/taken-van-de-knaw

Strategische agenda 2021-2025 en opvolging evaluatie 2020 komen we hier nader op terug.

2.2 Organisatiestructuur, taken en bevoegdheden

De KNAW kent **drie juridische vormen**:

- Ten eerste is de KNAW sinds 1993 een Rechtspersoon met Wettelijke Taak (RWT).[11] De KNAW voert wettelijke taken uit en ontvangt daarvoor Rijksfinanciering en staat daarmee ook bijvoorbeeld ook onder toezicht van de Algemene Rekenkamer.
- Ten tweede is ze een genootschap met verenigingskenmerken. De KNAW is van oudsher een genootschap van wetenschappers, met vier wetenschapsdomeinen. De leden worden voor het leven benoemd. Het genootschap kent een Algemene (Leden) Vergadering, die het KNAW-bestuur benoemt, en reglementen vaststelt.[12]
- Ten derde is de KNAW een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI). Deze ANBI-status is fiscaal van belang voor het beheer van (wetenschap)fondsen. [13]

In de praktijk betekent dit dat de KNAW intern functioneert als een vereniging (met leden, algemene vergadering en daaronder een bestuur), en naar buiten en richting de overheid vooral opereert als een publieke instelling met formele verantwoordingsplicht. We komen in Hoofdstuk 4 terug op deze 'hybride constructie' en de uitdagingen daarvan voor de KNAW. In Bijlage F wordt de organisatie van de KNAW weergeven in de vorm van een organogram.

Algemene Vergadering en Bestuur - De leden van het KNAW-genootschap (oprichting in 1808) komen bijeen in de Algemene Vergadering (AV). De AV kiest uit haar midden een Algemeen Bestuur (verder: bestuur). Het bestuur stelt de hoofdlijnen van het beleid en de begroting vast en is belast met het besturen van de KNAW in haar geheel.[14] In hoofdstuk 3 over de besturing en besturingsfilosofie komen we hierop terug. Het bestuur telt zeven leden, onder wie een president, twee vicepresidenten en één lid van elk van de vier domeinbesturen.

Directie en Centrale organisatie - De dagelijkse leiding is sinds eind 2024 in handen van de collegiale directie met drie directieleden. De directie is verantwoordelijk voor de dagelijkse leiding van de KNAW-organisatie en wordt in beleid en uitvoering bijgestaan door de centrale organisatie.[15] In hoofdstuk 3 over de besturing en besturingsfilosofie komen we hierop terug.

Domeinen, domeinbestuur en adviesraden - Het KNAW-genootschap is sinds 2017 verdeeld in vier domeinen, die elk ook weer een eigen domeinbestuur kennen. De domeinbesturen adviseren het bestuur over de forum- en adviesagenda en onderhouden contacten met de leden uit de eigen domeinen.

Alle KNAW-genootschapsleden zijn lid van één of meer domeinen. Binnen de domeinen zijn genootschapsleden georganiseerd in 'secties' (of kamers). Daarnaast zijn er vier vaste adviesraden, één per domein, waarvan naast KNAW-leden ook niet-leden lid zijn (Tabel 2).

Ieder domein heeft een domeinbestuur. Een domeinbestuur bestaat altijd uit een bestuurslid dat tevens domeinvoorzitter is en een vicevoorzitter die voorzitter is van een aanpalende adviesraad. De domeinbesturen zijn een schakel tussen bestuur en leden, en tussen domein, secties en adviesraden.

[11] Met de inwerkingtreding van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek kreeg de Akademie in 1993 haar huidige rechtsvorm als Rechtspersoon met Wettelijke Taak.
[12] De KNAW herbergt naast het KNAW-genootschap ook De Jonge Akademie (DJA) en de Akademie voor de Kunsten (AvK).
[13] Een fiscale status die de Belastingdienst toekent aan organisaties die voor minstens 90% gericht zijn op het algemeen belang — denk aan goede doelen, wetenschappelijke instellingen, kerken of culturele organisaties. Voor de instelling met ANBI-status geldt dat zij vrijgesteld is van schenk- en erfbelasting over ontvangen giften en nalatenschappen, en zelf geen schenkbelasting hoeft te betalen bij het doen van uitkeringen voor het algemeen nut.
[14] Zie het reglement van de KNAW op www.knaw.nl.
[15] Bij het stafbureau werken ongeveer 130 medewerkers, volgens het jaarverslag 2024. De KNAW kent ook een ondernemingsraad (OR).

Tabel 2 Domeinen en adviesraden KNAW

Domein	Adviesraad
Geesteswetenschappen (GW)	Raad voor Geesteswetenschappen
Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (GMRW)	Sociaal-Wetenschappelijke Raad
Medische, Medisch-biologische en Gezondheidswetenschappen (MMBG)	Raad voor Medische Wetenschappen
Natuur- en Technische Wetenschappen (NTW)	Raad voor Natuur- en Technische Wetenschappen

De adviesraden ondersteunen de KNAW bij haar advisering. In de adviesraden zitten wetenschappers van universiteiten, onderzoeksinstituten, maatschappelijke organisaties en bedrijfsleven. Het zijn leden en niet-leden van de KNAW en DJA. Voor specifieke aandachtsgebieden, zoals vrijheid van wetenschapsbeoefening, is een speciale (vaste) commissie ingesteld, de CVW-commissie voor de vrijheid van wetenschapsbeoefening.

DJA en AvK bestuur - DJA (oprichting in 2005) en AvK (oprichting in 2014) kennen elk een eigen bestuur dat gekozen wordt uit de leden van het betreffende genootschap. De bestuursleden van AvK en DJA worden benoemd door en leggen verantwoording af aan het KNAW-bestuur. In paragrafen 5.1 en 5.3 van hoofdstuk 0 komen we hierop terug.

Instituten - Naast de forum en adviesrol, is de KNAW ook beheerder van een twaalftal nationale onderzoeksinstituten. De KNAW-instituten opereren op het snijvlak van geesteswetenschappen, sociale wetenschappen en levenswetenschappen en beschikken over onderzoeksinfrastructuren, collecties en datasets die toonaangevend zijn. In paragraaf 7.2 over de instituten komen we hier nader op terug.

2.3 De wettelijke taken in het kort

In de volgende hoofdstukken gaan we de wettelijke taken één voor één langs. Voor een goede duiding geven we hieronder beknopt een overzicht.

Wettelijke taak 1: Forum voor wetenschappers en kunstenaars - De KNAW herbergt het KNAW-genootschap van wetenschappers (606 leden in 2024). Binnen de KNAW functioneren ook twee zelfstandige onderdelen: De Jonge Akademie (DJA, 50 leden) die de toekomst van de wetenschap en de positie van jonge onderzoekers agendeert, en de Akademie van Kunsten (AvK, 93 leden) die tot doel heeft de stem van de kunsten te laten klinken en de wisselwerking tussen kunst, wetenschap en samenleving te versterken.[16]

Wettelijke taak 2: Adviesorgaan voor het wetenschapssysteem - De KNAW geeft gevraagd en ongevraagd advies aan de overheid (science for policy en policy for science). Hiervoor stelt de KNAW eigen adviesraden en adviescommissies in. Voor de periode 2020-2024 betrof het een 17-tal adviesrapporten, bijvoorbeeld over academische vrijheid in Nederland of de waarde van wetenschap.[17] Zie voor een volledige lijst Bijlage G.

De KNAW zet daarnaast diverse instrumenten in rondom wetenschapscommunicatie: publicatie van wetenschappelijke rapporten, en de organisatie van symposia, lezingen en debatten Daarnaast onderhoudt zij contacten via internationale netwerken en samenwerkingen (science diplomacy). De KNAW organiseerde vanuit de forum- en adviesfunctie in de periode 2020-2024 gemiddeld 76 (deels openbare) bijeenkomsten per jaar.

Wettelijke taak 3: Bevorderen van wetenschapsbeoefening - Nederland telt tweeëntwintig nationale onderzoeksinstituten. Twaalf van deze instituten[18,19] vallen onder de KNAW, waarbij de KNAW tegelijkertijd

[16] https://www.knaw.nl/over-de-knaw/akademie-van-kunsten
[17] Jaarverslagen KNAW en website KNAW
[18] Zie hoofdstuk 7.2
[19] De KNAW-instituten - KNAW website KNAW

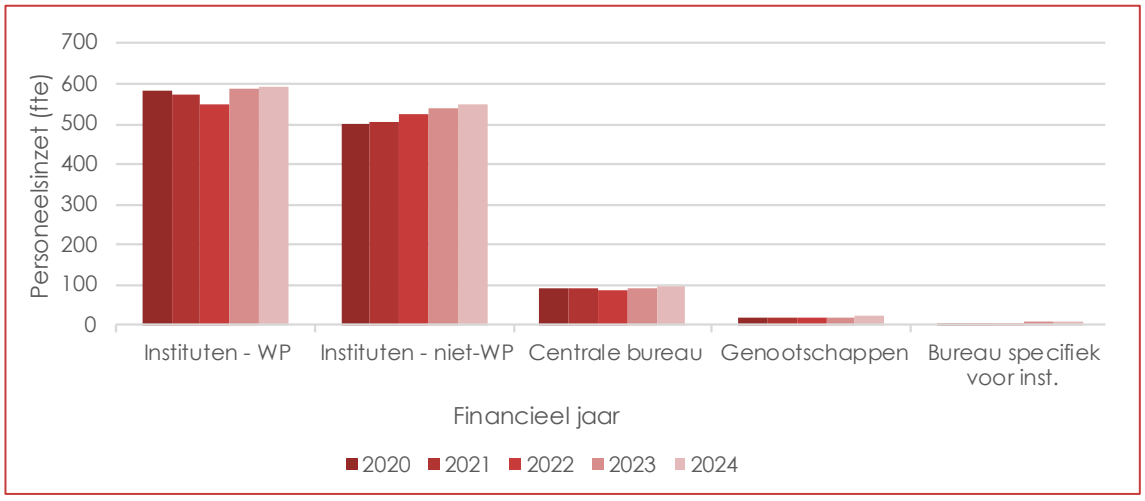
'beheerder' en werkgever is. In de instituten wordt gewerkt aan wetenschappelijk onderzoek en worden collecties en infrastructuren beheerd die toonaangevend zijn in Nederland en daarbuiten. Vanuit haar taak de wetenschapsbeoefening te bevorderen looft de KNAW verder prijzen uit en verstrekt zij diverse beurzen. Het gaat bijvoorbeeld om de KNAW Early Career Partnerships of de Frans/Nederlandse Descartes-Huygensprijs. In de periode 2020-2024 werden er per jaar 496-804 nominaties voor prijzen in behandeling genomen, naast een totaal van 1051 andere aanvragen voor financiële steun. Dit resulteerde in 314 prijswinnaars en 545 financiële toekenningen (zie voor meer detail paragraaf 7.1).[20] De meeste prijzen, premies, onderzoeksprojecten en beurzen worden toegekend uit deze fondsen en stichtingen. Hiertoe beheert de KNAW anno 2025 vierentwintig private fondsen en ondersteunt acht stichtingen organisatorisch.

2.4 Mensen en middelen

Mensen

Bij de KNAW als organisatie werken in 2025 in totaal 1.303 fte, waarvan 143 fte bij de centrale organisatie en 1.159 fte bij de instituten (zie tabel en figuur hieronder voor de periode daarvoor). Er was sprake van een beperkte groei van 5,5% bij de Instituten over de jaren 2020-2024, welke vooral werd veroorzaakt door een toename in fte voor niet-WP functies (+9,5%). De stafafdelingen binnen de centrale organisatie zijn in de afgelopen jaren ook gegroeid (+7,9%), onder meer met een nieuwe afdeling Informatiebeveiliging, een uitbreiding van de afdeling Juridische zaken en nieuwe functies zoals voor kennisveiligheid. Ook de directie is uitgebreid naar drie personen.[21]

Figuur 1 Ontwikkeling van personeelsinzet binnen de KNAW 2020-2024 (fte)

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025

Tabel 3 Ontwikkelingen personeelsaantallen per einde van het jaar (zelfevaluatie KNAW, in fte)

Organisatieonderdeel	2020	2021	2022	2023	2024
Inzet voor de Instituten (fte)	**1083,3**	**1079,7**	**1076,7**	**1125,3**	**1142,8**
waarvan OBP	176,8	182,9	197,4	207,5	207,5
waarvan OWP	324,8	322,1	329,1	330,1	342,0

[20] Jaarverslag KNAW 2024

[21] Dit telt op tot een toename aan kosten van € 4.600.000. Daarnaast was er in 2024 sprake van € 1.400.000 aan kosten voor bedrijfsvoering projecten, waar dat in 2020 nog € 400.000 was.

Organisatieonderdeel	2020	2021	2022	2023	2024
waarvan WP	581,7	574,7	550,2	587,7	593,2
Inzet voor de Genootschappen (fte)	**23,6**	**21,3**	**21,9**	**23,4**	**26,2**
waarvan KNAW-genootschap	17,2	14,7	14,4	15,4	18,4
waarvan DJA	1,3	1,3	1,3	1,8	1,8
waarvan AvK	1,1	1,1	1,8	1,9	1,7
waarvan Wetenschapsfondsen	4,0	4,2	4,4	4,3	4,3
Inzet voor de centrale afdelingen (centrale organisatie) (fte)	**90,1**	**92,2**	**87,8**	**91,8**	**97,2**
Inzet centrale organisatie specifiek voor instituten (fte)	**5,5**	**5,4**	**6,3**	**7,4**	**8,3**
waarvan Kennistransfer Office (KTO)	2,2	2,8	1,8	2,8	2,8
waarvan Unit Dierproeven	3,3	2,6	4,5	4,6	5,5
Totaal (fte)	**1202,5**	**1198,6**	**1192,7**	**1247,9**	**1274,5**
WP/niet-WP (instituten)	*116%*	*114%*	*105%*	*109%*	*108%*
Personeelsinzet naar rato (%)					
Centrale bureau	7,5%	7,7%	7,4%	7,4%	7,6%
Genootschappen	2,0%	1,8%	1,8%	1,9%	2,1%
Centrale organisatie specifiek voor instituten	0,5%	0,5%	0,5%	0,6%	0,7%
Instituten – WP	48,4%	47,9%	46,1%	47,1%	46,5%
Instituten - niet-WP	41,7%	42,1%	44,1%	43,1%	43,1%
Totaal	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**	**100%**

Functiecategorieën: OBP = Ondersteunend beheerspersoneel, OWP = Onderzoeksondersteunend wetenschappelijk personeel (bijvoorbeeld collectiebeheer, ICT-ontwikkelaars, laboratoriumpersoneel en dierverzorgers), WP = Wetenschappelijk personeel (wetenschappelijk onderzoek als hoofdtaak), KTO = Knowledge Transfer Office. [22]

Bron: Technopolis BV gebaseerd op Zelfevaluatie KNAW, 2025

Leeftijdsopbouw en m/v verhouding – Het totale personeelsbestand (centrale organisatie en instituten) kent een gebalanceerde leeftijdsopbouw De grootste groep zijn 'dertigers' en de omvang van deze groep blijft stabiel over de jaren heen. Ook de gender balans in orde, met lichte groei in het aandeel vrouwen. Het aandeel vrouwen varieert bij de onderzoeksinstituten, en ligt tussen 20% (bij het Spinoza instituut) tot 73% (bij het NIAS).

Medewerkerstevredenheid, personeelsverloop en ziekteverzuim - De KNAW wordt door de eigen medewerkers gezien als een goede werkgever. Bij het medewerkers-onderzoek 2025[23] van de KNAW gaven de meeste medewerkers aan tevreden te zijn over hun functie, het instituut en de KNAW als werkgever. Ten opzichte van het vorige onderzoek is de tevredenheid gestegen. De KNAW krijgt goede scores als het gaat om toekomstzekerheid, beloning en carrièreperspectief, zeker in vergelijking met soortgelijke instellingen. Tegelijkertijd is structureel overwerk een knelpunt, vooral bij het wetenschappelijk personeel en promovendi, die ook de hoogste percentages noemen als het gaat om onvoldoende tijd

[22] Toelichting uit de zelfevaluatie: er zit een marginaal verschil tussen deze cijfers en de cijfers in de jaarverslagen. Dat verschil ontstaat doordat in de jaarverslagen de status op 31 december wordt genomen, terwijl voor deze cijfers ook aanstellingen in de hele maand december worden meegenomen, met als gevolg dat de hier gerapporteerde cijfers iets hoger liggen.

[23] Bron: Medewerkers onderzoek KNAW 2025. Scores zijn weergegeven in vergelijking met de SKB benchmark welke is gebaseerd op de resultaten van een aantal WO- en Hbo-instellingen en andere onderzoeksorganisaties.

of energie voor privéleven. Dit was al zo in het vorige medewerkers-onderzoek: wat betreft structureel overwerk zijn de resultaten in 2022 vergelijkbaar met die van 2025.

Het personeelsverloop is relatief laag. Het ziekteverzuim in de evaluatieperiode toegenomen van 2.96% in 2020 naar 4.26% in 2024. Met name het kortdurende en langdurende ziekteverzuim zijn toegenomen, waarbij het langdurig verzuim in 2024 afnam t.o.v. 2023 en 2022. In het COVID-19 jaar 2022 schoot het ziekteverzuim op alle drie de verzuimduren omhoog.[24]

Middelen - financiële kengetallen

De totale baten van de KNAW stegen in de periode 2020-2024 van 148,5 miljoen euro naar 188,4 miljoen euro. Al de verschillende vormen van **baten** namen toe over de evaluatieperiode. De voornaamste inkomstenbron voor de KNAW is de Rijksbijdrage van het ministerie van OCW (zie Tabel 4). T.o.v. 2020 steeg de Rijksbijdrage met 17%. Het werk in opdracht van derden (voornamelijk via de instituten) steeg met 41% (in 2024 t.o.v. COVID-jaar 2020) en is nu 27,8% van de totale inkomsten van de KNAW. De overige baten stegen zelfs met 81%, vooral dankzij sterk gestegen inkomsten vanuit royalty's en licenties (vanuit werk van de instituten, waarbij 2024 wel een eenmalige hoge mijlpaalbetaling omvat). De KNAW als geheel werd daardoor minder afhankelijk van de Rijksbijdrage: het aandeel van de Rijksbijdrage in de baten nam af van 64% naar 59%.

Ook de **lasten** namen toe in de evaluatieperiode. Personeelskosten vormen bijna 70% van de totale lasten. Overige lasten zijn afschrijvingen, huisvestingslasten, overige materiele lasten en toekenningen. Lasten die rechtstreeks aan de instituten zijn toe te rekenen vormen ruim 80% van de totale lasten. De lasten van de centrale organisatie zijn derhalve ca. 20% van de totale lasten, een groot deel daarvan is echter ook direct (bijv. werk aan dierproevenbeleid) of indirect (bijv. HR-ondersteuning, financiële administratie) toe te rekenen aan de instituten.

Tabel 4 Baten, lasten en exploitatieresultaat. Bedragen in miljoen €

Activiteit	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Baten (miljoen €)					
Rijksbijdrage OCW	94,5	95,5	99,9	105,6	110,9
Overige bijdragen en subsidies	8,5	7,6	7,9	10,3	10,0
Werk in opdracht	37,2	42,7	43,7	47,0	52,5
waarvan NWO	*11,5*	*13,6*	*14,0*	*16,6*	*17,6*
waarvan EU	*23,5*	*25,7*	*27,6*	*29,8*	*31,5*
waarvan OCW	*1,3*	*2,2*	*1,9*	*0,2*	*3,0*
waarvan andere derden	*0,9*	*1,2*	*0,2*	*0,4*	*0,4*
Overige baten[25]	8,3	13,2	10,1	10,9	15,1
Totaal baten	**148,5**	**159,0**	**161,6**	**173,7**	**188,4**

[24] Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025
[25] Zoals patentlicenties en rentebaten, bron KNAW-jaarverslag 2024.

Activiteit	2020	2021	2022	2023	2024
Kosten (miljoen €)					
Personeel	99,1	103,0	107,1	118,4	125,5
Afschrijving	12,5	15,8	11,2	11,7	11,3
Huisvesting	10,8	10,8	12,6	18,4	16,2
Overige materiële lasten	19,0	20,6	22,7	22,4	26,3
Toekenningen aan derden	5,1	4,4	3,2	2,4	3,8
Totaal	**146,4**	**154,6**	**156,7**	**173,3**	**183,1**
Saldo (miljoen €)					
Operationeel resultaat	2,1	4,4	4,9	0,4	5,3
Financiële baten en lasten	-0,7	-0,5	-0,2	2,5	3,6
Exploitatieresultaat	1,3	3,9	4,7	2,9	8,9
Ratio (miljoen €)					
Personeelskosten als percentage van totale lasten	68%	67%	68%	68%	69%
Rijksbijdrage als percentage van totale baten	64%	60%	62%	61%	59%

Bron: Technopolis BV gebaseerd op Zelfevaluatie KNAW, 2025.

In algemene zin geeft de KNAW aan dat zowel de instituten als de centrale activiteiten elk jaar uit de evaluatieperiode met een positief resultaat hebben afgesloten.

Tabel 5 Financiële kengetallen van de KNAW 2020-2024[26]

	2020	2021	2022	2023	2024
Solvabiliteit	47,0%	47,8%	48,8%	46,3%	47,4%
Liquiditeit (current ratio)	1,34	1,44	1,46	1,46	1,54
Rentabiliteit (publiek expl.res. t.o.v. baten)	0,90%	2,4%	2,9%	1,7%	4,7%
Publiek eigen vermogen (x €1.000)	126.873	129.923	134.617	137.515	145.989
Privaat eigen vermogen (x €1.000)	35.394	40.035	33.896	37.721	40.940
Liquide middelen (x €1.000)	91.613	94.241	98.216	113.150	121.821

Technopolis B.V. gebaseerd op KNAW-jaarverslag van 2024

[26] Bron: Jaarverslagen KNAW 2020-2024, 2025 is nog niet beschikbaar op moment van schrijven.

In lijn met de positieve exploitatieresultaten is het publiek **eigen vermogen** in de jaren 2020-2024 gestegen tot 145,9 M EUR eind 2024 (Tabel 5). De **solvabiliteit** is stabiel tussen de 47% en 49% in de afgelopen periode. De doelstelling is een solvabiliteit boven de 40%. De KNAW is, gezien de financiële kengetallen, een financieel gezonde organisatie.

De KNAW geeft aan dat mede vanwege financiële onzekerheid rondom **loon- en prijscompensatie** (in de Rijksbijdrage) er **prudent wordt begroot.** Prudent begroten resulteert in hogere financiële reserves dan wenselijk geacht (door de KNAW zelf) en een positief resultaat over de gehele evaluatieperiode, inclusief de COVID-19 periode. Er is geen structurele afspraak met OCW over deze compensatie, zoals veel andere publieke instellingen die wel kennen. De KNAW heeft geen eigen aparte cao maar hangt sinds 2006 via een convenant aan de cao Nederlandse Universiteiten (CAO NU), met dezelfde arbeidsvoorwaarden als universitair personeel.[27] Ondanks het positieve financiële resultaat geeft de KNAW aan loon- en prijscompensatie nodig te hebben, ook om de nodige investeringen in bijvoorbeeld compliance en kennisveiligheid te kunnen doen. Dit is een punt dat ook in de vorige externe evaluatie aan de orde kwam. In haar beleidsreactie op de evaluatie uit 2020 geeft de minister van OCW aan dat zij geen meerjarige financiële afspraken zoals over een structurele loon- en prijscompensatie kan maken, omdat dit niet binnen de **begrotingssystematiek van het rijk** past. [28]

Aanbeveling:

Los de financiële discussie op (KNAW en OCW) Bespreek de kwesties rondom de loon- en prijscompensatie en de inzet van reserves met elkaar in reguliere plannings- en begrotingscycli zodat wat wel en niet kan voor beide partijen duidelijk is en benodigde investeringen (uit eigen reserves of uit compensatie) gedaan kunnen worden.

[27] Bron: https://organisaties.overheid.nl/28212015/Koninklijke_Nederlandse_Akademie_van_Wetenschappen en KNAW-Volgersconvenant cao-Nederlandse Universiteiten 2006

[28] Ook geeft MOCW aan dat de loon- en prijscompensatie als het enigszins kan uitgekeerd moet worden. Zie beleidsreactie OCW, geraadpleegd op Open overheid https://open.overheid.nl/details/ronl-1b5dfa29-8959-459c-9ba9-6c90d4898d24

3 Besturingsfilosofie en besturing

3.1 In hoeverre draagt de bestuursstructuur bij aan doelmatig en doeltreffend uitvoeren van wettelijke taken, en welke stappen zetten bestuur en directie? (1,2)

3.2 Hoe verloopt de transitie naar de nieuwe bestuursstructuur en het aantreden van het directieteam, en sluit de besturingsfilosofie aan op ambities en taken? (2)

Zoals eerder aangegeven hebben de **besturingsfilosofie** en de besturing van de KNAW in de periode 2020-2025 belangrijke veranderingen doorgemaakt. Een van de meest zichtbare wijzigingen is de invoering van een driekoppige **collegiale directie** ter vervanging van de (eenkoppige) algemeen directeur. Na een periode met interim-management, is de nieuwe directie in oktober 2024 aangetreden. Daarnaast is de rol van het KNAW-bestuur bij de aansturing van de instituten veranderd van een bestuurdersrol naar een toezichthoudende rol, met de directie als bestuurder. Waar het bestuur voor 2024 meer betrokken was bij de operationele leiding, is de organisatie overgestapt op een model met duidelijke functiescheiding: het bestuur als strategisch, toezichthoudend orgaan en daarnaast een driehoofdige collegiale directie als uitvoerend management, ondersteund door staf- en ondersteunende diensten.

De directie, aangesteld door het bestuur, heeft de dagelijkse leiding over de gehele organisatie, inclusief de instituten. Er zijn drie directeuren met afgebakende (fulltime) portefeuilles:

- Een directeur voor algemene zaken (genootschappen en communicatie)
- Een directeur bedrijfsvoering
- Een directeur onderzoeksbeleid

Voor de dagelijkse bedrijfsvoering kan de directie haar bevoegdheden verder delegeren. Naast de centraal aangestelde directeur onderzoeksbeleid en directeur bedrijfsvoering heeft ieder **instituut een eigen directeur** die belast is met het bepalen van de wetenschappelijke koers van hun instituut en verantwoordelijk is voor de dagelijkse aansturing van hun instituut, samen met een (in sommige gevallen gedeelde) bedrijfsvoerder.

De eindverantwoording ligt bij het bestuur. Het **bestuur** telt zeven leden: een president, twee vicepresidenten en één lid van elk van de vier domeinbesturen. Het bestuur van de KNAW stelt de hoofdlijnen van het beleid en de begroting vast en is belast met het strategisch bestuur van de KNAW in haar geheel. De leden van het bestuur zijn actieve wetenschappers en hebben bij de KNAW in feite een parttimefunctie. Enkele bestuurders zijn (deels) vrijgesteld voor werk binnen de eigen instelling of universiteit. Dit betreft in ieder geval de president en de twee vicepresidenten.

De werking van de bestuursstructuur in de praktijk

De discussie over het **besturingsmodel** is in deze evaluatieperiode voor een belangrijk deel aangezwengeld door de voormalig algemeen directeur, mede onderbouwd door een externe analyse, waaruit bleek dat de span of control van de algemeen directeur te breed was geworden. Ook een veranderde context speelde mee. Denk aan toegenomen maatschappelijke dynamiek, en aan meer complexe eisen aan de organisatie in termen van compliance. De organisatie werd te complex bevonden, het portfolio van taken te breed, en de operationele druk te hoog om effectief strategisch te kunnen sturen. Dit alles resulteerde in een nieuw besturingsmodel met aangescherpte regelingen en kaders. De reorganisatie vroeg daarnaast om stevig verandermanagement. Er was met name vanuit de instituten een zekere onzekerheid en weerstand in het proces. Hierbij speelt en speelde de (gewenste) institutionele autonomie van de onderzoeksinstituten versus de roep om meer centrale sturing een rol.

De **bevoegdhedenregeling** van 2025 sluit aan op de nieuwe directiestructuur en maakt expliciet wie op welk niveau welke besluiten mag nemen. In de regelingen zien we een onderscheid in meer strategische bevoegdheden voor het bestuur (benoemingen; vaststellen begrotingen, beleid, reglementen; integriteit) en meer uitvoerende bevoegdheden voor directie en instituutsdirecteuren. Daarnaast is er

concreet financieel toezicht gekomen en zijn er bevoegdhedenregelingen op verschillende niveaus (ook voor bijvoorbeeld teamleiders, coördinerend deskundigen, etc.).

De organisatie werkt met het **'drie-lijns model'** om verantwoordelijkheden scherp te duiden. Dit model moet bovendien zorgen voor heldere checks en balances. De drie lijnen zijn:

- 1e lijn: de primaire uitvoering — leden voor het genootschap (met een gedeelde verantwoordelijkheid voor de inhoud van activiteiten en producten zoals adviezen); instituutsdirecteuren voor de instituten
- 2e lijn: ondersteunende expertise vanuit de centrale organisatie (HR, juridisch, financiën, ICT)
- 3e lijn: eindverantwoordelijkheid en toezicht door bestuur en collegiale directie

Dit drie-lijns model is verankerd in een stelsel van formele overlegstructuren: de Algemene Vergadering, Bestuursvergadering, Auditcommissie, wekelijks overleg tussen bestuur en directie, een directeurenraad, periodiek bestuurlijk overleg en diverse vormen van medezeggenschap. Elk overlegorgaan heeft vastgelegde taken, bevoegdheden en verantwoordingsplicht, wat de besluitvorming transparanter en beter controleerbaar maakt.

Voor veel leden van het Genootschap hebben de veranderingen zich 'op afstand' afgespeeld. Het leefde vooral bij bestuurders en instituutsmedewerkers. Deze waren vaak direct betrokken bij de veranderingen. Over het algemeen waarderen direct betrokkenen de lijn die is ingezet en zien zij direct de resultaten hiervan. De beweging wordt als positief ervaren. Het (beoogd) effect is met name zichtbaar bij de (aansturing van en toezicht op) de instituten en bedrijfsvoering. De lijnen zijn korter geworden, er is meer afstemming en er wordt meer kennis gedeeld. Interne stakeholders signaleren een verbeterde samenwerking en professionaliseringsslag.

Uit de interviews en gesprekken komen ook **aandachts-en ontwikkelpunten** naar voren, zoals het vinden van een goede balans tussen centrale aansturing en autonomie van instituten en een thema als werkdrukbeheersing. In het groepsgesprek met de instituten werd vermeld dat de bedrijfsvoering van de centrale diensten (denk aan HR, ICT, legal) voor onboarding van internationale medewerkers nog verbeterd kan worden door kennis meer samen te brengen en het delen van best practices. Uit gesprekken bleek dat de centrale organisatie door de instituutsmedewerkers wordt gezien als Nederlands georiënteerd, terwijl de instituten (en het wetenschappelijk personeel) ook een sterke internationale focus hebben met veel niet-Nederlandse werknemers in dienst. Er is daarentegen de afgelopen periode wel een meer gezamenlijke (KNAW) identiteit ontstaan.

Positief om te vermelden is het programma **'Huis op orde'** (2022–2025). Dit richtte zich expliciet op het verminderen van kwetsbaarheden in de bedrijfsvoering, met name bij kleinere instituten. Door clustervorming, gedeelde dienstverlening en versterking van centrale stafafdelingen op het gebied van HR, ICT, juridische zaken en financiën worden middelen efficiënter ingezet. Kleine instituten hoeven niet langer zelfstandig alle ondersteunende functies te organiseren, wat zowel kwaliteit verhogend werkt als kosten bespaart. Dit dient te worden voortgezet, en waar zinvol uitgebreid.

Aanbeveling:

Investeer actief in coördinatie en kennisdeling tussen instituten en centrale organisatie en instituten onderling (KNAW). Er is een goede lijn ingezet in kennisdeling tussen instituten en centrale organisatie en instituten onderling, met name als het gaat om bedrijfsvoering. Maar instituten staan soms letterlijk op afstand van de centrale organisatie, en zijn gehuisvest op diverse locaties in het land. Dat vraagt extra investeringen in coördinatie en afstemming, van zowel de instituten als de directie, bestuur en centrale organisatie.

De komst van de nieuwe directie wordt ook door externe partners als positief gezien: meer openheid, bereidheid tot contact, en structureler overleg. Dit wordt bijvoorbeeld genoemd door NWO (in relatie tot

de instituuts-afstemming) en ook door OCW. De relatie met het ministerie is opener geworden en volgens gesprekspartners meer constructief met een duidelijker agenda voor overleg en verantwoordingslijnen.

We kunnen concluderen dat **de nieuwe bestuursstructuur** bijdraagt aan het **doelmatig en doeltreffend** uitvoeren van de wettelijke taken van de KNAW. De besturingsfilosofie sluit beter aan op de ambities en taken dan voorheen. Mede doordat elk directielid een eigen portefeuille beheert (algemene zaken en genootschappen, bedrijfsvoering, en onderzoeksbeleid) wordt de aandacht voor elk van de drie wettelijke kerntaken en voor de interne organisatie meer structureel geborgd. Uit de interviews en gesprekken blijkt dat het (beoogd) effect vooralsnog vooral zichtbaar is in de bedrijfsvoering en aansturing van de instituten. Ook de KNAW geeft in haar zelfevaluatie aan dat er nog stappen zijn te zetten. Zij maakt hiervoor ook concrete plannen. De hybride aard van de KNAW, tegelijk genootschap, adviesorgaan én werkgever van grote onderzoeksinstituten, maakt het ook in de basis ingewikkeld om alle drie de kerntaken gelijkwaardig te bedienen.

Het is zinvol te streven naar continue verbetering en aanpassing aan veranderende omstandigheden in een strategische PDCA cyclus. Onderdeel hiervan is een periodieke evaluatie van het besturingsmodel.

Aanbeveling:

Evalueer het besturingsmodel periodiek (KNAW) Toets mandaten, rollen en verantwoordelijkheden structureel in lijn met de strategische cyclus, en pas aan, waar nodig. Het periodiek evalueren van de manier van werken en de wijze van aansturing en besturing kan goed ingebed worden in een strategische PDCA-cyclus.

4 De KNAW in het bredere wetenschapsstelsel

2.1 Welke positie neemt de KNAW in het (Nederlandse) wetenschapsstelsel in, en hoe wordt onafhankelijkheid bewaakt?

1.1 Hoe onderscheidt de KNAW zich van organen als NWO-I of AWTI?

4.1 Hoe verhouden wettelijke taken en strategie van de KNAW zich tot de drie OCW-beleidsdoelen, hoe vond afstemming plaats en in hoeverre droegen resultaten en effecten bij?

3.3 Hoe verloopt de relatie tussen KNAW en OCW, welke werkafspraken gelden en zijn rollen en verantwoordelijkheden helder?

Onderscheidende positie in het stelsel

De KNAW als **genootschap** onderscheidt zich van andere genootschappen door het grote aantal leden met een wetenschappelijk uitmuntende reputatie, een onderverdeling in disciplines en domeinen en daarnaast door de combinatie met DJA en de AvK. Er zijn ook andere geleerde genootschappen. De Koninklijke Hollandse Maatschappij der Wetenschappen (KHMW) in Haarlem is daar een van. Ook deze Akademie kent een lange traditie en is actief in de genootschap- en forumfunctie en met prijzen en beurzen. De KHMW is echter veel minder een stem in het publieke debat over wetenschap en een hoeder van de wetenschap. De adviesfunctie voor de overheid ontbreekt bij de KHMW. Er zijn in Nederland en daarbuiten veel instanties die fondsen beheren voor **prijzen en beurzen** voor wetenschap. De grootste (publieke) speler in Nederland is uiteraard NWO, maar er zijn ook particuliere stichtingen zoals Ammodo, of Universiteitsfondsen.

Vermeldenswaard is ook de **Netherlands Academy of Engineers** (NAE). In haar evaluatie van 2020 beval de commissie Dittrich de KNAW aan te onderzoeken of een Academy of Engineering zou kunnen worden ondergebracht bij de KNAW, vergelijkbaar met de DJA en AvK. Daarmee zouden ook meer ontwerp- en praktijkgerichte wetenschappelijke onderzoekers bij activiteiten van de KNAW betrokken worden.[29] Hoewel deze mogelijkheid is onderzocht, is uiteindelijk besloten om een zelfstandige Netherlands Academy of Engineering op te richten, los van de KNAW. De belangrijkste reden hiervoor is dat de ledenraad van AcTI, de voorganger van de NAE, de door KNAW gestelde voorwaarden voor onafhankelijkheid ten opzichte van het bedrijfsleven en zeggenschap als te beperkend ervoeren. Hierdoor is gekozen voor de NAE als een aparte entiteit zonder verdere betrokkenheid van de KNAW. De NAE is in mei 2023 van start gegaan (zie ook paragraaf 8.2).

Het Nederlandse **advieslandschap** kent meerdere spelers. De KNAW opereert naast organen als de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), de Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie (AWTI), de Gezondheidsraad en de Wetenschappelijke Klimaatraad. Het Rathenau Instituut verricht onderzoek op wetenschaps(beleids)terrein. Al deze spelers hebben eigen taken en werkwijzen (zie hoofdstuk 6).

Naast de twaalf instituten van de KNAW kent ook NWO tien onderzoeksinstituten (NWO-I) en is daarmee de andere grote **instituutsspeler** in Nederland (beheerder en bestuurder). Daarbij is het onderscheid in grote lijnen dat de NWO-I instituten meer gefocust zijn op natuur-/technische wetenschappen, en de KNAW meer instituten herbergt in de sociale en geesteswetenschappen en de levenswetenschappen. De instituten beheren naast dat zij onderzoek doen een groot aantal collecties en infrastructuren met een (inter)nationale rol.

De KNAW is ook actief in **wetenschapscommunicatie**, onder andere via het project 'Wetenschapscommunicatie door wetenschappers: Gewaardeerd!'. Dit project is uitgevoerd door een projectgroep binnen de KNAW in opdracht van het ministerie van OCW. Hierbij zijn 91 onderzoeksgroepen gesteund met een financiële bijdrage van € 10.000 ter erkenning en waardering voor inzet voor wetenschapscommunicatie. Ook heeft de KNAW vanaf medio 2024 haar eigen online-

[29] Dittrich e.a. (2020) *Evaluatie van de KNAW*

wetenschapscommunicatie sterk geïntensiveerd. De KNAW ziet voor zichzelf een rol om de maatschappelijke impact van het onderzoek zichtbaar te vergroten via valorisatie en wetenschapscommunicatie. Op het gebied van wetenschapscommunicatie is er afstemming met stakeholders als NEWS (Nederlands Expertisecentrum Wetenschap en Samenleving) en wetenschapscommunicatoren in het veld, maar zoekt men nog naar de optimale rol van de KNAW daarbinnen.

Aanbeveling:

Stem wetenschapscommunicatie activiteiten af met andere spelers in het veld als NEWS (KNAW) Positioneer de communicatie- en publieksactiviteitenstrategie in afstemming met stakeholders in het brede veld van wetenschapscommunicatie.

De KNAW is ook actief in de Kenniscoalitie. De Kenniscoalitie is een samenwerkingsverband van Nederlandse kennisinstellingen en het bedrijfsleven en bestaat uit 'kennismakers' (KNAW, NWO, UNL, UMCNL, VH, MBO Raad, ZON-MW, TO2) en 'kennisgebruikers' (VNO-NCW, MKB-Nederland, ROM-NL). De Kenniscoalitie heeft meer een **lobbyfunctie** dan adviesfunctie en streeft gezamenlijk naar manieren om onderzoek en innovatie in Nederland te laten bloeien en fungeert als gesprekspartner voor de overheid.

Er is geen structureel overleg met universiteitsbesturen over de forum en adviesfunctie of de beurzen en prijzen van de KNAW. Maar ook niet over instituten. We constateren dat een organisatie als NWO wel een structureel overleg heeft met de instellingsbesturen en dat dit helpt in het voeren van het goede gesprek en beter begrip van elkaar.

Aanbeveling:

Versterk de structurele afstemming met universiteiten en andere kennispartners (KNAW) Zoek als KNAW-bestuur meer actief de verbinding met bestuurders van kennisinstellingen en versterk de samenwerking met andere spelers in het veld zoals NWO, TNO en de Netherlands Academy of Engineering. De KNAW wordt nu als 'op afstand' ervaren. Als 'hoeder van de wetenschap' is het goed een zichtbare en op afstemming gerichte rol in de nemen.

Relatie tussen KNAW en OCW

De relatie tussen KNAW en OCW is **wettelijk verankerd** in de WHW: OCW bekostigt de KNAW structureel en houdt toezicht op doelmatige besteding van middelen, de KNAW voert haar wettelijke taken **(inhoudelijk) onafhankelijk** uit. Buiten het wettelijke ritme van het opstellen van een vierjaarlijkse strategische agenda zijn er geen formeel vastgelegde werkafspraken over frequentie of inhoud van het bestuurlijk overleg bij ons bekend. Er zijn ook geen indicatoren vastgesteld waarop OCW het functioneren van de KNAW volgt of monitort.

In de praktijk heeft de relatie in de evaluatieperiode bestuurlijke wisselingen aan beide kanten gekend, met perioden van meer en minder contact. De aanleiding voor de organisatieveranderingen en instellen van een driekoppige directie is besproken met OCW. Op beleidsniveau is het contact de afgelopen periode geïntensiveerd.

De KNAW benadrukt haar onafhankelijke adviesrol en zoekt **niet direct de verbinding met OCW-beleidsdoelen,** zo blijkt uit onze gesprekken. Ook over de koers en het beleid lijkt de KNAW een onafhankelijke positie te willen benadrukken. Zo is OCW niet of nauwelijks betrokken geweest bij de inhoudelijke totstandkoming van de Strategische Agenda 2020–2025, en ook niet bij de strategie voor 2026-2030. OCW geeft daarentegen aan dat zij wel moet kunnen aantonen dat de KNAW doeltreffend en doelmatig haar drie wettelijke taken vervult en bijdraagt aan beter onderzoek en wetenschap(sbeleid). Het belang van de onafhankelijke adviesrol staat niet ter discussie. De komst van

de nieuwe directie wordt door OCW en andere partners als een positieve ontwikkeling gezien met meer openheid, bereidheid tot contact en structureler overleg.

De wettelijke taken en strategie van de KNAW in relatie tot de drie OCW-beleidsdoelen

Het Ministerie van *OCW* hanteert **drie overkoepelende beleidsdoelen** voor het wetenschapsdomein (zoals geformuleerd in de wetenschapsbegroting en de wetenschapsbrief[30]). Het eerste doel is het versterken van het fundament: investeren in de condities waaronder excellente wetenschap kan plaatsvinden, waaronder ongebonden onderzoek, wetenschappelijke infrastructuur en een gezond bekostigingsstelsel. Het tweede doel is ruimte voor divers talent: het verlagen van werkdruk, het bevorderen van een inclusieve academische cultuur en het moderniseren van de wijze waarop wetenschappers worden erkend en beoordeeld, in lijn met het nationale programma Erkennen & Waarderen. Het derde doel is het verhogen van de maatschappelijke impact van onderzoek: de verbinding tussen wetenschap en samenleving versterken, de dialoog tussen wetenschap en beleid intensiveren, en wetenschappelijke kennis toegankelijker maken voor een breder publiek.

In de periode 2020-2025 staan in **de KNAW strategie '*Staan op kennis*'** vier prioriteiten centraal die goed aansluiten bij de OCW-doelen. Dat zijn: (1) Excellent onderzoek bevorderen, (2) De positie van jonge wetenschappers versterken, (3) Het maatschappelijk debat voeden en verrijken, (4) Internationale samenwerking stimuleren.

De KNAW geeft in interviews en gesprekken aan een **onafhankelijke rol in te nemen in het brede veld,** en niet per definitie de aansluiting te zoeken met de OCW-beleidsdoelen. Voor de KNAW staat uitvoering geven aan de drie wettelijke taken voorop. Ook al is het niet intentioneel, we kunnen toch concluderen dat de taken en strategie van de KNAW in de kern goed aansluiten op de beleidsdoelen van OCW. Daarbij past wel de kanttekening dat afstemming grotendeels impliciet plaatsvindt en er geen formele afspraken worden gemaakt over hoe KNAW-activiteiten bijdragen aan de OCW-beleidsdoelen. In de praktijk vinden de KNAW en OCW dezelfde doelen belangrijk en sturen zij hierop. We bevelen aan dit wel explicieter te maken, hier ligt een rol voor zowel OCW als de KNAW. Hierbij past in onze ogen een licht monitoringskader.

Aanbeveling:

Verstevig de samenwerking met OCW en leg onafhankelijkheid en monitoring vast (KNAW en OCW) Met de onafhankelijke rol van de KNAW als uitgangspunt, kan afstemming tussen OCW en de KNAW meer vorm krijgen en verder verbeteren. De KNAW is onderdeel van het stelsel en wordt grotendeels publiek gefinancierd. Stel daarom gezamenlijk **een licht monitoringskader** vast voor de bijdrage aan de OCW-beleidsdoelen. Definieer een aantal KPI's voor de strategie- en beleidscyclus en leg hierbij vast hoe de inhoudelijke onafhankelijkheid van de KNAW geborgd wordt.

Als het gaat om het beleidsdoel van **versterken van het fundament** heeft de KNAW een rol en taak in het bevorderen van excellent onderzoek en het onderhouden van nationale onderzoek infrastructuren. De KNAW heeft ook een rol als verbinder en 'hoeder van de wetenschap.' Dit zijn wettelijke kerntaken van de KNAW die direct bijdragen aan een stevig wetenschappelijk fundament. Het agenderen van en adviseren over wetenschappelijke integriteit past ook bij het verstevigen van het fundament. Al met al is de aansluiting van de KNAW op dit beleidsdoel wellicht het meest direct zichtbaar.

Als het gaat om het beleidsdoel van **ruimte voor divers talent**, geeft DJA actief en concreet invulling aan dit beleidsdoel. Zo weegt DJA een thema als diversiteit structureel mee in haar selectieprocedure en voert gerichte projecten uit om de positie van jonge wetenschappers te versterken zoals *Niet de eerste de beste* en *Iedereen Professor*. Het hoofdgenootschap loopt bij een thema als diversiteit en inclusie

[30] Wetenschapsbrief Tweede Kamer (2022). Vergaderjaar 2021–2022, 31 288, nr. 964. Geraadpleegd via https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-964.pdf

enigszins achter. Binnen de instituten wordt Erkennen & Waarderen op diverse manieren geïmplementeerd en ook via prijzen en beurzen wordt divers talent concreet de ruimte gegeven, ook hier zien we aansluiting met het beleidsdoel.

Met betrekking tot het derde beleidsdoel, het **verhogen van de maatschappelijke impact**, realiseert de KNAW aantoonbare impact via adviezen over sociale veiligheid, kennisveiligheid en academische vrijheid, en via bijvoorbeeld publiekscommunicatie tijdens COVID-19. In hoofdstuk 6 over de adviesfunctie staan we meer uitgebreid stil bij de impact van de KNAW-adviezen. Ook realiseert de KNAW (direct, persoonlijk en maatschappelijk) impact via prijzen en beurzen en het onderzoek dat daarmee gedaan kan worden. De instituten dragen met hun onderzoek uiteraard ook bij aan de maatschappelijke impact.

5 Wettelijke taak 1: Het genootschap als forum voor wetenschappers en kunstenaars

5.1 Het genootschap als forum voor wetenschappers en kunstenaars: KNAW-genootschap, DJA en AvK

De KNAW is in de kern een genootschap: een vereniging van wetenschappers en kunstenaars die op grond van hun verdiensten worden benoemd. Naast het **KNAW-hoofdgenootschap** van excellente wetenschappers staan **De Jonge Akademie** (DJA) en de **Akademie van Kunsten** (AvK).

Leden van het KNAW-hoofdgenootschap zijn vooraanstaande wetenschappers uit een breed scala van disciplines die op grond van hun wetenschappelijke verdiensten voor het leven zijn benoemd. Het genootschap telt momenteel 606 leden. Zij komen samen voor uitwisseling en debat over wetenschap, beleid en maatschappelijke vraagstukken en dragen bij aan adviezen, commissies en de toekenning van wetenschappelijke prijzen.

DJA en AvK functioneren als twee zelfstandige organen die elk een eigen rol vervullen naast het hoofdgenootschap. DJA telt vijftig jonge wetenschappers en is opgericht in 2005. DJA agendeert de toekomst van de wetenschap en de positie van jonge onderzoekers. AvK, met ongeveer negentig leden en opgericht in 2014, heeft tot doel de stem van de kunsten te laten klinken en de wisselwerking tussen kunst, wetenschap en samenleving te versterken.[31] Op elk genootschap komen we in onderstaande paragrafen meer specifiek terug.

Activiteiten: bijeenkomsten, adviezen en onderlinge uitwisseling en waardering hiervoor

De genootschappen (KNAW, DJA, AvK) organiseren samen vanuit de **forumfunctie** gemiddeld tussen de 110-135 **bijeenkomsten** per jaar. Deze bijeenkomsten omvatten wetenschappelijke symposia, interdisciplinaire discussiebijeenkomsten, publiekslezingen en ledenbijeenkomsten (per domein). De genootschappen organiseren openbare bijeenkomsten voor leden en niet-leden, bijeenkomsten die toegankelijk zijn voor leden en meer besloten bijeenkomsten zoals expertmeetings, domeinbijeenkomsten en sectievergaderingen. Het doel van de bijeenkomsten is veelal **onderlinge uitwisseling** en delen van kennis en ervaring.

Naast bijeenkomsten zijn de genootschappen actief in de **adviesfunctie.** We beschrijven dit meer uitgebreid in het hoofdstuk over de Wettelijke taak 2: Advisering. De **forum- en adviesfunctie** worden vanuit de centrale organisatie ondersteund door een team van beleidsmedewerkers.[32] De ondersteuning door en samenwerking met de centrale organisatie wordt als positief en constructief gezien, blijkt uit de interviews.

We hebben voor deze evaluatie **een enquête** uitgezet onder de leden van de genootschappen. Deze werd ingevuld door **159 gewone KNAW-leden**, daarnaast door **18 (oud-)leden van DJA** en **negen leden van de AvK**. Zie Bijlage E voor de uitgebreide enquêteresultaten. We geven hieronder de resultaten over de waardering van de bijeenkomsten door gewone leden, DJA en AvK.

Een ruime meerderheid van de respondenten gaf aan **KNAW-bijeenkomsten** bij te hebben gewoond over de afgelopen vijf jaar: 31% woonde jaarlijks ongeveer één KNAW-bijeenkomst bij, 54% woonde jaarlijks meerdere bijeenkomsten bij en een klein deel gaf aan de meeste (7%) of (bijna) alle (1%) bijeenkomsten te hebben bijgewoond. Slechts 7% van de respondenten gaf aan geen bijeenkomsten bij te hebben gewoond (Bijlage E Tabel 25). De onderwerpen van deze bijeenkomsten werden over het algemeen als belangrijk ervaren door de respondenten. Van de 172 respondenten die aangaven in de afgelopen vijf jaar één of meerdere bijeenkomsten te hebben bijgewoond gaf 42% aan de onderwerpen

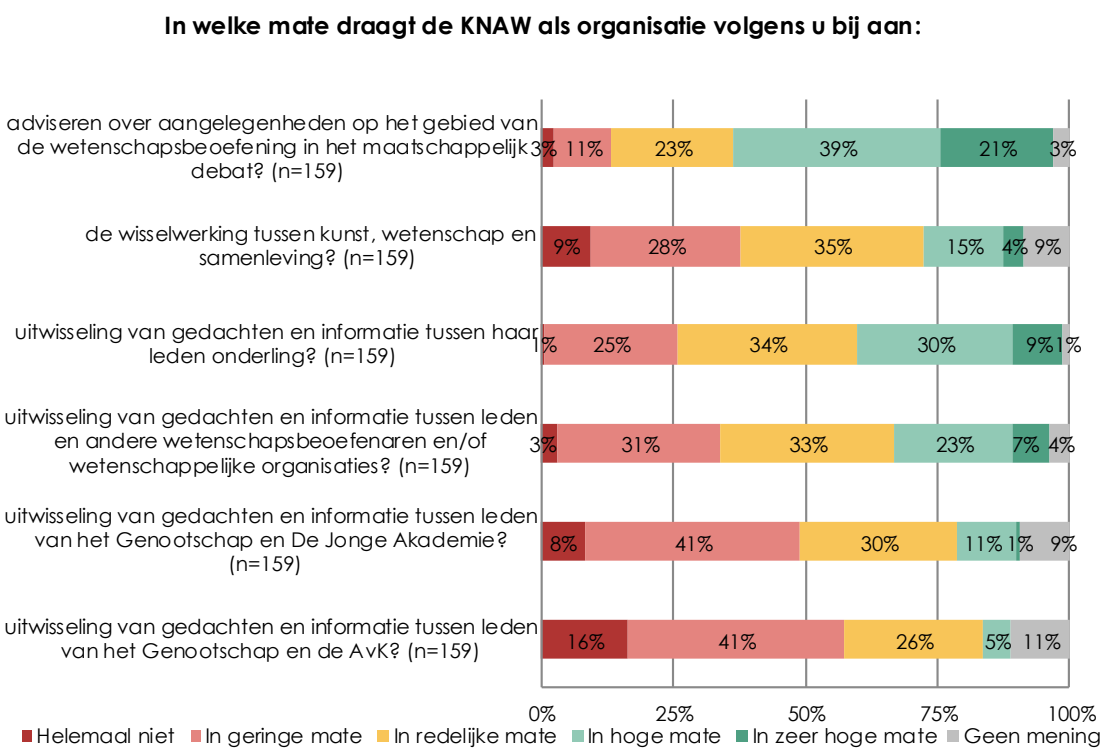
[31] Akademie van Kunsten - KNAW
[32] De personeelsinzet vanuit de centrale organisatie voor de genootschappen is opgenomen in hoofdstuk 3.

hiervan zeer belangrijk te vinden (Bijlage E). De kwaliteit van de bijeenkomsten werd **gemiddeld beoordeeld met een 7,6** (range 5-10).

Enquêteresultaten wijzen er verder op dat de meerderheid van de leden vindt dat de **bijeenkomsten voor wetenschappers onderling** (bijv. expertmeetings, domeinbijeenkomsten en sectievergaderingen) redelijk goed tot zeer goed **aansluiten op de ontwikkelingen** die spelen binnen hun wetenschapsdomein. Het meest positief waren de genootschaps- en DJA-leden die werkzaam zijn in het domein Geesteswetenschappen (zie Bijlage E Tabel 19).

Aan de genootschapsleden werd verder gevraagd naar de mate waarin de KNAW als organisatie bijdraagt aan **onderlinge uitwisseling van gedachten en informatie**. Hierover zijn de leden **redelijk positief** (9% antwoordde 'in zeer hoge mate'; 30% 'in hoge mate'; 34% 'in redelijke mate'; 25% 'in geringe mate' en 1% antwoordde 'helemaal niet'; Figuur 2 en Bijlage E Tabel 20). Net iets minder positief is men over de uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden enerzijds en andere wetenschapsbeoefenaren en wetenschappelijke organisaties anderzijds. De uitwisseling van gewone leden met leden van de DJA en met name de AvK is echter minder volgens de genootschapsleden.

Figuur 2 Bijdrage van de KNAW aan uitwisseling van gedachten en informatie

Bron: Enquête onder KNAW leden door Technopolis B.V. Vraag gesteld aan: Genootschapsleden

Leden pleiten in de open vragen voor **meer interdisciplinair contact en inhoudelijke uitwisseling**, niet alleen binnen de domeinen, maar ook dwars daaroverheen. Er is behoefte aan **meer bottom-up initiatieven** en een groter gevoel van eigenaarschap bij de leden

Tegelijkertijd wordt de frequentie van bijeenkomsten als onvoldoende ervaren, met name het aantal fysieke ontmoetingen; leden missen **ruimte voor grondig debat over grote wetenschappelijke en maatschappelijke vragen**. Meerdere respondenten wijzen op de dominantie van oudere leden in de opkomst bij bijeenkomsten en pleiten voor een **actievere betrokkenheid van jongere leden**. Er is ook een expliciet pleidooi voor **meer landelijke spreiding**. Van activiteiten buiten het Amsterdamse Trippenhuis. Tot slot worden **communicatie en transparantie** tussen bestuur en leden als verbeterpunten genoemd,

evenals de behoefte aan **meer publieke outreach en zichtbaarheid** van het genootschap in het maatschappelijk debat.

Aanbevelingen:

Organiseer ook buiten het Trippenhuis bijeenkomsten (KNAW). Sluit aan bij bestaande evenementen en gebruik het ledenbestand in de regio als hefboom.

Versterk het genootschap via betere ledenbetrokkenheid door interdisciplinair contact en bottom-up initiatieven (KNAW) Leden geven aan behoefte te hebben aan meer interdisciplinair contact en inhoudelijke uitwisseling, niet alleen binnen de domeinen, maar ook dwars daaroverheen. Er is behoefte aan meer bottom-up initiatieven en grondig debat over grote wetenschappelijke en maatschappelijke vragen.

5.2 KNAW-genootschap

1.1a In hoeverre slaagt de KNAW in de uitwisselingstaak (forumfunctie), en gebeurt dit doelmatig en doeltreffend? (1)

Achtergrond en missie

De KNAW is in de kern een geleerd genootschap: een vereniging van wetenschappers die op grond van hun wetenschappelijke verdiensten voor het leven worden benoemd. Dit model gaat terug tot de oprichting van de Akademie in 1808. De **gezagspositie** van de KNAW is onlosmakelijk verbonden met **de kwaliteit en de reputatie van de leden** in het genootschap.

Zoals beschreven in hoofstukken 2 en 0 heeft het genootschap de kenmerken van een **vereniging.** De Algemene (Leden)Vergadering (AV) vormt het hoogste orgaan: zij benoemt het KNAW-bestuur en stelt de reglementen vast. De leden zijn verdeeld over vier wetenschapsdomeinen, elk met een eigen domeinbestuur. De domeinen adviseren het centrale bestuur over de forum- en adviesagenda en onderhouden de contacten met de leden binnen hun vakgebied. Per 2024 telt het genootschap 606 KNAW-leden.[33]

De **missie** van het genootschap valt samen met de missie van de KNAW in brede zin, namelijk het bevorderen van gedachtenuitwisseling tussen wetenschappers onderling en tussen wetenschap en samenleving, het adviseren van de overheid over wetenschappelijke en maatschappelijke kwesties en versterkt zij de wetenschapsbeoefening door onderzoek te stimuleren (bijvoorbeeld via een rol van het genootschap in selectie van kandidaten voor fondsen en beurzen).

Benoemingsprocedure

De benoemingsprocedure voor **gewone leden** van het KNAW-genootschap is in meerdere stappen opgebouwd en kent waarborgen voor kwaliteit en integriteit.[34]

Toelatingscriteria: Personen kunnen tot gewoon lid worden benoemd op grond van wetenschappelijke verdiensten, mits zij hoofdzakelijk in Nederland werkzaam zijn en op het moment van benoeming jonger zijn dan 67 jaar. Er wordt een motivatie gevraagd voor voordrachten van kandidaten ouder dan 60 jaar. Het lidmaatschap is voor het leven.

Nominatie: Nominaties kunnen worden ingediend door drietallen van zittende KNAW-leden, door colleges van bestuur van Nederlandse universiteiten, het NWO-bestuur, de directie van de KNAW, het bestuur van het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren, en het bestuur van De Jonge Akademie.

[33] Bron: Jaarverslag KNAW 2024

[34] Voor de buitenlandse leden geldt een aparte procedure (zie het KNAW-regelement verkiezing en benoeming). Deze laten we hier buiten beschouwing.

Voor buitenlandse leden is de procedure vergelijkbaar, maar staat nominatie uitsluitend open voor drietallen van gewone KNAW-leden.

Selectie: Na nominatie beoordeelt de domeinjury de kandidaten inhoudelijk. De stemgerechtigde leden van het domein stemmen over de wetenschappelijke statuur van kandidaten en bespreken de uitslag. Voor kandidaten waarbij minstens twee derde vóór heeft gestemd, wordt een advies opgesteld. Voordat de jury tot een definitieve voordracht komt, worden kandidaten bij voorkeur voorgelegd aan minimaal drie internationale referenten. De voordracht wordt ter goedkeuring voorgelegd aan het KNAW-bestuur.

Na goedkeuring stemmen alle gewone leden online over de kandidaat. De stemming is rechtsgeldig als minstens de helft plus één lid heeft gestemd. Verkiezing vereist een tweederde meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen; blanco stemmen tellen niet mee. Alle gewone leden zijn stemgerechtigd in de algemene vergadering (ook 67-plussers) maar bij domeinraadpleging (de adviesstem vóór de domeinjury) mogen alleen leden jonger dan 67 meestemmen. De leeftijdsgrens beperkt dus de informele invloed, niet het formele stemrecht.

Diversiteitsbeleid: Sinds 2019 analyseert de KNAW elke drie jaar of **vakgebieden, instellingen of doelgroepen(m/v)** ondervertegenwoordigd zijn binnen het ledenbestand. Waar nodig kan de AV op voorstel van het bestuur besluiten om extra verkiezingsplaatsen te creëren voor specifieke groepen. In 2017 werd een speciale extra ronde gehouden voor vrouwelijke kandidaten (de zogenoemde Westerdijkronde), mede waardoor het aandeel vrouwelijke leden <67 jaar steeg van 16 procent in 2011 naar ongeveer 31% in 2020 en 36% in 2024.

Tabel 6 Man-vrouwverdeling en leeftijdsverdeling Genootschapsleden in 2021-2024

	2021			2022			2023			2024		
	Aantal	**%V**	**%<67**	**Aantal**	**%V**	**%<67**	**Aantal**	**%V**	**%<67**	**Aantal**	**%V**	**%<67**
Alle leden	590	20	48	596	21	49	603	22	49	606	23	47
Leden <67 jaar	283	31	100	291	34	100	293	34	100	286	36	100
Domein GMRW	134	31	51	134	31	54	134	33	52	139	34	50
Domein GW	126	30	45	121	33	43	122	31	43	125	33	42
Domein MMBG	93	17	47	96	20	52	96	20	48	98	21	43
Domein NTW	237	9	48	245	11	48	227	10	47	231	11	48
Domein overschrijdend										13	54	100
Instroom nieuwe leden	20	40	100	20	60	100	18	33	100	16	56	100

Bronnen: Zelfevaluatie KNAW, 2025 en Jaarverslag KNAW 2021. Gegevens waren niet op deze wijze beschikbaar voor het jaar 2020

Tabel 7 Spreiding genootschapsleden over instellingen

	2021		2022		2023		2024	
	% alle leden	% instroom nieuwe leden	% alle leden	% instroom nieuwe leden	% alle leden	% instroom nieuwe leden	% alle leden	% instroom nieuwe leden
Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR)	6	10	6	5	5	6	5	6
Maastricht University (UM)	3	5	3	0	3	6	3	0

	2021		2022		2023		2024	
	% alle leden	% instroom nieuwe leden	% alle leden	% instroom nieuwe leden	% alle leden	% instroom nieuwe leden	% alle leden	% instroom nieuwe leden
Open Universiteit (OU)	0	0	0	0	0	0	0	0
Radboud Universiteit (RU)	8	5	8	15	8	6	8	25
Rijksuniversiteit Groningen (RUG)	9	10	9	10	9	11	8	13
Technische Universiteit Delft (TUD)	5	5	5	10	5	0	5	19
Technische Universiteit Eindhoven (TU/e)	3	0	3	10	3	0	3	0
Tilburg University (TiU)	2	0	2	5	2	6	2	0
Universiteit Leiden (UL)	17	35	16	5	15	6	14	13
Universiteit Twente (UT)	2	0	2	0	2	0	2	0
Universiteit Utrecht (UU)	17	5	16	10	15	17	15	0
Universiteit van Amsterdam (UvA)	12	10	12	20	12	22	11	13
Vrij Universiteit Amsterdam (VU)	8	10	8	10	8	6	8	6
Wageningen University & Research (WUR)	4	5	4	0	4	6	4	0
Overige instellingen	4	0	8	0	9	11	11	6

Bron: Jaarverslagen KNAW 2021-2024. Gegevens waren niet op deze manier beschikbaar voor het jaar 2020.

Activiteiten

Het genootschap is actief op een aantal terreinen. Zij publiceert **adviezen en standpunten** over de inrichting van het wetenschapssysteem, organiseert (interdisciplinaire) **bijeenkomsten** voor leden en een breder publiek, en onderhoudt contacten met zusterorganisaties in binnen- en buitenland. Daarnaast levert het genootschap een actieve bijdrage aan het publieke debat via media-optredens, opiniestukken en bijdragen aan parlementaire consultaties.

Tabel 8 Activiteiten van de het genootschap 2020-2025

Activiteiten	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Adviezen en statements	2	5	4	4	1
Overige KNAW-publicaties		3	1	1	2
Bijeenkomsten	60	78	84	85	71

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025

Interne en externe stakeholders benoemen een aantal aandachtpunten

Uit gesprekken met leden en bestuurders komen twee terugkerende thema's naar voren. Ten eerste ervaart de KNAW **toenemende moeite om een grotere diversiteit** onder haar leden te realiseren. Het genootschapsmodel, waarbij leden (deels) worden voorgedragen door zittende leden en beoordeeld op bewezen wetenschappelijke staat van dienst, werkt **zelf-selectief**. Dit is zichtbaar door ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen en disciplines. Wel heeft de KNAW zichtbaar goede stappen gezet in het benoemen van meer vrouwelijke leden, en is het % vrouwen onder leden van <67 jaar hoger dan het landelijk percentage vrouwelijke hoogleraren. Overigens vindt een beperkt aantal respondenten een zeker gebrek aan diversiteit niet problematisch, met als overweging dat je als genootschap niet per definitie representatief hoeft te zijn. Ten tweede signaleren (domein)bestuurders dat het steeds moeilijker wordt **leden langdurig actief te betrekken** bij de activiteiten van het genootschap. We hebben niet kunnen bepalen of dit ook effect heeft op de opkomst bij bijeenkomsten of het aantal georganiseerde activiteiten omdat we hier geen gegevens van hebben. Tijdgebrek wordt gezien als belemmering, in een academisch klimaat waarin de werkdruk structureel hoog is.

Externe stakeholders beschouwen de **selectie- en waarderingscriteria van het genootschap overwegend als traditioneel** en in zekere mate elitair. Zij benoemen dat de focus in het benoemingsproces nog te veel op wetenschappelijke excellentie ligt. Ondanks dat er in het nominatieformulier zeker ruimte is voor het beschrijven van impact en onderwijskwaliteit wordt er onvoldoende ruimte gezien voor bredere opvattingen over wetenschappelijke kwaliteit, zoals maatschappelijke impact, onderwijskwaliteit en team science, die bijvoorbeeld in het nationale programma Erkennen & Waarderen centraal staan. Het besloten karakter van de KNAW roept bij sommigen vragen op over de representativiteit van het genootschap als **spreekbuis van de Nederlandse wetenschap in haar volle breedte.**

Aanbeveling:

Versterk het genootschap via bredere selectiecriteria (KNAW) Maak meer expliciet dat naast wetenschappelijke excellentie ook maatschappelijke impact, onderwijs en de potentiële actieve bijdrage aan de KNAW meetellen bij de ledenverkiezingen. Overweeg iets jongere benoemingen. Leer van de goede praktijken bij DJA en AvK waar diversiteit en inclusie al meer staande praktijk is.

5.3 De Jonge Akademie

2.4 Hoe vervult De Jonge Akademie haar reglementaire doelstellingen en taken (Artikel 2), en hoe ondersteunt de KNAW De Jonge Akademie hierbij? (1,2)

Achtergrond en missie

De Jonge Akademie (DJA) werd in 2005 opgericht als **zelfstandig onderdeel** van de KNAW, als **eerste jonge academie ter wereld**. De oprichting vloeide voort uit de erkenning dat het klassieke genootschapsmodel, met nadruk op bewezen staat van dienst en levenslang lidmaatschap, weinig ruimte bood aan **de stem van jonge wetenschappers in het begin van hun carrière**. DJA vult die lacune op door wetenschappers vroeg in hun loopbaan een platform te geven voor uitwisseling, publiek debat en beleidsbeïnvloeding.

Reglementair[35] heeft DJA een aantal doelen: namelijk jonge onderzoekers in contact brengen met andere vakgebieden en interdisciplinair onderzoek, en hen aanmoedigen **visies te ontwikkelen op de**

[35] Het reglement van de DJA is vastgesteld door het bestuur van de KNAW op 25 januari 2022. Hierin staat dat DJA tot doel heeft jonge onderzoekers (a) actief in aanraking te brengen met vakgebieden buiten het specialisme en met de mogelijkheden van interdisciplinair onderzoek; (b) aan te moedigen visies te ontwikkelen op de toekomst van het eigen vakgebied en van de samenwerking met andere vakgebieden, alsmede op het te voeren wetenschapsgebied; (c) te stimuleren hun wetenschappelijke inzichten in de maatschappij uit te dragen; (d) te steunen in hun eigen ontwikkeling als wetenschapsbeoefenaar; (e) te stimuleren om de Nederlandse academische

toekomst van hun vakgebied en de samenwerking daartussen. Daarnaast heeft DJA tot doel **jonge wetenschappers ondersteunen in hun groei als onderzoeker**, hen stimuleren hun inzichten in de maatschappij uit te dragen, en hun positie binnen een internationale academische context te plaatsen. In de praktijk vertaalt zich dat in een **actieve rol in het publieke en politieke debat** over onderwerpen als werkdruk, prestatiecultuur, open science, diversiteit en de inrichting van academische loopbanen. DJA werkt nadrukkelijk interdisciplinair en neemt regelmatig publiekelijk stelling, ook wanneer die standpunten wringen met de gevestigde wetenschappelijke of beleidsmatige consensus. Dat onderscheidt haar van het KNAW-genootschap, dat terughoudender is in het publieke debat.

DJA telt vijftig leden. Het lidmaatschap is tijdelijk: leden worden benoemd voor een periode van vijf jaar en zijn na afloop van die termijn niet herbenoembaar. Deze constructie verankert het principe dat DJA een podium is voor de huidige generatie jonge wetenschappers, **niet een tweede levenslang genootschap**. Het zorgt ook voor meer actieve leden en een zekere 'daadkracht.'

Positie binnen de KNAW

DJA functioneert als zelfstandig orgaan binnen de KNAW-structuur. Zij heeft **een eigen bestuur, een eigen programma (tracés) en een eigen publiek profiel**, maar is voor huisvesting, ondersteuning en financiering afhankelijk van de KNAW.

Het bestuur van De Jonge Akademie wordt uit hun midden gekozen door de leden. Het bestaat uit een voorzitter, een vicevoorzitter, en drie overige bestuursleden die elk aanspreekpunt zijn voor een bepaald thema en voor de permanente en tijdelijke commissies.

Het bestuur faciliteert en coördineert ideeën en activiteiten van de leden, en is het eerste aanspreekpunt voor de KNAW en voor externe partijen. Het legt **verantwoording** af aan de ledenvergadering van **De Jonge Akademie** en **aan het KNAW-bestuur.**

Deze constructie heeft voordelen, DJA profiteert van de **institutionele reputatie** en het netwerk van de KNAW. Het brengt hier en daar ook spanningen met zich mee: DJA opereert **inhoudelijk onafhankelijk** en neemt soms standpunten in die afwijken van, of vooruitlopen op, de officiële positie van de KNAW. Een heldere communicatiestructuur tussen beide organen is daarom van belang, zowel om tegengestelde standpunten tijdig te signaleren als om naar buiten toe geloofwaardig te kunnen uitleggen waar DJA en de KNAW van elkaar verschillen.

Benoemingsprocedure

De benoemingsprocedure van DJA **wijkt op een aantal wezenlijke punten af** van die van het genootschap en weerspiegelt de andere aard en doelstelling van het orgaan.

Toelatingscriteria: Kandidaten dienen jonge wetenschappers te zijn in een vroeg stadium van hun academische loopbaan. Ze mogen bij toetreding maximaal tien jaar geleden zijn gepromoveerd. Het lidmaatschap eindigt na vijf jaar. De selectie is niet primair gericht op bewezen wetenschappelijke staat van dienst, maar op potentieel, breedte en de bereidheid en het vermogen actief bij te dragen aan de activiteiten van de DJA. Ook is er speciale aandacht voor **eerste generatie wetenschappers** en verschillende vormen van **diversiteit**, zoals: gender, etnische, geracialiseerde en culturele achtergrond, en mensen met een arbeidsbeperking. [36]

Nominatie: Kandidaten kunnen worden voorgedragen door **diverse erkende instanties en personen**, op uitnodiging van het KNAW-bestuur en het DJA-bestuur gezamenlijk. Nominaties worden ingediend **per**

context binnen internationale kaders te plaatsen en aan te sporen na te denken over de positie van buitenlandse jonge wetenschappers binnen het Nederlandse systeem. Bron: De Jonge Akademie (2022). Reglement van De Jonge Akademie KNAW.

[36] In het DJA jaarplan 2025 staat: "De Jonge Akademie streeft ernaar zo divers mogelijk te zijn, zowel qua representatie van universiteiten, vakgebieden en aandachtsgebieden (bijv. onderzoek, onderwijs, valorisatie of klinische zorg) maar ook wat betreft andere vormen van diversiteit, zoals: gender, etnische, geracialiseerde en culturele achtergrond, eerstegeneratiewetenschappers en mensen met een arbeidsbeperking. Dit wordt meegenomen in de selectie van nieuwe leden." Bron: De Jonge Akademie Jaarplan 2025 (2024) Geraadpleegd via: https://www.dejongeakademie.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2985858

m/v duo, een vrouwelijke en een mannelijke kandidaat, of via een door het bestuur aangewezen spreiding, met behulp van een nominatieformulier. Een kandidaat kan maximaal tweemaal worden genomineerd.

Selectie: De beoordeling van nominaties is in handen van een selectiecommissie die bestaat uit **twee KNAW-leden en twee DJA-leden**, met een evenredige genderverdeling. De procedure verloopt in twee ronden: een schriftelijke voorselectie leidt tot een groslijst van kandidaten, die vervolgens worden uitgenodigd voor een persoonlijk gesprek. Op basis van de gesprekken en een puntentoekenning stelt de commissie een definitieve voordracht op, die wordt aangeboden aan het KNAW-bestuur. **Het KNAW-bestuur benoemt** formeel de leden op voordracht van de DJA-selectiecommissie.

Ten opzichte van de reguliere KNAW-ledenverkiezing **onderscheidt de DJA-procedure zich op vier punten**: de inzet van een **aparte selectiecommissie** met DJA-vertegenwoordiging (i.p.v. door de zittende leden via stemming), de verplichting tot **duo-nominaties** ter bevordering van diversiteit, het **tweefasige selectieproces** inclusief persoonlijke gesprekken, en de expliciete **puntentoekenning** als basis voor de eindvoordracht. Deze procedure is opgesteld **om diversiteit, inclusiviteit en actieve betrokkenheid zwaarder te wegen dan puur de wetenschappelijke outputlijst van een kandidaat.** De resultaten hiervan zijn ook terug te zien in de samenstelling van het ledenbestand.

Tabel 9 Leden(instroom) van DJA in 2024

	Aantal	M	V	<35	35-45	>45	Aantal universiteiten/instellingen
Aantal leden	50	21	29	4	43	3	15
Instroom nieuwe leden	10	4	6	2	8	0	7
Bestuursleden DJA	5	3	2	1	4	0	4

Bron: Jaarverslag KNAW 2024. Van de leden die werden benoemd in de periode 2020-2024 was één lid afkomstig van AMOLF (in 2023).

Tabel 10 Beschrijving ledenbestand DJA 2020-2025

Beschrijving ledenbestand	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Percentage vrouw	52	56	58	56	58	56
Gemiddelde leeftijd	39,5	39,6	39,7	40,2	40,6	40,7

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025

Activiteiten

De DJA is actief op een aantal terreinen die aansluiten op haar missie. Zij publiceert **adviezen en standpunten over de inrichting van het wetenschapssysteem,**[37] organiseert **interdisciplinaire bijeenkomsten** voor leden en een breder publiek en onderhoudt contacten met zusterorganisaties in binnen- en buitenland, waaronder het netwerk van jonge academies. Daarnaast levert de DJA een actieve bijdrage aan het **publieke debat** via media-optredens, opiniestukken en bijdragen aan parlementaire consultaties. Voorbeelden zijn projecten ontwikkeld waarin de verbinding tussen wetenschap en maatschappij wordt gemaakt, zoals scenario's voor het verloop van de coronapandemie en rapportages over de impact van COVID-19 op wetenschappers. Ook zijn **educatieve producten**, zoals stripboeken en podcasts, ontwikkeld die wetenschappelijke thema's toegankelijk maken voor brede groepen, waaronder scholieren. DJA werkte ook aan rapporten en projecten ter ondersteuning van **(gevluchte) internationale wetenschappers**, waaronder een Beginner's Guide to Dutch Academia.

[37] Separaat van de KNAW-adviezen die besproken worden in hoofdstuk 6.

Tabel 11 Activiteiten van de DJA 2020-2025

Activiteiten	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Adviezen en statements	7	2	8	8	6	9
Ledendagen	5	5	5	5	5	5
Bijeenkomsten (overig)	2	1	3	4	7	2
Andere activiteiten	2	1	3	6	4	3
waarvan samen met KNAW/AvK (alle categorieën)	1	-	2	2	6	-

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025

Interne en externe stakeholders benoemen een aantal aandachtspunten

De inbedding van de DJA binnen de KNAW wordt over het algemeen als **bevredigend** ervaren door zowel DJA als KNAW. De samenwerking met de centrale organisatie verloopt **constructief,** al wordt er ook gewezen op een verbeterpunt: medewerkers van de centrale organisatie (voor het genootschap en AvK) en medewerkers voor DJA zijn niet altijd op de hoogte van elkaars lopende activiteiten en initiatieven. Betere **afstemming** op uitvoerend niveau zou de onderlinge samenwerking kunnen versterken en is van belang voor de continuïteit en het **institutioneel geheugen van de DJA.** Wanneer DJA-leden na hun termijn vertrekken, gaat kennis en context verloren als die niet actief wordt geborgd in de centrale organisatie. Daarom is het van belang de inzet van de centrale organisatie op peil te houden en zelfs iets te verhogen. Wij adviseren een inzet van tenminste 2 FTE en de noodzaak tot goede afstemming met de medewerkers voor de andere genootschappen.

Aanbeveling:

Investeer verder in een duurzame ondersteuningsstructuur voor DJA (KNAW) Zorg voor ten minste twee (vaste) beleidsmedewerkers (2 FTE) en zorg voor goede afstemming tussen medewerkers die de verschillende genootschappen ondersteunen.

Externe gesprekspartners waarderen de DJA breed als een vernieuwende en meer representatieve tegenhanger van het traditionele genootschap. De DJA wordt gezien als een club met meer daadkracht, een sterkere betrokkenheid bij actuele maatschappelijke thema's, en een **open cultuur met aandacht voor diversiteit en interdisciplinariteit.**

Bevindingen uit de **ledenenquête** wijzen erop dat DJA-leden zich over het algemeen erg betrokken voelen bij de DJA en de DJA als zeer positief beschouwen; het gemiddelde **rapportcijfer dat respondenten de DJA gaven was een 8,8 (n=18).** Zij zijn vooral te spreken over hoe de DJA bijdraagt aan de gedachtewisseling tussen leden onderling, maar ook over hoe de DJA bijdraagt aan het adviseren over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening in het **maatschappelijk debat** (zie Bijlage E). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat 'slechts' 18,8% van de aangeschreven (voormalig) DJA leden de enquête heeft ingevuld. Het gaat dan om in totaal 18 (oud-)leden van DJA.

5.4 Akademie van Kunsten

2.3 Hoe vervult de Akademie van Kunsten haar wettelijke/reglementaire taken (Artikel 2 & 3), en hoe ondersteunt de KNAW de Akademie van Kunsten hierbij? (1,2)

Achtergrond en missie

De Akademie van Kunsten (AvK) werd in 2014 opgericht als **jongste van de drie zelfstandige organen** binnen de KNAW-structuur. De oprichting vloeide voort uit de erkenning dat het bestaande

genootschapsmodel onvoldoende ruimte bood aan **de stem van de kunsten** in het maatschappelijk en wetenschappelijk debat.

Reglementair[38] heeft AvK een aantal doelen: namelijk (a) het **vertolken van de stem van de kunsten** in de Nederlandse samenleving (inclusief de politiek), en (b) het **bevorderen van de interacties tussen wetenschap en kunst**. Dit doet zij via taken als het bieden van een forumfunctie voor de leden, het aanjagen van het publiek debat, ontwikkelingen en kwesties rond de waarde van kunst en cultuur in de samenleving op de agenda zetten en betrekkingen onderhouden met internationale zusterakademies.

De **missie** van de AvK is de stem van de kunsten te laten klinken, in het **publieke debat, in de beleidsvorming, en in de dialoog met de wetenschappelijke gemeenschap**. Daarmee vervult zij een functie die het klassieke wetenschappelijke genootschapsmodel aanvult met een **cultureel perspectief.**

De AvK telde in 2024 **achtentachtig leden**, afkomstig uit het **brede spectrum van de kunsten**: beeldende kunst, muziek, theater, literatuur, architectuur, film en aanverwante disciplines. Het lidmaatschap is voor het leven, conform het model van het hoofdgenootschap.

Tabel 12 Leden(instroom) van AvK in 2024

	Aantal	Man	Vrouw	<35	35-45	>45
Aantal leden	88	48	40	0	8	80
Instroom nieuwe leden	5	2	3	0	0	5
Bestuur	6	3	3	0	0	6

Bron: Jaarverslag KNAW 2024

Tabel 13 Beschrijving ledenbestand AvK 2020-2025

Beschrijving ledenbestand	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Aantal leden	50	72	76	83	88	90
Percentage vrouw	42	44	45	45	45	47
Aantal leden < 35 jaar	n.b.	1	1	0	0	0
Aantal leden tussen 35 en 40 jaar	n.b.	13	15	9	8	9
Aantal leden > 45 jaar	n.b.	58	60	74	80	81

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025, inmiddels zijn enkele nieuwe leden benoemd en is één lid overleden

Positie binnen de KNAW

De AvK functioneert als **zelfstandig orgaan** binnen de KNAW, met een **eigen bestuur en een eigen programma**. Zij is voor huisvesting, ondersteuning en financiering afhankelijk van de KNAW. Het KNAW-bestuur benoemt formeel de leden op voordracht van de AvK-selectiecommissie.

De positie van de AvK binnen de KNAW verschilt in een belangrijk opzicht van die van de DJA. Waar de DJA een wetenschappelijk orgaan is dat de KNAW aanvult in haar rol als stem van de wetenschap, begeeft de AvK zich op een **ander domein: de kunsten**. Zij is **een genootschap van gerenommeerde kunstenaars**. Er is minder directe inhoudelijke verbinding met het hoofdgenootschap van de KNAW dan bij DJA wel het geval is. Dat maakt de institutionele inbedding complexer. Wel richtten de AvK en DJA

[38] Het reglement van de AvK is vastgesteld door het bestuur van de KNAW op 8 mei 2018 en gewijzigd op 3 november 2020. Hierin staat dat de AvK tot doel heeft (a) het vertolken van de stem van de kunsten in de Nederlandse samenleving (inclusief de politiek), en (b) het bevorderen van de interacties tussen wetenschap en kunst. Bron: Reglement van de Akademie van Kunsten KNAW' (2020). Geraadpleegd via: https://storage.knaw.nl/2024-08/23-03-28-Reglement-Akademie-van-Kunsten-KNAW.pdf

samen in het **Mingler-netwerk** op voor samenwerkingen tussen kunstenaars en academici, en werken samen aan adviezen over kunst en wetenschap aan de overheid.[39]

Benoemingsprocedure

De **benoemingsprocedure van de AvK wijkt op een aantal punten af** van die van zowel het hoofdgenootschap als de DJA, en weerspiegelt de **gerichtheid op het bredere culturele veld**.

Toelatingscriteria: Kandidaten dienen excellente kunstenaars te zijn die actief zijn in of verbonden zijn met Nederland. Het lidmaatschap is voor het leven.

Nominatie: De AvK hanteert een open nominatieproces: na een **jaarlijkse publieke oproep** kan **iedereen kandidaten aanmelden**. Daarnaast nodigt het bestuur van de AvK het culturele veld actief uit om nominaties in te dienen. Dit **open karakter** onderscheidt de AvK nadrukkelijk van het hoofdgenootschap, waar nominaties zijn voorbehouden aan een beperkte kring van erkende instanties en zittende leden.

Selectie: De beoordeling is in handen van een **onafhankelijke selectiecommissie van zeven leden van de AvK,** ingesteld op voordracht van het AvK-bestuur. De commissie beoordeelt de ingediende nominaties en stelt een voordracht op. Zittende AvK-leden hebben de mogelijkheid bedenkingen in te brengen tegen de voordrachten. Het **KNAW-bestuur beoordeelt** vervolgens of de **procedure** correct is gevolgd, waarna de kandidaten worden uitgenodigd en uiteindelijk **door het KNAW-bestuur worden benoemd.**

Ten opzichte van de reguliere KNAW-procedure onderscheidt de AvK-procedure zich door het **open nominatieproces** en door de inzet van een **onafhankelijke selectiecommissie** die uitsluitend uit AvK-leden bestaat. Nieuwe leden worden aldus niet via een ledenstemming gekozen maar door een selectiecommissie en het KNAW-bestuur; AvK-leden kunnen slechts schriftelijk bedenkingen uiten, zonder formeel stemrecht. Ten opzichte van de DJA **ontbreekt** de verplichting tot **duo-nominaties, puntentoekenning en het tweefasige gesprekkenproces**; de nadruk ligt meer op brede toegankelijkheid van het nominatieproces dan op actief gestuurde diversiteit in de samenstelling.

Activiteiten

Tabel 14 Activiteiten van de AvK 2020-2025

Activiteiten	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Adviezen, statements, reflecties	0	9	5	2	4	4
Ledenbijeenkomsten	9	10	27	26	24	20
Publieksbijeenkomsten	8	4	30	25	15*	11
Andere activiteiten	2	1	2	4	2	5
waarvan samen met KNAW/DJA (alle categorieën)	2	0	5	6	6	4

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025. * = inclusief het driedaags Akademie van Kunsten Festival ter ere van het tienjarig bestaan, met ruim dertig activiteiten verdeeld over drie dagen.

Net als het KNAW-genootschap en DJA, organiseert AvK **bijeenkomsten voor leden en een breder** publiek, neemt deel aan het maatschappelijk debat via **publicaties en optredens**, en onderhoudt contacten met culturele instellingen en internationale zusterorganisaties. Voorbeelden zijn het Tracé Kunst & Wetenschap (in samenwerking met DJA), en deelname aan het project Kunst x Wetenschap x Samenleving met onder meer een grootschalige **werkconferentie en beleidsadvies aan de minister van OCW**. De AvK publiceerde inhoudelijke Cahiers rond thema's als precariteit en racisme, waarmee ze

[39] Zie bijvoorbeeld https://www.dejongeakademie.nl/projecten/2739572.aspx

perspectieven en adviezen bijeenbrengt die het **maatschappelijk debat over kunst en samenleving** voeden.

Interne en externe stakeholders benoemen een aantal aandachtspunten

De **inbedding** van de AvK binnen de KNAW wordt door onze gesprekspartners als **(nog) niet optimaal ervaren**. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat AvK-leden veelal werkzaam zijn als zelfstandige, wat hun **beschikbaarheid beperkt** ten opzichte van wetenschappers met een vast contract (en een werkgever die hun de tijd geeft om met KNAW of DJA bezig te zijn). Ook is het ledenbestand van de AvK veel kleiner dan van de KNAW (maar groter dan bij DJA). Dit maakt het voor de AvK moeilijker een actieve ledengemeenschap op te bouwen en **continuïteit in de activiteiten** te waarborgen. De ondersteuning vanuit de KNAW is voor de AvK daarmee van nog groter belang dan voor de andere organen.

Aanbevelingen:

Zorg voor een goede doorontwikkeling van de AvK (KNAW en OCW), in een model dat recht doet aan de werkelijkheid van zelfstandige kunstenaars.

Investeer verder in een duurzame ondersteuningsstructuur voor AvK (KNAW). Zorg voor ten minste twee (vaste) beleidsmedewerkers (2 FTE) en zorg voor goede afstemming tussen medewerkers die de verschillende genootschappen ondersteunen.

De evaluatiecommissie-Dittrich wees in 2020 al op het belang van een levenslang lidmaatschap voor de AvK als middel om leden langer betrokken te houden en beter gebruik te maken van hun kennis en netwerken (en dat is ook gebeurd, zie de paragraaf over De opvolging van de evaluatie uit 2020).

Externe gesprekspartners beschrijven de AvK als **minder zichtbaar** dan de DJA en het genootschap, met een **minder duidelijk afgebakende rol in het publieke debat**. Uit de (beperkte) enquêteresultaten komt naar voren dat respondenten vanuit de AvK vrij **kritisch** zijn op de rol van de AvK, bijvoorbeeld wat betreft het aanjagen van het publieke debat en het vertolken van **de stem van de kunsten** in de Nederlandse samenleving. Het is belangrijk om op te merken dat slecht de 9 AvK leden die de enquête invulden (10,2% van de aangeschreven leden). De bevindingen uit de enquête zijn daarmee niet geheel betrouwbaar en geven mogelijk geen representatief beeld.

Over de vraag wat de AvK toevoegt, en wat haar onderscheidt van andere kunsten(aars)organisaties als Kunsten92 of culturele adviesorganen zoals de Raad voor Cultuur, verschillen de meningen. Dat is geen kritiek op het belang van de missie, maar wel een signaal dat de AvK haar **positie scherper zou moeten articuleren**. De AvK lijkt daarbij ook geen formele wettelijke adviesrol te hebben op cultuurbeleid, zoals het KNAW-genootschap wel heeft (tenzij een dergelijke adviesrol van de AvK afgeleid kan worden van het feit dat de AvK onderdeel is van de KNAW, maar zo wordt dit intern en extern niet beschouwd). Wel praat het AvK bestuur met de cultuurdirecties binnen OCW, maar dit heeft niet of nauwelijks een formele inbedding. De AvK leek de afgelopen periode nog erg zoekende te zijn naar haar rol en naar haar grootste toegevoegde waarde maar heeft **recent een nieuwe strategie** vastgesteld waarin een aantal keuzes worden gemaakt.

6 Wettelijke taak 2: Advisering

1.1c In hoeverre slaagt de KNAW in de adviesfunctie, en gebeurt dit doelmatig en doeltreffend? (1)

De adviesrol van de KNAW in het Nederlandse kennislandschap

De KNAW geeft **gevraagd en ongevraagd advies** aan de overheid over wetenschappelijke en maatschappelijke vraagstukken. De adviesfunctie is een van de drie wettelijke kerntaken. De KNAW is **onafhankelijk** in haar adviezen en niet gebonden aan politieke opdrachten of beleidsprioriteiten van het moment.

Het Nederlandse **advieslandschap** kent zoals gezegd meerdere spelers die wat betreft thematiek raken aan de KNAW (WRR, AWTI, Gezondheidsraad en Wetenschappelijke Klimaatraad). Het Rathenau Instituut verricht onderzoek op wetenschaps(beleids)terrein. Al deze spelers hebben eigen taken en werkwijzen. Uit interviews en gesprekken met vertegenwoordigers van deze gremia blijkt dat de positie van de KNAW wordt gezien als onafhankelijk en gezaghebbend, vooral dankzij inhoudelijke kwaliteit en netwerken.

De KNAW werkt samen met andere partijen in het adviesveld en adviesorganen zien elkaar regelmatig en stemmen agenda's af. Desondanks is voor de buitenstaanders (veel van onze gesprekspartners) de rol- en taakverdeling met andere adviesorganen niet altijd helder. Het 'adviesveld-ecosysteem' wordt als complex en versnipperd gezien. 'Wie waarvan is', is voor veel gesprekspartners niet altijd helder. De afbakening is ook niet zwart-wit. In grote lijnen onderscheidt de KNAW zich van andere spelers in de 'policy for science' tak door te adviseren over (beleid voor) wetenschapsbeoefening. De AWTI richt zich meer op beleid voor innovatie, de WRR meer op bredere maatschappelijke thema's en Rathenau meer op onderzoek naar wetenschapsindicatoren en technologie en samenleving, zonder een expliciete 'adviesrol'.

Aanbeveling:

Versterk de samenwerking met het bredere ecosysteem van verwante adviesorganisaties (KNAW), zoals WRR en AWTI. Door structurele samenwerking kan de beleidsrelevantie en de beleidsimpact wellicht worden vergroot.

Procedure en werkwijze

De KNAW stelt voor **elk adviestraject een tijdelijke commissie** in. Het **initiatief** voor een adviesonderwerp kan zowel **extern** komen, via een vraag van een minister of departement, als **intern**, bijvoorbeeld via een van de **vier adviesraden**[40] van de KNAW of van het bestuur zelf. In het geval van een intern initiatief ontstaat het idee **doorgaans in een van de adviesraden**, waarna het wordt besproken in het domeinbestuur en uitgewerkt in een kort voorstel met aanleiding en probleemstelling. Het bestuur van de KNAW besluit vervolgens tot het instellen van een commissie via een formeel instellingsbesluit, waarin de taakomschrijving, de doelgroep, de gewenste adviesvorm, de samenstelling en de looptijd worden vastgelegd.

De commissies bestaan doorgaans uit **KNAW-leden, aangevuld met externe experts** van buiten de Akademie. **Soms wordt samengewerkt met andere organisaties**, zoals de WRR. Vanuit de centrale organisatie wordt een secretaris aangesteld die het traject inhoudelijk en procesmatig ondersteunt. De **bureau-ondersteuning** wordt door betrokkenen als **goed tot zeer goed beoordeeld**. Gemiddeld is er **per adviesrapport circa 0,5 fte aan bureauondersteuning** beschikbaar, **exclusief de *vrijwillige* inzet van de commissieleden zelf**.[41]

[40] De KNAW heeft vier permanente adviesraden, zie het organogram.
[41] Dit is exclusief ondersteuning rondom communicatieactiviteiten.

De **Commissie voor de Vrijheid van Wetenschapsbeoefening** is daarnaast een **vaste KNAW-(advies)commissie.** Ze houdt zich bezig met alle aspecten van **academische vrijheid**: van opdrachtonderzoek tot intimidatie van wetenschappers, en van kennisveiligheid en open science tot wetenschapsactivisme.

Aantallen adviesrapporten en overzicht publicaties

Tussen 2020 en 2025 heeft de KNAW 17 adviezen en zeven overige publicaties gepubliceerd (Tabel 15; zie Bijlage G voor een volledige lijst van adviezen).

Tabel 15 Adviezen en andere publicaties van de KNAW in de periode 2020-2025[42]

Publicaties	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Adviezen	2	5	4	4	1	0
Overige KNAW-publicaties	0	3	1	1	2	1

Bron: Zelfevaluatie KNAW, 2025 en website KNAW.[43]

Er werden meer adviezen uitgebracht in de periode 2021–2023, mede als gevolg van de COVID-19-crisis. In 2024 werd één formeel advies uitgebracht en in 2025 geen enkel advies.

Vier adviezen waren gevraagd door de minister van OCW, de overige 13 op eigen initiatief. Het merendeel van de adviezen (10) valt onder de categorie ***policy for science*** (adviezen over de inrichting en condities van het wetenschapssysteem zelf). De rest betreft ***science for policy*** (adviezen waarbij wetenschappelijke kennis wordt ingezet voor beleid). Hiervan liggen er vijf op het terrein van gezondheid. Onduidelijk is hoe de adviesagenda tot stand komt, en waarom het aantal adviezen in de laatste jaren zo sterk is teruggelopen. Een in een transparant proces ontwikkelde meerjarige strategische adviesagenda zou het aantal adviezen op peil kunnen houden en de belasting voor bureau en leden kunnen spreiden.

Aanbevelingen:

Formuleer een adviesagenda (KNAW) en stem de vraag- en aanbodarticulatie van adviezen beter af (KNAW en OCW) Geef structuur en transparantie aan de adviesrol via een publieke agenda. Stem de adviesagenda met DJA af. Overleg structureel over de adviesagenda met OCW (en andere stakeholders), met als basis de inhoudelijke onafhankelijkheid van de KNAW.

Onderzoek of, en zo ja waar, er een toegevoegde waarde zit in een formele adviesrol voor de AvK (OCW) en treedt actiever op als brugfunctie van de AvK richting andere departementen.

Naast adviezen werden ook publieksbrochures (drie) en andere typen publicaties (vier) uitgebracht. De publieksbrochures kwamen allen uit in 2021 en waren gerelateerd aan de coronapandemie. Een van de andere publicaties was de 'Evaluatie Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit' uit 2024.

Interne en externe stakeholders benoemen een aantal aandachtspunten

Intern constateren wij bij onze gesprekspartners in het bestuur en in de adviesraden en commissies vooral **overeenstemming over de waarde en de kwaliteit** van de adviesfunctie. Adviezen worden gezien als

[42] De adviezen vanuit DJA zien hier niet in meegenomen.
[43] https://www.knaw.nl/publicaties

maatschappelijk relevant en van hoog niveau, en de beleidsondersteuning van adviestrajecten wordt goed gewaardeerd.

Tegelijkertijd worden een aantal aandachtspunten benoemd. De KNAW is als genootschap georganiseerd in vier wetenschappelijke domeinen, elk met een eigen bestuur en een eigen adviesraad. Die structuur kan remmend werken wanneer een maatschappelijk vraagstuk per definitie **meerdere disciplines** raakt en vraagt om een overkoepelende thematische benadering. Gesprekspartners benoemen dat er goede voorbeelden zijn van succesvolle interdisciplinaire trajecten, maar constateren dat dit afhankelijk is van individueel initiatief en **niet structureel is geborgd in de werkwijze.**

Een tweede aandachtspunt (dat zowel interne als externe stakeholders benoemen) betreft de **doorlooptijd van adviestrajecten**. Adviestrajecten worden soms, mede vanwege de zorgvuldige processen en bespreking in meerdere gremia, als **te traag ervaren** in relatie tot de snelheid waarmee maatschappelijke en politieke vraagstukken zich ontwikkelen. De COVID-19-periode liet echter zien dat de KNAW **wel in staat is snel en gezaghebbend te reageren** met een divers palet aan materiaal zoals publieksbrochures, webinars en kortere publicatievormen naast de reguliere adviezen.

Een derde punt betreft **de follow-up en zichtbaarheid van adviezen na publicatie**. Gesprekspartners benoemen dat hiervoor **meer structurele aandacht** nodig is: adviezen landen nu niet altijd bij de beoogde doelgroepen, de impact wordt onvoldoende gemonitord, en de **strategische positionering** richting specifieke beleidsmakers en departementen kan systematischer. Tot slot is er een wens voor meer gebruik van het **bredere ecosysteem** van verwante organisaties, zoals WRR, AWTI, Rathenau **als structurele samenwerkingspartner in het versterken van de beleidsrelevantie van adviezen.**

Aanbeveling:

Investeer in zichtbaarheid, follow-up en impactmonitoring van adviezen (KNAW). Ontwikkel per advies een impactstrategie. Bedenk per adviesvraag geschikte (alternatieve) formats voor impact en zichtbaarheid.

Van de **KNAW- en DJA-respondenten van de enquête** gaf 26% (n=45) aan als commissielid betrokken te zijn geweest bij één of meerdere adviestrajecten in de periode 2020-2025. Zij waren over het algemeen (zeer) **tevreden over de tijdsinvestering** die het kostte, de ondersteuning bij het traject en de (uiteindelijke) **kwaliteit van het advies**. Ook over de **impact van het advies** was men gemiddeld genomen tevreden (zie Bijlage E Figuur 11).

Aan alle **186 respondenten** werd gevraagd in welke mate de KNAW als organisatie volgens hen in haar adviesfunctie slaagt. Hier bleken de **meningen meer verdeeld** (7% 'in zeer hoge mate'; 32% 'in hoge mate'; **38% 'in redelijke mate'; '16% 'in geringe mate'**; 1% 'helemaal niet' en 6% 'geen mening'). In de open vragen komen met de name de reeds genoemde verbeterpunten naar voren. Daarnaast wordt meermaals genoemd dat het **betrekken van de leden en secties** bij adviezen verbeterd zou kunnen worden.

Het **externe beeld** (**van externe stakeholders**) over de adviesrol van de KNAW is **gevarieerder dan het interne**. Twee groepen zijn te onderscheiden, met **sterk uiteenlopende oordelen.** Een eerste groep **waardeert de KNAW** vanwege haar onafhankelijkheid, wetenschappelijke gezag en betrouwbaarheid in een politiek-bestuurlijk landschap, waar die kwaliteiten niet vanzelfsprekend zijn. Een tweede groep ziet de KNAW als **minder relevant** of als een black box: een orgaan waarvan de werkwijze en de keuze van onderwerpen **onvoldoende transparant** zijn, en waarvan de adviezen niet altijd aansluiten op de **snelheid en het format** waarmee beleidsprocessen functioneren. Een deel van deze groep geeft de voorkeur aan kortere, meer toegespitste producten: factsheets, briefadviezen, webinars en snelle analyses op actuele thema's. Dat de KNAW zulke formats al deels hanteert (de COVID-19-publieksbrochures en de bijbehorende webinars zijn daarvan een goed voorbeeld) is bij deze groep (kennelijk) nog onvoldoende bekend.

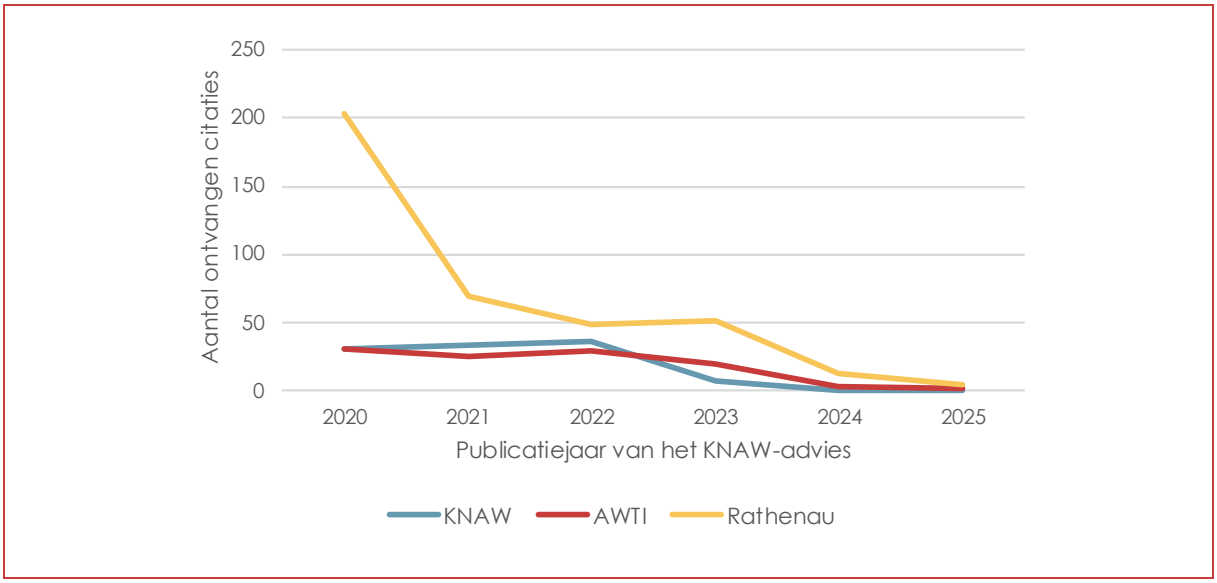
Een **apart aandachtspunt** van externe stakeholders betreft adviezen en publicaties die zich bewegen **buiten het domein van de wetenschapsbeoefening in strikte zin**, zoals standpunten over de bekostiging van het hoger onderwijs of over geopolitieke kwesties. Over deze categorie zijn de meningen sterk verdeeld. Een deel van de externe gesprekspartners waardeert de bereidheid van de KNAW om ook buiten haar directe vakgebied stelling te nemen; een ander deel stelt **vraagtekens bij de geloofwaardigheid en de onafhankelijke positie** van de KNAW. Dit debat raakt aan een fundamentele vraag over de reikwijdte van het KNAW-adviezen: waar liggen de grenzen van de adviesrol? **Wat is een wetenschapsaangelegenheid en wat meer een politieke kwestie waar wetenschap maar beperkte advies over kan geven**? Daar wordt KNAW intern en extern zeer verschillend over gedacht.

Overton-Impactanalyse

Voor deze evaluatie is ook een kwantitatieve analyse uitgevoerd om inzicht te krijgen in de impact van de KNAW-adviezen. Hierbij is gekeken naar **het aantal citaties van KNAW-adviezen in beleidsdocumenten**, op basis van gegevens uit de **Overton-database**. Deze cijfers zijn waar mogelijk afgezet tegen die van de AWTI en Rathenau om de kwantitatieve gegevens beter te kunnen duiden.

De door KNAW gepubliceerde adviezen (sinds 2020) hebben per april 2026 108 citaties ontvangen (voor 17 adviezen en zeven overige publicaties), waarbij rapporten zoals ***Evenwicht in het wetenschapssysteem*** **en** ***Navigeren en anticiperen in onzekere tijden*** **(in samenwerking met de WRR) het meest geciteerd zijn.** Het aantal citaties van de KNAW is vergelijkbaar met dat van de **AWTI,** die in dezelfde periode 109 citaties ontving voor een **vergelijkbaar aantal adviezen** en overige publicaties. Rathenau heeft met 389 citaties echter een aanzienlijk grotere citatie-impact. Rathenau daarentegen publiceert echter veel meer: gemiddeld ca. 10-12 onderzoeksrapporten per jaar (en heeft nog een veel groter aantal overige publicaties). Rathenau is een onderzoeksorganisatie en publiceert geen adviezen.

Figuur 3 Doorlooptijd van citatie impact: Aantal ontvangen beleidscitaties naar publicatiejaar van het advies

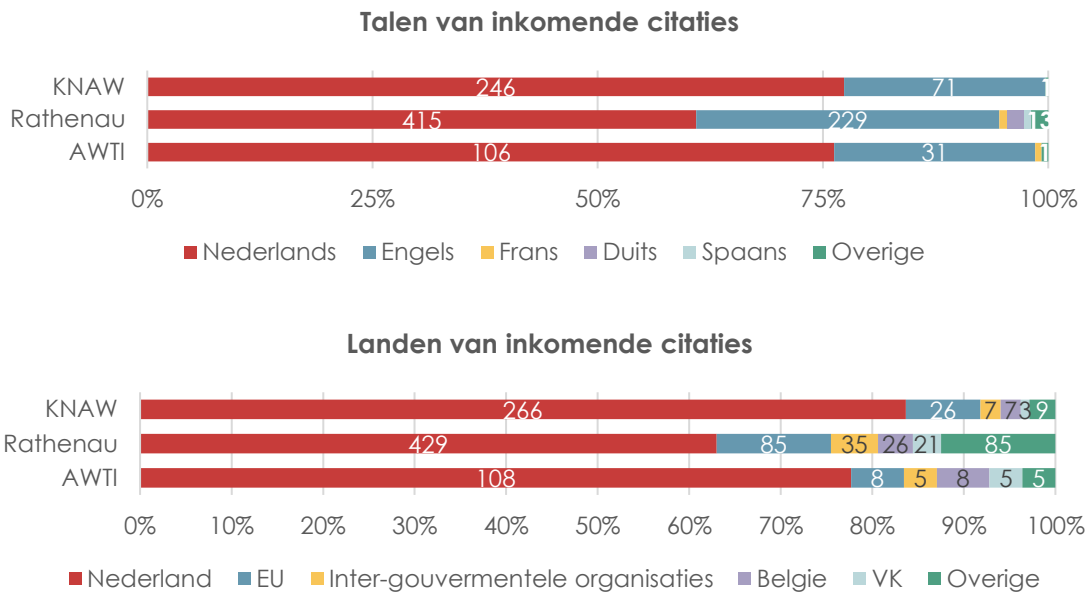

Bron: Analyse door Technopolis op basis van data uit de Overton-database (2026)

De bovenstaande figuur toont de impacttijdlijn, die inzicht geeft in de tijdsafhankelijkheid van de impact. De dalende trend duidt niet noodzakelijk op een afname van de impact, maar reflecteert het feit dat het **enige tijd kan duren** voordat adviezen in andere beleidsdocumenten worden **geciteerd.**

Internationaal bereik

Figuur 4 Internationaal bereik van KNAW-adviezen in vergelijking tot Rathenau en AWTI

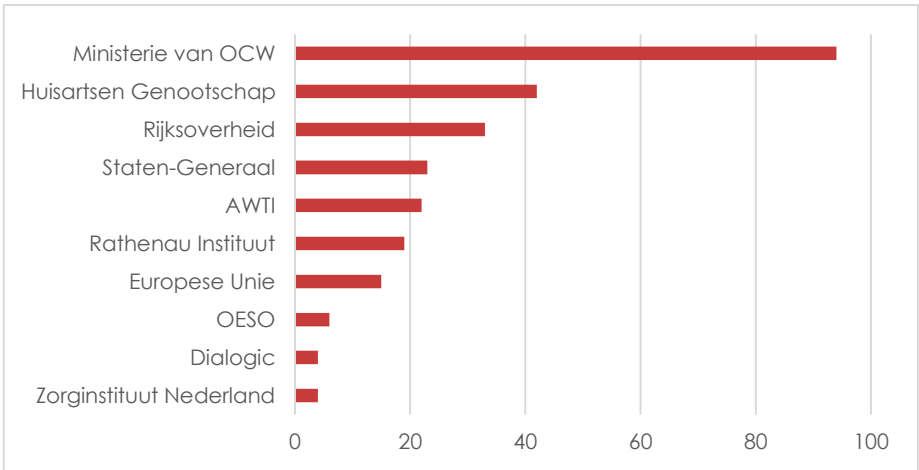
Bron: Analyse door Technopolis op basis van data uit de Overton-database (2026)

Bovenstaande figuren geven inzicht in het geografische bereik van de KNAW-adviezen. Het **merendeel van de beleidsdocumenten die KNAW-adviezen citeren, is Nederlandstalig** en/of afkomstig uit Nederland. Het bereik van de KNAW vertoont gelijkenissen met dat van de AWTI, terwijl **Rathenau een breder internationaal bereik** heeft, hetgeen niet gek is als wetenschappelijk onderzoeksinstituut.

Belangrijkste gebruikers van KNAW-adviezen

Als we verder inzoomen op het bereik van de KNAW-adviezen binnen de Nederlandse context, dan zien we niet onverwacht het **ministerie van OCW** degene is met de meeste KNAW-adviezen citeert.

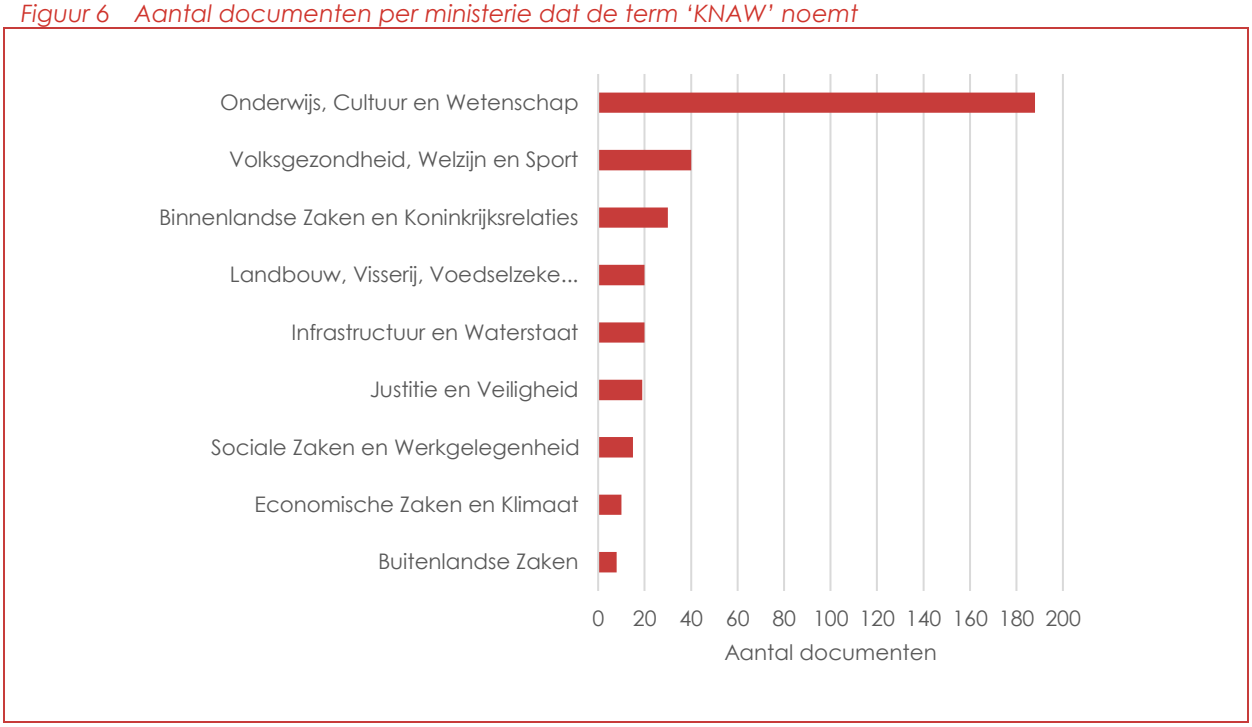
Figuur 5 Top 10 van organisaties die KNAW-adviezen citeert

Bron: Analyse door Technopolis op basis van data uit de Overton-database (2026)

Als we kijken naar de frequentie waarmee **de KNAW wordt genoemd in documenten van de Rijksoverheid** (gepubliceerd op Rijksoverheid.nl), dus naast de Overton-analyse, krijgen we een breder beeld. Dit komt deels doordat de Overton-analyse alleen kijkt naar citaties van adviezen, terwijl deze analyse ook het aantal keren meet dat de term "KNAW" wordt genoemd, zelfs wanneer er geen specifiek advies wordt vermeld of wanneer het een publicatie van een KNAW-instituut betreft. Dit bevestigt het beeld dat het **ministerie van OCW** de belangrijkste 'gebruiker' van KNAW-adviezen is, zowel in directe als indirecte citaties. Als **tweede ministerie staat VWS**.

Figuur 6 Aantal documenten per ministerie dat de term 'KNAW' noemt

Bron: Analyse door Technopolis op basis van documenten gepubliceerd op Rijksoverheid.nl

7 Wettelijke taak 3: Bevorderen van wetenschapsbeoefening

1.1b In hoeverre slaagt de KNAW in het bevorderen van wetenschapsbeoefening via werkzaamheden of het doen verrichten daarvan, en gebeurt dit doeltreffend en doelmatig? (1)

De rol van de KNAW in de wetenschapsbeoefening laat zich breed of smal opvatten. In brede zin omvat wetenschapsbeoefening ook de forumfunctie en de adviesfunctie, beide zijn immers gericht op het bevorderen en bewaken van de kwaliteit van de wetenschap. In deze paragraaf kiezen wij voor de smalle interpretatie: wetenschapsbeoefening in de vorm van het onderzoek dat plaatsvindt binnen de instituten, en het uitreiken van beurzen en prijzen ten behoeve van wetenschapsbevordering. De overige aspecten kwamen reeds aan bod in de hoofdstukken 5 en 6 over respectievelijk de forum- en de adviesfunctie. We beginnen dit hoofdstuk hier met een blik op de beurzen en prijzen en gaan vervolgens dieper in op de KNAW-instituten.

7.1 Prijzen en beurzen, fondsen en stichtingen

Het **uitreiken van wetenschappelijke prijzen en beurzen** is onderdeel van de **dagelijkse KNAW-praktijk**. Dit gebeurt via processen van aanvraag-beoordeling-toekenning, waarbij jury's uit het veld worden geformeerd vaak in combinatie met juryleden van het genootschap.

De KNAW geeft jaarlijks gemiddeld **tussen de 12-20 prijzen** uit, **125-250 beurzen,** deze worden deels gefinancierd uit het beheer van **vierentwintig private fondsen** (zie Bijlage H) en de organisatorische ondersteuning van **acht stichtingen**. De private fondsen zijn gevormd uit schenkingen en nalatenschappen.

Prijzen en beurssubsidies zijn verdeeld over **verschillende loopbaanfasen**, met een nadruk op de **vroege loopbaan**. Er zijn ook beurzen gericht op internationale samenwerking en mobiliteit. Het gaat dan bijvoorbeeld om de KNAW Early Career Partnerships of de Frans/Nederlandse Descartes-Huygensprijs. Sommige (ook kleine) prijzen en fondsen hebben volgens respondenten veel impact, met name op de loopbaan van jongere wetenschappers.

In de periode 2020-2024 werden er **per jaar 500-800 nominaties** voor prijzen in behandeling genomen, naast een totaal van 1051 aanvragen voor financiële bijdragen. Dit resulteerde in totaal in 314 prijswinnaars en 545 financiële toekenningen over de periode 2020-2024 (zie Tabel 16, nominatiegegevens voor 2021 niet beschikbaar).[44]

Tabel 16 Kerncijfers wetenschapsprijzen en fondsen in 2020-2024

Categorie		2020	2021	2022	2023	2024
Wetenschapsprijzen	Nominaties	804	n.b.	534	496	498
	Uitgereikte prijzen	21	15	20	16	12
	Winnaars/laureaten	59	61	65	63	66
Financiële bijdragen uit fondsen	Aanvragen	125	276	148	254	248
	Toekenningen (Bedragen in k€)	1.612	1.264	1.675	985.7	2.028

Bronnen: Jaarverslagen KNAW 2020 – 2024. Gegevens over 2025 zijn nog niet bekend gemaakt. Het aantal nominaties voor 2021 is onbekend.

De KNAW reikt de prijzen in sommige gevallen **zelf** uit, in andere gevallen **in samenwerking** met andere organisaties. Voor een aantal andere prijzen verzorgt de KNAW uitsluitend het **nominatie- en juryproces.**

[44] Jaarverslag KNAW 2024

Ondersteuning en beoordeling van aanvragen en nominaties

Bij de centrale organisatie werken verschillende mensen aan de prijzen en beurzen, in totaal gaat het om **4 FTE**. Niet elke prijs wordt jaarlijks toegekend, maar het gemiddelde bedrag van toekenning over de periode 2020-2024 is **1.6M per jaar**. Bij een geschatte kostprijs per FTE van ca. 125kEUR per jaar vormen de afhandelingskosten dus gemiddeld zo'n 30% van de toegekende prijzen en beurzen. Dat is hoog.

Aanvragen voor financiering en nominaties voor prijzen worden beoordeeld op basis van **per prijs of fonds vastgelegde criteria** door commissies en jury's die bestaan uit **leden van de KNAW, DJA en AvK, soms aangevuld met (internationale) deskundigen**. De tijd die leden inzetten is **vrijwillig**. Naast wetenschappelijke excellentie wordt in het beoordelingsproces vaker ook gekeken naar **aspecten in lijn met 'Erkennen&Waarderen'** zoals het inspireren van collega's, interdisciplinaire samenwerking; en maatschappelijke impact, waaronder publieke betrokkenheid.

De organisatorische **ondersteuning vanuit de centrale organisatie wordt als goed ervaren,** dit bevestigen interne en externe bronnen.

Aandachtspunten

Uit gesprekken en uit de enquête komen ook aandachtspunten naar voren. Het KNAW-bestuur en de directie erkennen dat **verdere stroomlijning**, bijvoorbeeld van beoordelingsprocedures, nuttig en noodzakelijk is om een verdere efficiencyslag te maken. Het **portfolio** van fondsen en prijzen heeft een wat **versnipperd karakter**. De KNAW is al aan de slag met verdere afstemming en bundeling van processen en procedures en er loopt een evaluatie van het portfolio op nut, doelmatigheid en aansluiting bij strategische doelen. Zichtbaarheid en outreach kunnen door de KNAW beter worden benut om de impact van prijzen en fondsen te vergroten.

Er klinkt ook een oproep tot **meer aandacht voor actuele thema's** (zoals team science) en samenwerking met andere partijen. Leden spreken een voorkeur uit voor nog meer focus in de beurzen/prijzen voor **jonge wetenschappers**.

Aanbeveling:

Bundel en versterk het prijzen- en beurzen portfolio *(KNAW)* Stroomlijn processen, richt het zwaartepunt op vroege loopbaanfasen en actuele thema's, en vergroot de uitstraling van prijsuitreikingen bijvoorbeeld door ze ook buiten het Trippenhuis te organiseren.

7.2 De instituten

Nederland telt tweeëntwintig nationale onderzoeksinstituten. Twaalf daarvan vallen onder de KNAW, de overige tien vallen onder NWO.[45] **De twaalf instituten die onder de KNAW vallen** zijn:

- Huygens Instituut - Humanities Cluster
- Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) - Humanities Cluster
- Meertens Instituut Westerdijk Instituut - Humanities Cluster
- Hubrecht Instituut
- Nederlands Herseninstituut
- NIOO Netherlands Institute of Ecology
- KITLV Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde
- NIAS Netherlands Institute for Advanced Study
- NIDI Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut

[45] Zie ook de recente NWO-evaluatie over NWO (en haar instituten): eerstekamer.nl/brief_in/20260511/zbo_evaluatie_nederlandse/f=/vmxghbqj60xs.pdf

- NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies
- DANS Data Archiving and Networked Services

De **KNAW-instituten opereren op het snijvlak van geesteswetenschappen, sociale wetenschappen en levenswetenschappen** en beschikken over onderzoeksinfrastructuren, collecties en datasets die toonaangevend zijn in Nederland en daarbuiten.

Figuur 7 KNAW-instituten in Nederland

Bron: KNAW website

Het **Rathenau Instituut heeft een eigen wettelijke basis** en een eigen publiek mandaat als onderzoeksinstituut op het terrein van wetenschap, technologie en samenleving. Het valt rechtspositioneel en beheersmatig onder de KNAW, maar opereert inhoudelijk zelfstandig en heeft een directe relatie met het Ministerie van OCW. Die bijzondere positie maakt het Rathenau Instituut tot een ander type organisatie dan de overige KNAW-instituten.

Deze evaluatie kent een duidelijke **afbakening** als het gaat om de blik op de instituten: **de inhoudelijke kwaliteit van het onderzoek van de individuele instituten en de samenstelling van het institutenportfolio vallen buiten de scope van deze evaluatie.** Wij richten ons uitsluitend op de KNAW als verantwoordelijke organisatie, haar wettelijke taak, de wijze waarop zij de instituten aanstuurt, en haar positie als beheerder van het institutenportfolio in het bredere Nederlandse wetenschapsbestel. De instituten worden periodiek gevisiteerd en beoordeeld via het Strategy Evaluation Protocol (SEP), deze rapporten zijn openbaar en te vinden op de KNAW-website.

Sturing en besturingsfilosofie

De wijze waarop de KNAW haar **instituten aanstuurt** is in de evaluatieperiode **ingrijpend veranderd**. In de periode 2020–2022 was de aansturing gekenmerkt door een centrale rol van het KNAW-bestuur, met een scheiding tussen de verantwoordelijkheid voor het wetenschappelijk beleid (die bij de instituutsdirecteuren lag) en de bestuurlijke aansturing, die bij het KNAW-bestuur was belegd. Vanaf 2023 is een nieuwe besturingsfilosofie ingevoerd waarbij **de bestuurlijke aansturing bij de KNAW-directie is neergelegd en het KNAW-bestuur functioneert als Raad van Toezicht**. De nieuwe filosofie is gericht op **centralere aansturing van vergelijkbare processen** (financiën, HRM, etc.), **samenwerking, gezamenlijke strategievorming en het benutten van synergie tussen de instituten**, ook in samenwerking met NWO-I.

De **transitie is echter niet zonder weerstand** verlopen. Binnen de instituten vreesde men verlies van autonomie bij een overgang naar een meer centrale aansturing. De **rust** lijkt nu grotendeels weergekeerd. De extra inzet op bedrijfsvoering en de gerichte aandacht van de directie voor de aansturing van de instituten worden door gesprekspartners als een **verbetering** gezien. Ook de beweging naar meer gezamenlijke strategie en gedeelde bedrijfsvoering tussen KNAW-instituten en NWO-I worden gezien als een stap in de goede richting, **ondanks** de **grote onderlinge verschillen** in omvang, type onderzoek en disciplinaire cultuur, van een groot biomedisch instituut als het Hubrecht tot een onderzoeksinstelling met een groot archief als het NIOD of een data-infrastructuur als DANS. **Taken en rollen zijn in de nieuwe structuur helderder geëxpliciteerd** dan voorheen. Er zijn ook nog slagen te maken. Verdere mogelijkheden voor **vergoten van de efficiëntie** door bijvoorbeeld centralisering worden afgewogen tegen de eventueel grotere effectiviteit van oplossingen per instituut.

Financiële ontwikkeling binnen de instituten

De **totale baten** van de KNAW-instituten zijn in de periode **2020–2024 gestegen** van circa 123 miljoen euro naar circa 153 miljoen euro, een groei van ongeveer **25 procent in vijf jaar**, vooral door vergroting van externe inkomsten. Ter vergelijking: de kosten voor de genootschappen (KNAW-genootschap, DJA en AvK gezamenlijk) bedroegen in 2024 circa 5,6 miljoen euro, minder dan vier procent van de instituutslasten. Dit financiële gewicht illustreert een structureel gegeven dat ook elders in dit rapport terugkeert: **de instituten 'domineren' de organisatie in termen van middelen en capaciteit**.[46]

Onderzoeksbeleid en kwaliteitsborging

Zoals eerder aangegeven worden de instituten **periodiek geëvalueerd volgens het Strategie Evaluatie Protocol (SEP),** dat overigens door KNAW, NWO en de Universiteiten van Nederland gezamenlijk is ontwikkeld. De SEP-evaluaties beoordelen wetenschappelijke kwaliteit, maatschappelijke relevantie en levensvatbaarheid, en besteden daarnaast aandacht aan open science, publicatiecultuur, externe financiering en talentbeleid. De instituten behalen in de recente SEP-evaluaties **goede beoordelingen, zowel op onderzoekskwaliteit als op maatschappelijke relevantie.**

Het **onderzoeksbeleid van de KNAW** besteedt aandacht aan de **thema's die vandaag de dag spelen en relevant zijn voor goede wetenschapsbeoefening**: strategieontwikkeling, kennisveiligheid, kennistransfer, open science, ethische toetsing, talentontwikkeling, erkennen en waarderen, en maatschappelijke impact. Dat is een compleet en actueel palet.

Aandachtspunten in de bedrijfsvoering

Naast de positieve ontwikkelingen in het onderzoeksbeleid en de kwaliteitsborging constateren we wij een aantal aandachtspunten in de bedrijfsvoering van de instituten die de afgelopen jaren onvoldoende aandacht hebben gekregen.

Uit gesprekken blijkt dat onderwerpen als **cyberveiligheid en compliance** de afgelopen periode **niet altijd goed waren geborgd**. Het applicatielandschap (HR-systemen, sollicitatieprocedures, ondersteunende software) vraagt om modernisering en centrale regie. Vanuit de instituten bestaat **behoefte aan helderder centrale beleidsvorming op actuele thema's als AI-toepassingen, internationale werving en samenwerking, en digitalisering**. De communicatie tussen beleid en uitvoering kan beter, evenals de betrokkenheid van de instituten bij beleidsprocessen die hen direct raken. Een specifiek aandachtspunt is het onthaalbeleid voor buitenlandse en tijdelijke medewerkers. Instituten geven aan dat informatie over HR-processen en praktische regelgeving op centraal niveau gemist wordt.

[46] Jaarverslagen KNAW 2020–2024

Aanbeveling:

Versterk centrale regie op de administratieve processen van de instituten verder. Input vanuit de instituten is hierbij onmisbaar voor het realiseren van optimale oplossingen.

Een afzonderlijk zorgpunt betreft de **werkdruk onder het wetenschappelijk personeel (WP)** van de instituten. Zoals eerder aangegeven blijkt uit medewerkers tevredenheidsonderzoeken over twee opeenvolgende evaluatieperioden dat de werkdruk bij het WP **structureel te hoog** is, zie hoofdstuk 7 en paragraaf 7.2 over de werkdruk binnen de instituten. Wij bevelen aan in de strategie en uitvoering van de KNAW en instituten afzonderlijk hier meer expliciet aandacht aan te geven.

Aanbeveling:

Geef in de strategie en uitvoering van de KNAW en instituten afzonderlijk expliciet aandacht aan de werkdruk bij het wetenschappelijk personeel. Stel concrete doelen en maak plannen om de werkdrukbeleving te verbeteren. Uit medewerkers tevredenheidsonderzoeken over twee opeenvolgende evaluatieperioden blijkt dat de werkdruk bij het WP structureel te hoog is.

Onder stakeholders is er enige discussie of het beheer van de instituten (waar meer dan 95% van het huidige personeel van de KNAW direct of indirect bij betrokken is) de invulling van de andere wettelijke taken van de KNAW positief beïnvloedt (argumenten: bij een grotere organisatie is er meer kennis om de andere taken op te pakken en meer mogelijkheid om (ondersteunende) taken doelmatig uit te voeren), of juist een negatieve uitwerking heeft op de andere taken (de instituten zuigen (management) aandacht naar zich toe, een steeds wisselend bestuur is niet optimaal voor aansturing (of toezicht) op een institutenorganisatie, de adviestaak en genootschapstaak kunnen doeltreffender uitgevoerd worden door een kleinere, 'dedicated' organisatie). De discussie over wat optimaal is voor het vervullen van alle taken van de KNAW is echter nooit over de volle breedte gevoerd. De al jaren lopende discussie gaat vooral over de vraag of de Nederlandse wetenschap en de nationale onderzoeks instituten beter af zijn in een afzonderlijke organisatie dan zoals momenteel als onderdeel van KNAW en NWO.

Aanbeveling:

Start een discussie over (de inspanning) voor het beheer van de instituten ten opzichte van overige wettelijke taken (KNAW en OCW). Ga intern (KNAW), met elkaar (KNAW en OCW) en met het brede veld in gesprek over wat voor alle taken de optimale inbedding en governance is.

Strategische portfoliosturing: een onopgeloste vraag

Een terugkerend thema in gesprekken met externe partners betreft de **strategische portfoliosturing van het Nederlandse institutenlandschap** in zijn geheel. De vraag of de bestaande instituten, zowel onder KNAW als onder NWO, gezamenlijk nog steeds de voor Nederland optimale terreinen dekken gegeven de huidige wetenschappelijke en maatschappelijke uitdagingen, wordt onvoldoende systematisch gesteld en beantwoord. De periodieke SEP-evaluaties beoordelen individuele instituten op kwaliteit en levensvatbaarheid, maar bieden **geen mechanisme voor een brede portfolioafweging**: welke combinatie van instituten levert de grootste wetenschappelijke en maatschappelijke meerwaarde, en zijn er instituten die beter elders kunnen worden ondergebracht of samengevoegd?

In opvolging van de evaluatie van het portfolio van instituten in 2019 hebben de besturen van KNAW en NWO daarom in juni 2020 **de Permanente Commissie Nationale Instituten (PCNI)** ingesteld. De PCNI was

bedoeld om beide besturen gevraagd en ongevraagd van advies te dienen over brede wetenschappelijke en maatschappelijke ontwikkelingen waar het portfolio van nationale onderzoeksinstituten op kon inspelen zodat een **responsief, proactief en dynamisch portfolio** verzameling van nationale onderzoeksinstituten zou ontstaan.[47] Dit leverde in 2022 een advies op aan de besturen van NWO en KNAW, dat deels is opgevolgd met het door NWO en KNAW gezamenlijk opstarten in 2023 van het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland (KIN). Het KIN is een tijdelijk regieorgaan gericht op het versnellen van wetenschappelijke bijdragen aan de transformaties die nodig zijn voor een duurzame, klimaatneutrale samenleving tegen 2050. Daarna zijn de leden van de *Permanente* Commissie **gedechargeerd,** maar bestaat de commissie nog wel (dus zonder leden). Hierdoor is het mechanisme dat was ingesteld om de strategische vraag naar de optimale invulling van het nationale institutenlandschap **krachteloos geworden**, en blijft een beleidslacune bestaan. De KNAW verwijst in dit verband naar een **recente procesevaluatie** die aanknopingspunten zou bieden voor **meer dynamiek in het stelsel**, maar de uitwerking daarin is weinig concreet en operationeel. Een concreet advies over dit al jaren heikele punt overstijgt het kader van deze evaluatie. Over de vraag hoe publieke onderzoeksinstituten een zo groot mogelijke maatschappelijke en wetenschappelijke meerwaarde kunnen creëren brengt de AWTI naar verwachting later in 2026 een specifiek advies uit. Dit advies zou samen met de evaluatie van de NWO[48] en deze evaluatie aangrijpingspunten moeten bieden voor een meer **principiële discussie** over wenselijke dynamiek in het institutenstelsel en, indien deze onvoldoende wordt gevonden, hoe deze bereikt zou kunnen worden.

Aanbeveling:

Stel een periodieke portfolioreview in voor het institutenlandschap (KNAW en OCW) Organiseer samen met NWO, en in afstemming met het brede veld, een onafhankelijke review die expliciet kijkt naar synergie, overlap en strategische lacunes in het gehele stelsel. Het aanstaande AWTI-advies (verwacht later in 2026) biedt daarvoor een aanleiding, net als de recente evaluatie van NWO. Kijk actief naar de taken en opdrachten voor de PCNI.

[47] Evaluatie van portfolio van onderzoeksinstituten van NWO en KNAW | NWO, 24-04-2026

[48] Zie https://www.nwo.nl/nieuws/positieve-instellingsevaluatie-nwo-vervult-wendbaar-en-strategisch-haar-rol-in-het-wetenschapsveld

8 Strategische agenda 2021-2025 en opvolging evaluatie 2020

2.2 Hoe gaf de KNAW invulling aan de Strategische Agenda 2021–2025 en wat waren bepalende factoren in het al dan niet realiseren van prioriteiten?

5.1 Op welke wijze zijn de aanbevelingen uit de instellingsevaluatie 2020 opgevolgd, en waarom zijn sommige aanbevelingen niet of ten dele opgevolgd?

8.1 De Strategische agenda 2021-2025

De KNAW is volgens artikel 2.2a van de (WHW) verplicht om **elke vier jaar een instellingsplan** of strategische agenda te formuleren en dit naar de minister van OCW te sturen[49]. Dit plan omvat ten minste de doelstellingen voor wetenschappelijk onderzoek op middellange termijn, de hoofdlijnen van het beleid met bijbehorende prioriteiten, en de benodigde financiële, personele en materiële middelen. Deze evaluatie van de KNAW loopt van 2020-2025. De nadruk in deze evaluatie ligt daarom op de **'Strategische Agenda 2021-2025 Staan op kennis'**. [50,51] Het jaar 2020 van deze evaluatieperiode is slechts het laatste jaar van de Strategische agenda 'Wetenschap verbindt' (2016-2020).[52] Recent heeft de KNAW een nieuw instellingplan vastgesteld voor de periode 2026-2030.

In onderstaande tabel zijn de **hoofdambities uit de twee strategische plannen** van de KNAW in de periode 2020-2025 opgenomen (Tabel 17). Ten opzichte van 2016–2020 'Wetenschap Verbindt' (zeven ambities) formuleert de strategie **2021–2025 'Staan op Kennis'** vijf prioriteiten, expliciteert zij kernwaarden en legt relatief meer nadruk op **de positie van jonge wetenschappers**. Ook richt de agenda 2021-2025 zich meer op het **voeden van het maatschappelijk debat** en op **internationale samenwerking**, waar de eerdere agenda sterker focust op positionering van instituten, de nationale wetenschapsagenda (NWA) en infrastructuren. De context is dan ook verschoven: na de coronaperiode neemt de vraag naar duiding en een publieke kennisbasis toe.

Tabel 17 Ambities KNAW over de evaluatieperiode

2016-2020 Wetenschap verbindt	2021-2025 Staan op kennis
• Kernactiviteiten verbinden om optimaal te functioneren • Ambassadeur & podium voor Nederlandse wetenschappers • Wetenschapscommunicatie & -educatie versterken • Meer invloed van wetenschap op beleid in Nederland en Europa • KNAW-instituten versterken en positioneren als complementair aan universiteiten • Netwerken en onderzoeksinfrastructuren (nationaal/ internationaal) uitbouwen • Potentie van de Nationale Wetenschapsagenda (NWA) benutten met partners	• Excellent onderzoek bevorderen • De positie van jonge wetenschappers versterken • Het maatschappelijk debat voeden en verrijken • Internationale samenwerking stimuleren • Versterken van de interne organisatie en governance.[53]

Bron: Strategische plannen KNAW over de periode 2020-2025

Tijdens de looptijd van de agenda werden, mede door voortschrijdend inzicht en de komst van een nieuwe algemeen directeur in 2022, enkele **prioriteiten in de bedrijfsvoering** toegevoegd zoals

[49] Artikel 2.9 van de WHW verplicht de KNAW daarnaast om jaarlijks een verslag aan de minister van OCW te sturen ter verantwoording van de financiële en organisatorische situatie van de instelling.
[50] KNAW. Strategische agenda 2021-2025 – Staan op kennis. https://www.knaw.nl/publicaties/staan-op-kennis-strategische-agenda-2021-2025
[51] De 'Strategische Agenda 2026-2030 – Bruggen naar morgen' is reeds verschenen maar valt buiten de scope van deze evaluatie. Weblink: https://www.knaw.nl/publicaties/bruggen-naar-morgen-strategische-agenda-2026-2030
[52] Niet online beschikbaar
[53] Deze ambitie maakte geen deel uit van de oorspronkelijke strategie 2021-2025 maar tijdens deze periode zijn verscheidene prioriteiten toegevoegd die hierin samenkomen.

duurzaamheid, diversiteit & inclusie, informatiebeveiliging, professionele bedrijfsvoering en academisch leiderschap.

De Strategische agenda 2021-2025

De Strategische Agenda 2021-2025 is, mede **door COVID-19, niet op de gebruikelijk manier tot stand gekomen**. Een eerste versie van de strategische agenda voor 2021-2025 was gereed in februari 2020. De intentie was om op basis van het concept verschillende partijen te consulteren, waaronder leden, medewerkers, directeuren, andere academies onder de paraplu van de KNAW en relaties binnen het wetenschapsveld en de politiek. Vanwege lockdowns vonden niet alle gesprekken doorgang, of vonden plaats in een online setting. We bevelen aan dat KNAW en OCW in een periodiek overleg stilstaan bij de wijze waarop de KNAW-organisatie invulling geeft aan haar strategie, zie onze eerdere aanbeveling voor een monitoringskader. **De strategieontwikkeling, -uitvoering en -evaluatie** is in onze visie een **vast onderdeel** van de cyclus in **het periodiek bestuurlijk** overleg.

In haar zelfevaluatie geeft de KNAW uitgebreid aan hoe zij invulling gaf aan de strategische agenda 2020-2025. Het gaat te ver om dit hier in detail te beschrijven en herhalen. Wij benoemen hieronder een aantal hoofdpunten per prioriteit, veel onderwerpen zijn ook in eerdere hoofdstukken aan de orde gekomen.

Bepalende factoren

Twee factoren tekenen de evaluatieperiode. Ten eerste de **COVID-19-periode**, die enerzijds de totstandkoming van de strategische agenda heeft verstoord, maar anderzijds de maatschappelijke relevantie van de KNAW tijdelijk heeft vergroot en nieuwe adviesformats heeft gestimuleerd. De tweede is de interne **herziening van het besturingsmodel** en de komst van de nieuwe directie. Zowel interne als externe partners zien dit als een positieve ontwikkeling, na een periode met enige bestuurlijke turbulentie.

De prioriteiten in de strategische agenda

Excellent onderzoek bevorderen **-** De KNAW heeft beleidsmatig bijgedragen via **adviezen** over open science, wetenschappelijke integriteit, academische vrijheid en databeschikbaarheid. De KNAW heeft gezaghebbende publicaties uitgebracht zoals 'Sociale veiligheid in de Nederlandse wetenschap', 'Evenwicht in het wetenschapssysteem'[54] en over 'Het rolling-grantfonds'[55] die gaan over verbeteringen van het wetenschapsstelsel, over de financiële problematiek en gevolgen daarvoor voor jonge onderzoekers.

De KNAW bevordert ook onderzoek via **beurzen en prijzen**. Vaak gaat het om relatief kleine bedragen met grote impact op persoonlijke loopbanen.

Het meest direct draagt de KNAW bij **via haar instituten** en het onderzoek dat daar verricht wordt. De instituten krijgen in hun SEP-evaluaties goede beoordelingen op zowel onderzoekskwaliteit als maatschappelijke relevantie.

Jonge wetenschappers steunen **- DJA** is op dit terrein wellicht de meest actieve en zichtbare actor: zij vertegenwoordigt jonge wetenschappers, agendeert relevante onderwerpen via gerichte **projecten** zoals 'Niet de eerste de beste' en 'Iedereen Professor.' Dit laatste is een initiatief gericht op het verbeteren van de rechten en status van universitair (hoofd)docenten in Nederland.[56] DJA verzamelt proactief informatie bij jonge academies van universiteiten over de issues die spelen en communiceert hierover via **publicaties en andere communicatie**-uitingen. DJA richt zich expliciet op meer kwetsbare groepen zoals eerste generatie wetenschappers en vrouwen, mede via projecten als 'Niet de eerste de beste.'

[54] Evenwicht in het wetenschapssysteem. (2020)
[55] Het rolling-grantfonds. Kloppend hart voor ongebonden onderzoek (2021)
[56] https://www.knaw.nl/nieuws/de-jonge-akademie-opent-het-iedereen-professor-jaar

Er is door de KNAW ook aandacht gegeven, gevraagd en aangekaart voor de positie van jonge wetenschappers via **de beurzen en prijzen**, maar ook via **adviezen over het wetenschapssysteem**, in zijn kwesties via bestuurlijk overleg op de agenda gezet. Binnen de instituten zijn het **KNAW postdoc- en PhD-platform voor KNAW-instituutsmedewerkers** relevant om te noemen. Uit gesprekken blijkt dat deze initiatieven door interne medewerkers gewaardeerd worden en medewerkers zich gesteund voelen.

Het maatschappelijk debat voeden en verrijken **-** De KNAW ziet dit als een van haar kerntaken. De KNAW was met name tijdens de COVID-19-crisis **via publieksbrochures en webinars** zichtbaar in het publieke debat. De KNAW voedt het debat ook via het agenderen van maatschappelijke thema's als sociale veiligheid, kennisveiligheid en academische vrijheid. **Nieuwe formats** zoals position papers en sociale media hebben volgend de KNAW het publieksbereik vergroot. **Brede zichtbaarheid blijft een aandachtspunt**: uit interviews blijkt dat buiten de Randstad, richting het brede publiek en bij beleidsmakers buiten het directe wetenschapsdomein is de KNAW nog onvoldoende bekend is. Dit geldt overigens ook voor de AvK. DJA is meer zichtbaar en zoekt actiever het debat.

Internationale samenwerking bevorderen - Het bevorderen van internationale samenwerking is een belangrijke ambitie in de Strategische agenda 2021-2025. De KNAW meldt dat de **internationale activiteiten** zich onder andere richten op het produceren van **op wetenschappelijk onderzoek gebaseerd beleidsadvies** ("science for policy") en **het behartigen van de belangen van de wetenschap bij beleidsmakers** ("policy for science" en "science diplomacy").

Sinds 2020 wordt het internationale beleid van de KNAW op **bestuurlijk niveau gecoördineerd** door de portefeuillehouder internationale zaken. Doel is om internationale zaken beter te borgen. Er is hiervoor een **overlegstructuur i**ngericht met KNAW-leden die de Akademie vertegenwoordigen in besturen en raden van internationale organisaties of daar nauw bij betrokken zijn, aangevuld met een vertegenwoordiger van DJA en de voorzitter van de Commissie Vrijheid van Wetenschapsbeoefening. De overlegstructuur komt drie tot vier keer per jaar samen en fungeert ten eerste als klankbord voor het bepalen van de koers van de KNAW en ten tweede als platform voor het uitwisselen van informatie uit de verschillende gremia.[57]

De KNAW heeft haar internationale profiel versterkt via **actieve participatie in ALLEA, EASAC, FEAM en SAPEA** en bijvoorbeeld bijgedragen aan **internationale kennismissies van OCW.**[58] Uit onze gesprekken blijkt dat bij sommige internationale instellingen het werk van de KNAW nog onvoldoende zichtbaar of bekend (International Science Council). Uit gesprekken met KNAW-leden komt naar voren dat de KNAW kan winnen door het ontwikkelen van een **strategische visie** op internationalisering. Het gaat dan vooral om een strategische visie op en gecoördineerde aanpak in internationale dossiers, zoals bijvoorbeeld bij brievenacties voor wetenschapsvrijheid.

Aanbeveling:

Ontwikkel een samenhangende internationale strategie en uitvoeringsagenda (KNAW) Stel prioriteiten in netwerken en thema's, verbindt de instituten met de internationale agenda.

Versterken van de interne organisatie en governance **-** De **bedrijfsvoering van de KNAW is geprofessionaliseerd** door nieuwe afdelingen, digitaliseringsslagen, aandacht voor diversiteit, inclusiviteit, cyberveiligheid, crisismanagement, compliance en waarderend leiderschap.

De besturing en governance was eerder geen prioriteit maar is in de loop van de strategieperiode toegevoegd. **De overstap naar een driekoppige collegiale directie**, de aanscherping van

[57] Bron: zelfevaluatie KNAW (2025).

[58] De KNAW werkt samen met internationale zusterorganisaties, zowel bilateraal als binnen verschillende internationale koepelorganisaties waar de KNAW lid van is. Dit gaat bijvoorbeeld om ALLEA (All European Academies) EASAC (European Academies Science Advisory Council) FEAM (Federation of European Academies of Medicine) SAPEA (Science Advice for Policy by European Academies)

bevoegdheden en de intensievere samenwerking met NWO-I worden belangrijke positieve effecten gezien, zoals beschreven in de vorige hoofdstukken.

8.2 De opvolging van de evaluatie uit 2020

De evaluatie van 2020 (uitgevoerd door een externe commissie onder voorzitterschap van Karl Dittrich)[59] formuleerde in 2020 **aanbevelingen op zes terreinen**: de forum-, publieks- en adviesfunctie, de verantwoordelijkheid voor de instituten, de thuishaven voor de andere Akademies, de ondersteuning van prijzen, en de internationale betrekkingen. In **Bijlage A hebben we de volledige lijst met aanbevelingen opgenomen.** We vatten hieronder kort samen in welke mate opvolging heeft plaatsgevonden.

Forumfunctie - De meeste aanbevelingen op dit terrein zijn opgevolgd. Het levenslang lidmaatschap voor AvK-leden is per 2021 ingevoerd. Metrische gegevens spelen formeel geen rol meer bij de selectie van nieuwe leden, en de ledenverkiezingen worden jaarlijks geëvalueerd door de domeinvoorzitters en de president. De introductie van nieuwe leden is verbeterd via een aparte introductiebijeenkomst en het instellen van jaargroepen. Bij prijsuitreikingen wordt expliciet aandacht besteed aan jonge onderzoekers en team science.

Twee aanbevelingen zijn niet overgenomen. De sterkere betrokkenheid van domeinvoorzitters bij de selectie en bij jurybijeenkomsten is bewust niet ingevoerd, omdat domeinvoorzitters inmiddels deel uitmaken van het bestuur en een dubbele rol onwenselijk werd geacht. Differentiatie in activiteiten tussen actieve en gepensioneerde leden heeft evenmin opvolging gehad. Meer dan op het differentiëren in activiteiten is ingezet op het vergroten van de interactie tussen leden van verschillende domeinen en DJA en AvK, door gezamenlijke en interdisciplinaire ledenmiddagen te organiseren

Publieksfunctie - Aanbevelingen zijn grotendeels opgevolgd. De KNAW heeft een actievere rol gezocht als duider en hoeder van de wetenschap. Dit was wellicht het meest zichtbaar tijdens de COVID-19-crisis via Webinars en publieksinformatie.

Adviesfunctie - De aanbeveling om te focussen op ongevraagde fundamentele langetermijnvraagstukken is opgevolgd, denk daarbij aan adviezen over academische vrijheid of wetenschappelijke integriteit. De KNAW publiceert naast uitgebreide rapporten ook kortere producten zoals brochures, position papers en statements. Deelname aan de Science 4 Policy Unit bij OCW heeft de verbinding met het beleidsproces versterkt.

De aanbeveling om conceptadviezen standaard aan alle leden voor te leggen is (bewust) niet overgenomen. De KNAW heeft gekozen voor adviesraden en review door externe experts, als werkbaarder alternatief voor raadpleging van het volledige ledenbestand van circa zeshonderd personen.

Verantwoordelijkheid voor de instituten - De aanbevelingen op het gebied van bestuur en bedrijfsvoering zijn na 2023 opgevolgd. De KNAW heeft een driehoofdige directie aangesteld, de managementinformatie versterkt en de strategische samenwerking met NWO-I opgepakt. Er zijn stappen gezet op het institutenportfolio gezamenlijk met NWO te evalueren, maar werkzaamheden van de daartoe opgezette PCNI zijn na twee jaar, nadat de commissie een advies had uitgebracht dat is opgevolgd, gepauzeerd. De verbinding met departementen is versterkt via onder meer werkbezoeken, maar, zoals elders in dit rapport geconstateerd, blijft een punt van verbetering.

De aanbeveling om loon- en prijscompensatie structureel te maken via het ministerie van OCW, is niet gerealiseerd. Dit bleek niet mogelijk binnen de systematiek van de Rijksbegroting.[60]

Thuishaven voor andere Akademies - De aanbeveling om OCW te bewegen tot ruimere financiering van DJA en AvK is niet gehonoreerd. De KNAW heeft de DJA en AvK uit eigen middelen extra financieel

[59] Zowel de evaluatie van de KNAW in 2014 als die in 2020 zijn uitgevoerd door een externe commissie van gezaghebbende, onafhankelijke deskundigen. Er is nu gekozen voor een evaluatie door een extern bureau met sturing van een begeleidingscommissie en advies van een klankbordgroep.
[60] Tweede Kamer, vergaderjaar 2020–2021, 29 338, nr. 224 (p.3)

ondersteund. OCW heeft aangegeven dat het niveau van de huidige Rijksbijdrage van de KNAW ruimte biedt om de ondersteuning vanuit de KNAW voor DJA en AvK op een goede manier in te vullen.

Een onderzoek naar de mogelijkheid om een Academy of Engineering onder te brengen bij de KNAW heeft niet tot samenwerking geleid: dit had te maken met voorwaarden voor onafhankelijkheid en zeggenschap in relatie tot het bedrijfsleven. Er is gekozen voor een zelfstandige Netherlands Academy of Engineering, De NAE is in mei 2023 van start gegaan. Zie ook de paragraaf hierover in hoofdstuk 4 De KNAW in het bredere wetenschapsstelsel.

Ondersteuning van prijzen - De aanbeveling om bij de ondersteuning van externe prijzen uitsluitend medewerking te verlenen wanneer de kosten volledig extern worden gedragen en de waarden van de KNAW niet in het geding komen, wordt meegenomen in lopende beleidsvorming.

Internationale betrekkingen - De aanbevelingen op dit terrein zijn grotendeels opgevolgd. Er is een overlegstructuur ingericht en domeinbesturen zijn actiever betrokken bij relevante internationale koepels. Er is een portefeuillehouder internationale betrekkingen in het bestuur benoemd.

9 Slotconclusies en aanbevelingen

1.1 Voert de KNAW haar wettelijke taken doeltreffend en doelmatig uit, en wat waren bepalende factoren? (1)

1.2 Hoe verhouden de drie wettelijke taken zich tot elkaar, wat zijn de voor- en nadelen van de combinatie binnen één organisatie.

5.2 Welke aanbevelingen zijn er om de doelmatigheid en doeltreffendheid van de KNAW verder te verbeteren, gegeven (inter)nationale ontwikkelingen? (5)

9.1 Conclusies over relevantie, doeltreffendheid en impact, doelmatigheid en coherentie

De KNAW is een relevante speler in het stelsel. Afgezien van de genootschapsfunctie zijn er echter geen taken die exclusief bij de KNAW berusten.

- De wettelijke taken van de KNAW sluiten goed aan op de behoeften van het Nederlandse wetenschapssysteem en de overkoepelende OCW-beleidsdoelen. De KNAW is daarmee relevant. De genootschaps- en adviesfunctie zijn maatschappelijk relevant en gewaardeerd, zeker als het gaat om De Jonge Academie (DJA). De relevantie van de Akademie voor de Kunsten (AvK) is voor externe partijen minder helder en ook AvK intern is men lang zoekende geweest naar rol en positionering. Met een recente strategienota zet de AvK stappen voor de komende jaren.

De KNAW heeft in de afgelopen periode haar taken merendeels doeltreffend uitgevoerd en impact gerealiseerd op wetenschap, wetenschappers en beleid.

- De **forum en genootschapsfunctie** wordt door het KNAW genootschap en de DJA grotendeels doeltreffend vervuld (zie onder). De AvK is voor externe partijen minder zichtbaar, en ook intern was men lang zoekende naar rol en positionering. Met een recente strategienota zet de AvK stappen voor de komende jaren.
  Het KNAW-genootschap telt rond de 606 leden, de DJA 50 leden (statutair) en de AvK 90 leden (2024). De KNAW organiseerde in de periode 2020-2024 gemiddeld 76 (deels openbare) bijeenkomsten per jaar. In de enquête (die werd ingevuld door 26,5% van de leden) gaf 54% van de respondenten aan meerdere KNAW-bijeenkomsten per jaar bij te hebben gewoond over de afgelopen vijf jaar. 73% gaf aan dat de KNAW in redelijke mate of meer bijdraagt aan onderlinge uitwisseling van gedachten en informatie. De waardering overall bedroeg een 7,2. Een belangrijk knelpunt dat wordt gesignaleerd is de toenemende moeite die het kost om leden langdurig actief te betrekken bij de activiteiten van het genootschap. De DJA leden waarderen de genootschapsfunctie van de DJA hoger, met een 8,8. Hun situatie is echter heel anders: ze staan op een ander punten in hun carrière, hun lidmaatschap is tijdelijk (5 jaar) en ze zeggen bij hun toetreden toe om specifieke bijdragen te leveren aan de DJA, hetgeen betrokkenheid vergroot. De respons vanuit de AvK op de enquête was te laag om conclusies uit te kunnen trekken.

  Door diverse respondenten wordt het ledenbestand van de KNAW niet representatief genoemd voor het wetenschappelijk veld, met name is er commentaar op de hoge gemiddelde leeftijd van de leden (slechts 47% van de leden van het KNAW-genootschap is jonger dan 67 jaar in het jaar 2024), de beperkte diversiteit in brede zin (23% is vrouw in het jaar 2024) en het beperkte aantal leden met een wetenschappelijke achtergrond in opkomende (en meer interdisciplinaire) disciplines. In belangrijke mate worden deze representativiteitskwesties bepaald doordat een lidmaatschap van de KNAW voor het leven wordt toegekend. De KNAW heeft hier (al in de vorige evaluatieperiode) beleid op ingezet dat enig effect begint af te werpen. Als we kijken naar het percentage vrouwen van leden *onder de 67 jaar* dan zien we een groei naar 36% in 2024. De KNAW erkent het diversiteit- en inclusiviteitsprobleem en evalueert met regelmaat haar verkiezingssystematiek. Ook is recent is (2026) een Taskforce Diversiteit Ledenverkiezing ingesteld. Diversiteit is een belangrijk thema ook om geloofwaardigheid als representant van de wetenschap ook in de toekomst te behouden. In haar zelfevaluatie geeft de KNAW blijk van

zelfreflectie en aandacht voor dit onderwerp en erkent dat "*de zwakke afspiegeling van de maatschappij in het genootschap zich slecht verhoudt tot inclusiviteit en maatschappelijke aansluiting*."

DJA heeft, mede door haar nominatieprocedures een goede genderbalans (50/50 M/V verhouding in 2024). Ook AvK kent een goede genderbalans (53/47 M/V verhouding in 2024) en grote diversiteit in achtergronden en kunstdisciplines (waaronder literatuur, theater, beeldende kunst, muziek).

- De KNAW heeft haar wettelijke taak de minister van OCW **gevraagd en ongevraagd te adviseren** over aangelegenheden op het gebied van wetenschapsbeoefening met in de periode 2020–2025 17 adviezen en zeven overige publicaties. Wel is het aantal adviezen per jaar na 2023 sterk teruggelopen en worden de effecten van de adviezen niet systematisch gemonitord, hetgeen het bepalen van impact bemoeilijkt. Over de evaluatieperiode is daarmee ook de adviestaak grotendeels doeltreffend ingevuld.

  Vier van deze adviezen werden uitgebracht op verzoek van de minister van OCW. De overige 13 werden op eigen initiatief van de KNAW uitgebracht.[61] Het aantal adviezen in 2024 en 2025 was met één per jaar relatief laag, afgezet tegen vijf, vier en vier in de jaren ervoor. Het merendeel van de adviezen (elf) betreft adviezen die gericht zijn op beleid ten aanzien van wetenschap. Zes adviezen betreffen wetenschappelijk advies over andere beleidsterreinen, in vijf gevallen op het terrein van gezondheid. De effecten van de adviezen worden niet systematisch gemonitord. Uit de uitgevoerde beleidsimpact-analyse kwam naar voren dat de adviezen vergelijkbaar vaak worden geciteerd als adviezen van de AWTI. Citatie gebeurt vooral in beleidsdocumenten van OCW en VWS. Dit ligt ook voor de hand gezien de onderwerpen. Andere departementen worden nauwelijks bereikt.

  Uit interviews komt naar voren dat diverse adviezen ook daadwerkelijk een belangrijke rol hebben gespeeld in beleidsdiscussies en beleidsbesluiten, zowel op *policy for science* als *science for policy* terrein. Het advies over het rolling-grantfonds bijvoorbeeld leidde tot een grote subsidieregeling van OCW, die overigens ook weer is afgeschaald. Het rapport over sociale veiligheid heeft potentieel grote effecten binnen wetenschappelijke instellingen. En het advies over de toekomst van de Frisistiek heeft geleid tot extra budget voor de academische Frisistiek. Op het *science for policy* terrein heeft het advies 'Wankele Sokkels' over beelden in de openbare ruimte die refereren aan ons koloniale verleden impact gehad op gemeentelijk beleid.

  De doorlooptijd van de meeste adviestrajecten is relatief lang (tegen de twee jaar), maar kwaliteit wordt belangrijker gevonden dan snelheid. In enkele interviews wordt aangegeven dat meer structurele follow-up de adviezen tot meer impact zou kunnen hebben.

- De wettelijke taak om de **wetenschapsbeoefening te bevorderen** wordt ingevuld door het verstrekken van prijzen en beurzen en door het beheren van (twaalf) nationale onderzoeksinstituten. Deze taak wordt doeltreffend ingevuld.

  In het kader van deze taak wetenschapsbeoefening te bevorderen reikte de KNAW in de periode 2020-2024 314 prijzen en 545 beurzen uit, verdeeld over verschillende loopbaanfasen, met een nadruk op de vroege loopbaan. Er zijn ook beurzen gericht op internationale samenwerking en mobiliteit. Sommige (ook kleine) prijzen en fondsen hebben veel effect, in eerste instantie op de prijswinnaars. De prijzen en beurzen worden in belangrijke mate gefinancierd vanuit private fondsen en stichtingen, die zijn gevormd uit schenkingen en nalatenschappen.

  Het voornaamste onderdeel van de taak van de KNAW om wetenschapsbeoefening te bevorderen is het financieren en beheren van de 12 KNAW-instituten op het snijvlak van geesteswetenschappen, sociale wetenschappen en levenswetenschappen.

[61] Eén advies hiervan werd geschreven door ALLEA en FEAM. De KNAW had een belangrijke faciliterende rol in het adviesproces.

Het evalueren van de kwaliteit van het onderzoek van de instituten viel buiten de scope van deze evaluatie. Alle instituten worden via een reguliere cyclus door commissies van externe deskundigen geëvalueerd op basis van het Strategy Evaluation Protocol (SEP), dat door KNAW, NWO en de Universiteiten van Nederland gezamenlijk is ontwikkeld. De KNAW-instituten werden in de laatste SEP-evaluaties positief beoordeeld, zowel op onderzoekskwaliteit als op maatschappelijke relevantie. De ondersteuning van de instituten door de centrale organisatie loopt goed, maar kan nog verder ontwikkelen door verdere administratieve centralisatie en het verder invulling geven aan opkomende zaken als wetenschapsveiligheid, cybersecurity, etc. De hoge werkdruk in de instituten verdient specifieke aandacht.

Een mechanisme om te evalueren of het huidige institutenportfolio een zo groot mogelijke maatschappelijke en wetenschappelijke meerwaarde creëert ontbreekt momenteel na het in 2023 dechargeren van de leden van de Permanente Commissie Nationale Instituten die in 2021 werd ingesteld. Dit punt vergt een principiële discussie. Het komende advies van de AWTI (verwacht in de zomer van 2026) over instituten in Nederland kan hierbij verder richting geven, net als de recente evaluatie van NWO en haar instituten.

De inkomsten van de instituten, naast hun basisfinanciering vanuit de OCW-dotatie voor de KNAW, waren in 2024 met 41% gestegen (t.o.v. COVID-jaar 2020) en vormen nu 27,8% van de totale inkomsten van de KNAW. Daarnaast zijn de inkomsten vanuit royalty's en licenties op basis van de resultaten van de instituten sterk toegenomen.

De KNAW beheert de ontvangen middelen doelmatig.

- De KNAW is financieel gezond en kent een positief exploitatieresultaat. De totale baten stegen van 148 naar 188 M€ (2020-2024). De Rijksbijdrage steeg in dezelfde periode van 94,5 M€ naar 110,9 M€ (17%, ongeveer gelijk opgaand met de inflatie, 15,6%). De KNAW werd minder afhankelijk van de Rijksbijdrage: het aandeel van de Rijksbijdrage in de baten nam af van 64% naar 59% (ofwel: de doelmatigheid van de Rijksbijdrage aan de KNAW nam daardoor toe).

In de vorige evaluatie werd aanbevolen om loon -en prijscompensatie automatisch mee te nemen in de Rijksbijdrage. Dit bleek niet mogelijk binnen de systematiek van de Rijksbegroting (bron OCW). Hierdoor is de financiële reserve van de KNAW aanzienlijk, maar passend gezien de onzekerheden.

De omvang van de centrale organisatie is maar zeer beperkt toegenomen, ondanks onderwerpen die extra aandacht vergen van de hele organisatie, zoals cybersecurity en eisen van compliance.

Veruit het grootste gedeelte van de uitgaven van de KNAW is gerelateerd aan de onderzoeksinstituten. Van het totaal aan medewerkers bij de KNAW werkt slechts ca. 2% (in 2024 26,2 FTE) aan zaken die niet met de instituten te maken hebben (genootschap (incl. forum- en adviesfunctie, DJA, AvK en wetenschapsfondsen). 0,7% van het personeel is onderdeel van de centrale organisatie maar werkt alleen voor de instituten (KTO en Unit Dierproeven). De resterende 4,9% van het personeel werkend bij de centrale organisatie vervult taken voor zowel de instituten als de rest van de organisatie (administratie, HRM, etc.). Ook op de centrale organisatie van de KNAW is dit een minderheid.

- De lasten van de genootschappen (KNAW-genootschap, DJA en AvK gezamenlijk) bedroegen in 2024 circa 5,6 miljoen euro, minder dan vier procent van de instituutslasten. **De kosten van de forum- en genootschapsfunctie** zijn beperkt (ook omdat leden geen vergoeding krijgen voor hun werkzaamheden). De uitvoering is daarmee doelmatig.

- Het schrijven van een advies wordt geschat op ongeveer één FTE aan ondersteuning van de centrale organisatie per advies. Dit is ongeveer vergelijkbaar met de inspanningen bij de AWTI. De inbreng van de adviescommissieleden in een advies (die soms ook aanzienlijk is) is om niet. De doorlooptijd van adviestrajecten is relatief lang (circa twee jaar), maar kwaliteit wordt door betrokkenen belangrijker gevonden dan snelheid. De doelmatigheid van de adviesfunctie is daarmee ruim voldoende.

- De wettelijke taak om de **wetenschapsbeoefening te bevorderen** wordt ingevuld door het verstrekken van prijzen en beurzen en door het beheren van (twaalf) nationale onderzoeksinstituten. Bij de verstrekking van prijzen en beurzen kan de doelmatigheid beter door vermindering van de versnippering. Door versterkte centrale regie op de administratieve processen van de instituten is de doelmatigheid vergroot. Er liggen nog mogelijkheden voor verdere verhoging van de doelmatigheid.

- De organisatiekosten voor beurzen en prijzen zijn in verhouding tot de uitgedeelde bedragen hoog. Dat komt met name door de grote diversiteit van overwegend kleine fondsen en beurzen. Het portfolio wordt ook door de KNAW als te versnipperd gezien. Er wordt gewerkt aan bundeling en stroomlijning.

  De rechtstreekse uitgaven aan het onderzoek bij de instituten in de periode 2020–2024 stegen, met name om de gestegen externe opdrachten te kunnen uitvoeren. In totaal stegen de externe baten van circa 37,2 M€ in 2020 naar circa 52,5 M€ in 2024, een groei van ongeveer 40 procent in vijf jaar. Per door de overheid in de KNAW geïnvesteerde euro nam dus de hoeveelheid gerealiseerd onderzoek toe (verbeterde doelmatigheid van overheidsinvestering).

De governance van de KNAW is vernieuwd. De effecten hiervan dragen bij aan het doelmatig en doeltreffend uitvoeren van de wettelijke taken van de KNAW.

- De besturing en de besturingsfilosofie van de KNAW hebben in de periode 2020-2025 belangrijke veranderingen doorgemaakt. Eén van de meest zichtbare wijzigingen is de invoering van een driekoppige collegiale directie ter vervanging van de (eenkoppige) algemeen directeur. Daarnaast is de rol van het KNAW-bestuur bij het bestuur van de instituten veranderd van een bestuurdersrol naar een toezichthoudende rol, met de directie als bestuurder. De bevoegdhedenregeling van 2025 sluit aan op de nieuwe directiestructuur en maakt expliciet wie op welk niveau welke besluiten mag nemen. In de regelingen zien we een onderscheid in meer strategische bevoegdheden voor het bestuur (benoemingen; vaststellen begrotingen, beleid, reglementen; integriteit), duidelijke bevoegdheden voor directie en instituutsdirecteuren met concreet financieel toezicht, en bevoegdhedenregelingen tot op het niveau van bijzondere functionarissen (bijvoorbeeld teamleiders, coördinerend deskundigen). Daarnaast is er, geïnitieerd door de directie meer aandacht gekomen voor thema's als duurzaamheid, leiderschap, sociale veiligheid en inclusiviteit. Voor veel leden van het Genootschap hebben de veranderingen zich 'op afstand' afgespeeld. Het leefde vooral bij bestuurders en instituutsmedewerkers. Deze waren vaak direct betrokken bij de reorganisatie. Over het algemeen waarderen direct betrokkenen de lijn die is ingezet. Het (beoogd) effect is met name zichtbaar bij de (aansturing van en toezicht op) de instituten en bedrijfsvoering. Interne stakeholders signaleren een verbeterde samenwerking, meer gezamenlijke identiteit en een professionaliseringsslag. Toch blijven er ook aandachts-en ontwikkelpunten, zoals het vinden van een goede balans tussen centrale aansturing en autonomie van instituten, een thema als werkdrukbeheersing harmonisatie van bedrijfsvoering, en verbinding met het bestuur. We kunnen concluderen dat de nieuwe bestuursstructuur bijdraagt aan het doelmatig en doeltreffend uitvoeren van de wettelijke taken van de KNAW.

Intern en extern is er sprake van toenemende coherentie, al kan die extern nog beter uitgewerkt.

- Toenemende coherentie binnen de KNAW is vooral te danken aan de nieuwe organisatiestructuur. Deze structuur begint bijvoorbeeld duidelijk effect te krijgen bij de instituten (organisatie, communicatie).

- Ook extern is de coherentie rond de instituten verbeterd: de KNAW-instituten en NWO-I stemmen meer regelmatig af en trekken vaak samen op.

- Ten aanzien van de adviesrol is voor buitenstaanders de rolverdeling tussen de KNAW en het bredere Nederlandse wetenschaps- en advieslandschap niet altijd helder. Er is formele en informele afstemming en overleg over de taakverdeling met onder meer AWTI, WRR en het Rathenau Instituut, maar de rol van elke organisatie is niet voor iedereen duidelijk. Ook op het gebied van wetenschapscommunicatie is er afstemming met OCW en andere stakeholders als

NEWS, maar zoekt men nog naar een optimale rolverdeling, inclusief de rol van de KNAW hierbinnen.

De aanbevelingen van de vorige evaluatie zijn grotendeels opgevolgd, of er is duidelijk gemaakt waarom de aanbevelingen niet zijn opgevolgd.

9.2 Voor- en nadelen van de taakcombinatie

De combinatie van drie wettelijke kerntaken binnen één organisatie heeft structurele voor- en nadelen. Het **voordeel** is dat de **genootschaps- en adviesfunctie elkaar kunnen versterken** via wetenschappelijke expertise, praktijkervaring en netwerken. Maar ook door de beschikbare tijd en aandacht: veel leden van het genootschap dragen bij aan de adviesfunctie 'om niet', zij dragen **vrijwillig** bij aan het formuleren van adviezen, en organiseren van bijeenkomsten. Dit geldt ook voor de fondsen en beurzen, ook hier is kennis en ervaring en de tijdsinvestering van leden van het genootschap een **essentiële schakel** in het proces van selectie en toekenning.

Tegelijkertijd hebben we geconstateerd dat de afgelopen jaren veel (bestuurlijke en directie) aandacht is uitgegaan naar de instituten. En dat de **span of control** voor bestuur en directie erg groot was en (ondanks de vernieuwde structuur) nog steeds is: De drie wettelijke taken van de KNAW zijn **in aard heel verschillend** en vragen veel van strategie, beleid en uitvoering. Voor het goed kunnen uitvoeren van de advies- en genootschapsfunctie is het beheren van instituten niet direct van meerwaarde. De vraag is dan ook of er een goede balans is tussen de drie wettelijke taken en of de instituutsrol de organisatie (in termen van het uitvoeren van de drie wettelijke taken) uit balans trekt. Wij constateren dat de afgelopen periode de institutenorganisatie veel heeft gevraagd van de KNAW-organisatie in termen van omvang, capaciteit en bestuurlijke aandacht. We zien een organisatie die **op zoek** is **naar een goede balans**. We zien ook verbetering.

9.3 Aanbevelingen

De KNAW-organisatie

1. Los de financiële discussie op (KNAW en OCW). Bespreek de kwesties rondom de loon- en prijscompensatie en de inzet van reserves met elkaar in reguliere plannings- en begrotingscycli zodat wat wel en niet kan voor beide partijen duidelijk is en benodigde investeringen (uit eigen reserves of uit compensatie) gedaan kunnen worden.

Besturing en besturingsfilosofie

2. Evalueer het besturingsmodel periodiek (KNAW). Toets mandaten, rollen en verantwoordelijkheden structureel in lijn met de strategische cyclus, en pas aan, waar nodig. Het periodiek evalueren van de manier van werken en de wijze van aansturing en besturing kan goed ingebed worden in een strategische PDCA-cyclus.

3. Investeer actief in coördinatie en kennisdeling tussen instituten en centrale organisatie en instituten onderling (KNAW). Er is een goede lijn ingezet in kennisdeling tussen instituten en stafbureau en instituten onderling, met name als het gaat om bedrijfsvoering. Maar instituten staan soms letterlijk op afstand van de centrale organisatie, en zijn gehuisvest op diverse locaties in het land. Dat vraagt extra investeringen in coördinatie en afstemming, van zowel de instituten als de directie, bestuur en stafbureau.

De KNAW in het bredere wetenschapsstelsel

4. Stem wetenschapscommunicatie activiteiten af met andere spelers in het veld als NEWS (KNAW). Positioneer de communicatie- en publieksactiviteitenstrategie in afstemming met stakeholders in het brede veld van wetenschapscommunicatie.

5. Versterk de structurele afstemming met universiteiten en andere kennispartners (KNAW). Zoek als KNAW-bestuur meer actief de verbinding met bestuurders van kennisinstellingen en versterk de samenwerking met andere spelers in het veld zoals NWO, TNO en de Netherlands Academy of

Engineering. De KNAW wordt nu als 'op afstand' ervaren. Als 'hoeder van de wetenschap' is het goed een zichtbare en op afstemming gerichte rol in de nemen.

6. Verstevig de samenwerking met OCW en leg onafhankelijkheid en monitoring vast (KNAW en OCW). Met de onafhankelijke rol van de KNAW als uitgangspunt, kan afstemming tussen OCW en de KNAW meer vorm krijgen en verder verbeteren. De KNAW is onderdeel van het stelsel en wordt grotendeels publiek gefinancierd. Stel daarom gezamenlijk een licht monitoringskader vast voor de bijdrage aan de OCW-beleidsdoelen. Definieer een aantal KPI's voor de strategie- en beleidscyclus en leg hierbij vast hoe de inhoudelijke onafhankelijkheid van de KNAW geborgd wordt.

Wettelijke taak 1: Het genootschap als forum voor wetenschappers en kunstenaars

7. Organiseer ook buiten het Trippenhuis bijeenkomsten (KNAW). Sluit aan bij bestaande evenementen en gebruik het ledenbestand in de regio als hefboom.

8. Versterk het genootschap via betere ledenbetrokkenheid door interdisciplinair contact en bottom-up initiatieven (KNAW). Leden geven aan behoefte te hebben aan meer interdisciplinair contact en inhoudelijke uitwisseling, niet alleen binnen de domeinen, maar ook dwars daaroverheen. Er is behoefte aan meer bottom-up initiatieven en grondig debat over grote wetenschappelijke en maatschappelijke vragen.

9. Versterk het genootschap via bredere selectiecriteria (KNAW). Maak meer expliciet dat naast wetenschappelijke excellentie ook maatschappelijke impact, onderwijs en de potentiële actieve bijdrage aan de KNAW meetellen bij de ledenverkiezingen. Overweeg iets jongere benoemingen. Leer van de goede praktijken bij DJA en AvK waar diversiteit en inclusie al meer staande praktijk is.

10. Zorg voor een goede doorontwikkeling van de AvK (KNAW en OCW), in een model dat recht doet aan de werkelijkheid van zelfstandige kunstenaars.

11. Investeer verder in een duurzame ondersteuningsstructuur voor DJA en AvK (KNAW). Zorg voor ten minste twee (vaste) beleidsmedewerkers (2 FTE) per DJA en AvK en zorg voor goede afstemming tussen de medewerkers die de verschillende genootschappen ondersteunen.

Wettelijke taak 2: Advisering

12. Formuleer een adviesagenda (KNAW) en stem de vraag- en aanbodarticulatie van adviezen beter af (KNAW en OCW). Geef structuur en transparantie aan de adviesrol via een publieke agenda. Stem de adviesagenda met DJA af. Overleg structureel over de adviesagenda met OCW (en andere stakeholders), met als basis de inhoudelijke onafhankelijkheid van de KNAW.

13. Onderzoek of, en zo ja waar, er een toegevoegde waarde zit in een formele adviesrol voor de AvK (OCW) en treedt actiever op als brugfunctie van de AvK richting andere departementen.

14. Versterk de samenwerking met het bredere ecosysteem van verwante adviesorganisaties, zoals WRR, en AWTI. Door structurele samenwerking kan de beleidsrelevantie en de beleidsimpact wellicht worden vergroot.

15. Investeer in zichtbaarheid, follow-up en impactmonitoring van adviezen (KNAW). Ontwikkel per advies een impactstrategie. Bedenk per adviesvraag geschikte (alternatieve) formats voor impact en zichtbaarheid.

Wettelijke taak 3: Bevorderen van wetenschapsbeoefening

16. Bundel en versterk het prijzen- en beurzenportfolio (KNAW). Stroomlijn processen, richt het zwaartepunt op vroege loopbaanfasen en actuele thema's, en vergroot de uitstraling van prijsuitreikingen bijvoorbeeld door ze ook buiten het Trippenhuis te organiseren.

17. Versterk centrale regie op de administratieve processen van de instituten verder (KNAW). Input vanuit de instituten is hierbij onmisbaar voor het realiseren van optimale oplossingen.

18. Geef in de strategie en uitvoering van de KNAW en instituten afzonderlijk expliciet aandacht aan de werkdruk bij het wetenschappelijk personeel (KNAW). Stel concrete doelen en maak plannen om de werkdrukbeleving te verbeteren. Uit medewerkers tevredenheidsonderzoeken over twee opeenvolgende evaluatieperioden blijkt dat de werkdruk bij het WP structureel te hoog is.

19. Start een discussie over (de inspanning) voor het beheer van de instituten ten opzichte van overige wettelijke taken (KNAW en OCW). Ga intern (KNAW), met elkaar (KNAW en OCW) en met het brede veld in gesprek over wat voor alle taken de optimale inbedding en governance is.

20. Stel een periodieke portfolioreview in voor het institutenlandschap (KNAW en OCW). Organiseer samen met NWO, en in afstemming met het brede veld, een onafhankelijke review die expliciet kijkt naar synergie, overlap en strategische lacunes in het gehele stelsel. Het aanstaande AWTI-advies (verwacht zomer 2026) biedt daarvoor een aanleiding, net als de recente evaluatie van NWO. Kijk actief naar de taken en opdrachten voor de PCNI.

Strategische agenda 2021-2025 en opvolging evaluatie 2020

21. Ontwikkel een samenhangende internationale strategie en uitvoeringsagenda (KNAW). Stel prioriteiten in netwerken en thema's, verbindt de instituten met de internationale agenda.

Bijlage A Lijst met aanbevelingen uit de evaluatie van 2020

Dittrich e.a. (2020), *Evaluatie van de KNAW*, Technopolis Group, april 2020.[62]

Forumfunctie

Het genootschapsaspect is een essentiële functie van de KNAW. De commissie beoordeelt de omvang van het ledenbestand van de KNAW en DJA als adequaat. De AvK zou haar leden meer betrokken mogen houden, door middel van een levenslang lidmaatschap. Op deze manier kan zij langer gebruik maken van de kennis en netwerken van deze leden.

De commissie benadrukt dat de excellentie en integriteit van de leden van de KNAW gewaarborgd dienen te worden. Dit betekent dat de selectie van nieuwe leden zeer serieus genomen dient te worden, zowel procedureel als inhoudelijk. De commissie beveelt de KNAW aan om elk gebruik van metrische gegevens af te schaffen. Daarnaast dienen domeinvoorzitters nauwer betrokken te zijn bij de selectie van nieuwe leden. Domeinvoorzitters zouden jurybijeenkomsten van het eigen domein kunnen bijwonen. De voorzitter van een domeinjury zou uit een ander domein afkomstig kunnen zijn. Op deze manier blijft de door de KNAW gewenste afstand tussen selectiejury's en hun domeinvoorzitters bewaard, maar kunnen domeinvoorzitters wel meer zicht houden op selectieprocessen, het gebruik van selectiecriteria en de overwegingen van jury's.

De commissie vindt de toenemende druk op wetenschappers zorgwekkend, niet in de laatste plaats door de afname van financiële middelen en de steeds striktere verantwoordingseisen. Als gevolg hiervan leidt de sterke competitie onder wetenschappers tot ongewenste effecten. Wetenschappelijke competitie brengt persoonlijke integriteit van wetenschappers, de bereidheid tot het delen van ideeën en data, zorgvuldigheid en het waarborgen van de kwaliteit van resultaten, in gevaar. Daarnaast bevordert competitie op de korte-termijngericht, oppervlakkig en risicomijdend onderzoek en leidt het tot niet-reproduceerbare wetenschappelijke publicaties. In het licht van de grote werkdruk op jonge onderzoekers staat de toekomstbestendigheid van de wetenschap op de tocht. De KNAW heeft de plicht bij te dragen aan het doen afnemen van deze druk. De commissie raadt de KNAW aan om het stimuleren van competitie (niet alleen door het hanteren van metrische gegevens maar ook bijvoorbeeld door de uitreiking van prijzen) zoveel mogelijk te vermijden. Waar mogelijk zou de KNAW juist een tegengeluid moeten laten horen.

De KNAW zou nog meer aandacht mogen besteden aan de introductie van nieuwe leden. Ook kan de KNAW in haar activiteiten nog meer differentiëren tussen de interesses en mogelijkheden tot interactie en activiteit van werkende leden en van gepensioneerde leden. De commissie acht het van belang dat de KNAW blijvend (en waar mogelijk meer) aandacht besteed aan het bevorderen van activiteiten en uitwisseling tussen leden van de drie Akademies.

Publieksfunctie

De KNAW heeft naast haar forumfunctie ook een belangrijke publieke functie. In een tijdperk waarin de wetenschap steeds kritischer bekeken wordt in de samenleving en waarin de verspreiding van nepnieuws en desinformatie steeds gemakkelijker wordt, is het belangrijk dat de KNAW haar rol als duider en hoeder van de wetenschap oppakt, en wetenschappelijke 'onzin' in de publieke ruimte in woord en geschrift bestrijdt. Daarnaast kan de KNAW een actieve rol spelen bij het verbeteren van de gepercipieerde waarde van wetenschap. Zo kan de KNAW bijvoorbeeld wetenschappelijke analyses maken of wetenschappelijke feiten aandragen in de context van maatschappelijke discussies.

Adviesfunctie

In het kader van "beleid voor wetenschap" zou de KNAW zich als hoeder van de wetenschap moeten concentreren op een beperkt aantal adviezen gericht op fundamentele langetermijn vraagstellingen betreffende de kwaliteit en integriteit van de wetenschap. In het kader van "wetenschap voor beleid" ligt het voor de hand dat de KNAW zich zou moeten beperken tot feiten, wetenschappelijke

[62] Voor de lijst met aanbevelingen zie p 22-24. Geraadpleegd op Evaluatie van de KNAW verschenen - KNAW https://www.knaw.nl/nieuws/evaluatie-van-de-knaw-verschenen

vraagstellingen en maatschappelijke vraagstellingen met een overwegend wetenschappelijke component.

Conceptadviezen zouden aan alle leden voorgelegd moeten worden voor commentaar (niet incidenteel maar als standaardprocedure). Door leden vrijblijvend en op korte termijn een kans te geven te reageren op conceptadviezen, kan de KNAW beter gebruik maken van de beschikbare expertise, zonder dat dit veel tijd kost.

Wat betreft de vorm van advisering heeft de commissie de indruk dat gevraagde adviezen een grote invloed kunnen hebben en gewaardeerd worden bij met name het ministerie van OCW. Ongevraagde adviezen kunnen echter het belang van nog onopgemerkte wetenschappelijke ontwikkelingen signaleren en onder de aandacht brengen bij relevante beleidsdepartementen. De commissie raadt de KNAW aan de kracht van ongevraagde adviezen niet te onderschatten en een degelijke afweging te maken van inspanning voor gevraagde en voor ongevraagde adviezen. Briefadviezen geven de KNAW de mogelijkheid om snel, kort en bondig te reageren en te adviseren. Ook deze adviezen zouden degelijk wetenschappelijk onderbouwd moeten zijn met het oog op hun overtuigingskracht en het behoud van de reputatie van de KNAW.

Voor zowel haar publieksfunctie als haar adviesfunctie, is het van belang dat de KNAW de kennis en expertise van haar leden en instituten beter toegankelijk maakt. Dit is relatief eenvoudig te organiseren middels bijvoorbeeld een online register. Een gedétailleerd beeld van de beschikbare wetenschappelijke kennis en expertise binnen het genootschap van de KNAW zal met name van nut kunnen zijn voor beleidsambtenaren van de overheid.

Verantwoordelijkheid voor instituten

De KNAW heeft haar bestuurlijke relatie met de instituten sterk verbeterd. De commissie is van mening dat de KNAW een juiste keuze heeft gemaakt met het aanhalen van de banden met de instituten (in plaats van deze op grotere afstand te plaatsen zoals was aanbevolen in 2014). De commissie moedigt de KNAW aan voort te gaan op de ingeslagen weg – met oog voor de verhouding van kosten en baten bij het opvragen van bedrijfsmatige informatie – en het institutenportfolio gezamenlijk met NWO te evalueren.

Waar mogelijk zou de KNAW meer aandacht kunnen besteden aan het verbinden van de instituten met departementen in Den Haag. De commissie wijst het ministerie van OCW erop dat het niet uitkeren van loon- en prijscompensatie gedurende vele jaren gecorrigeerd dient te worden.

De commissie merkt op dat er in het kennislandschap behoefte is aan open en betrouwbaar beheer van data, ook culturele data, van nationaal belang, waaraan het instituut DANS, afgestemd met CBS, CPB en SCP, tegemoet kan komen.

Thuishaven voor andere Akademies

De KNAW biedt DJA en AvK een thuishaven, van waaruit deze Akademies goed kunnen functioneren. De commissie wijst de KNAW en DJA op de gezamenlijke verantwoordelijkheid om afwijkende adviezen vroegtijdig te signaleren, en aan de buitenwereld duidelijk te verklaren.

De commissie is van mening dat de financiële ondersteuning van DJA en de AvK door het ministerie van OCW verruimd dient te worden. Deze additionele middelen zouden niet ten koste mogen gaan van andere functies en activiteiten van de KNAW.

Ook beveelt de commissie aan dat de KNAW onderzoekt of een Academy of Engineering bij de KNAW een thuis zal kunnen vinden, op dezelfde manier als DJA en de AvK, dit om excellente ontwerp- en praktijkgerichte wetenschappelijke onderzoekers bij activiteiten van de KNAW te betrekken.

Ondersteuning van de verlening van wetenschappelijke prijzen

Het beoordelen van de wetenschappelijke kwaliteit bij het verlenen van prijzen legt beslag op de middelen van de KNAW (direct maar ook indirect via menskracht). Daarnaast bevordert het toekennen van prijzen de competitie tussen wetenschappelijke onderzoekers. De commissie is dan ook van mening dat het nut van deze ondersteuning van geval tot geval zorgvuldig afgewogen dient te worden. De KNAW zou slechts medewerking aan het toekennen van prijzen dienen te bieden, wanneer de kosten

geheel extern worden gedekt en de wetenschap en haar waarden niet in diskrediet gebracht kunnen worden.

Onderhouden van betrekkingen met internationale organisaties

De aanwezigheid en de participatie van de KNAW en haar leden wordt buiten 's landsgrenzen zeer gewaardeerd. De Nederlandse wetenschap en wetenschappers worden gewaardeerd om hun openheid en hun vermogen tot samenwerking. Dat maakt de Nederlandse universiteiten, de wetenschappelijke instituten en dus ook de KNAW tot aantrekkelijke partners.

Het onderhouden van betrekkingen met internationale organisaties is vooral een taak voor leden die actief lid zijn van internationale wetenschappelijke organisaties en van corresponderende en buitenlandse leden. De informatie welke leden dit betreft zou eenvoudig online toegankelijk moeten zijn. Het ligt voor de hand met name op Europees niveau inzake beleid voor wetenschap actief te zijn. De benoeming van een portefeuillehouder internationale betrekkingen in het bestuur komt deze taak ten goede

Bijlage B Tabellen

Tabel 1 Evaluatievragen 3

Tabel 2 Domeinen en adviesraden KNAW 7

Tabel 3 Ontwikkelingen personeelsaantallen per einde van het jaar (zelfevaluatie KNAW, in fte) 8

Tabel 4 Baten, lasten en exploitatieresultaat. Bedragen in miljoen € 10

Tabel 5 Financiële kengetallen van de KNAW 2020-2024 11

Tabel 6 Man-vrouwverdeling en leeftijdsverdeling Genootschapsleden in 2021-2024 23

Tabel 7 Spreiding genootschapsleden over instellingen 23

Tabel 8 Activiteiten van de het genootschap 2020-2025 24

Tabel 9 Leden(instroom) van DJA in 2024 27

Tabel 10 Beschrijving ledenbestand DJA 2020-2025 27

Tabel 11 Activiteiten van de DJA 2020-2025 28

Tabel 12 Leden(instroom) van AvK in 2024 29

Tabel 13 Beschrijving ledenbestand AvK 2020-2025 29

Tabel 14 Activiteiten van de AvK 2020-2025 30

Tabel 15 Adviezen en andere publicaties van de KNAW in de periode 2020-2025 33

Tabel 16 Kerncijfers wetenschapsprijzen en fondsen in 2020-2024 38

Tabel 17 Ambities KNAW over de evaluatieperiode 44

Tabel 18 In welke mate sluiten de publieksbijeenkomsten van de KNAW aan op de ontwikkelingen die spelen binnen uw wetenschapsdomein? (n=177) 65

Tabel 19 In welke mate sluiten de bijeenkomsten voor wetenschappers onderling (bijv. expertmeetings, domeinbijeenkomsten en sectievergaderingen) aan op de ontwikkelingen die spelen binnen uw wetenschapsdomein? (n=177) 66

Tabel 20 In welke mate draagt de KNAW als organisatie volgens u bij aan: (n=159) 66

Tabel 21 In welke mate draagt DJA als organisatie volgens u bij aan: (n=18) 67

Tabel 22 Hoe groot is volgens u de invloed van de KNAW op: (n=186) 67

Tabel 23 Heeft u in de afgelopen 5 jaar een of meerdere rapporten van de KNAW gelezen? 68

Tabel 24 Zo ja, hoe belangrijk vond u over het algemeen het onderwerp/de onderwerpen van de rapporten (n=155) 68

Tabel 25 Heeft u in de afgelopen 5 jaar een of meerdere bijeenkomsten van de KNAW bijgewoond? 69

Tabel 26 In welke mate draagt de KNAW als organisatie middels de uitreiking van beurzen bij aan de bevordering van de wetenschapsbeoefening in Nederland? (n=177) 72

Tabel 27 Tevredenheid over het beoordelingsproces van beurzen (n=33) 72

Tabel 28 Wat betreft de beoordeling van prijzen: in hoeverre bent u gemiddeld genomen tevreden over: (n=49) 72

Tabel 29 In welke mate draagt de KNAW volgens u bij aan: (n=177) 73

Tabel 30 In welke mate draagt de KNAW (via de Instituten) volgens u bij aan: (n=177) 73

Tabel 31 In welke mate slaagt De Jonge Akademie er volgens u in om DJA-leden: (n=18) 74

Tabel 32 In hoeverre voelt u zich betrokken bij de: (n=159) 74

Tabel 33 In hoeverre voelt u zich betrokken bij de: (n=18) _____ 74

Bijlage C Lijst met afkortingen

AcTI	Netherlands Academy of Technology and Innovation
ALLEA	All European Academies
AvK	Akademie van Kunsten
AWTI	Adviesraad voor wetenschap, technologie en innovatie
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CPB	Centraal Planbureau
DANS	Data Archiving and Networked Services (Instituut)
Domein GMRW	Domein Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen
Domein GW	Domein Geesteswetenschappen
Domein MMBG	Domein Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen
Domein NTW	Domein Natuur- en Technische Wetenschappen
DJA	De Jonge Akademie
HUYGENS Instituut	Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis
IISG	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
KITLV	Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde
KNAW	Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
Ministerie van EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Ministerie van OCW	Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
NAE	Netherlands Academy of Engineering
NIAS	Netherlands Institute for Advanced Study in the Humanities and Social Sciences
NIDI	Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut
NIOD	Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies
NIOO	Nederlands Instituut voor Ecologie (Oecologisch Onderzoek)
NWO	Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
PCNI	Permanente Commissie Nationale Instituten
SCP	Sociaal en Cultureel Planbureau
VH	Vereniging Hogescholen
UNL (voorheen VSNU)	Universiteiten van Nederland (voorheen Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten)
WHW	Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek
WRR	Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid

Bijlage D Gesprekspartners

Begeleidingscommissie

De begeleidingscommissie (BC) hield toezicht op de evaluatie en begeleidde het evaluatieproces op hoofdlijnen. De BC werd op hoofdlijnen geïnformeerd over de discussies en voortgang. De BC leverde input die richting gaf aan het inceptierapport en de eindrapportage. OCW was formeel voorzitter van de begeleidingscommissie. In de praktijk delegeerde zij taken naar Technopolis. De BC werd samengesteld door de opdrachtgever en bestond uit de drie contactpersonen van OCW en drie vertegenwoordigers van de KNAW.

Klankbordgroep

Om de inbreng van belangrijke stakeholders te garanderen in het evaluatieproces werd een klankbordgroep (KBG) ingesteld. Doel hiervan was om te waarborgen dat verschillende perspectieven van stakeholders van de KNAW werden meegenomen in het evaluatieproces. Op deze manier werd brede betrokkenheid gegarandeerd en konden signalen van stakeholders tijdig meegenomen worden in de evaluatie. Leden namen op persoonlijke titel deel aan de KBG. De KBG had een adviserende functie aan het evaluatieteam: alleen het evaluatieteam is verantwoordelijk voor de inhoud van de rapportages. Het doel van de klankbordgroep was om perspectieven te integreren gedurende het evaluatieproces.

De inzet van de klankbordgroep leden werd gestructureerd aan de hand van drie bijeenkomsten over de loop van de evaluatie: een bijeenkomst in de inceptiefase, een bijeenkomst voor bespreking van de KNAW-zelfevaluatie en de validatiebijeenkomst in de rapportagefase.

De Klankbordgroep is na input van KNAW en OCW als volgt samengesteld:

- Dr. Karin Amatmoekrim
- Prof. dr. Margriet van der Heijden
- Prof. dr. Lotte Jensen
- Prof. dr. Karin Roelofs
- Prof. dr. ir. Richard van der Sanden
- Prof. dr. Elmer Sterken

Interviews

Voor dit onderzoek zijn (groeps)interviews gevoerd met personen binnen de KNAW als daarbuiten (zie onder voor onze gesprekspartners). Oorspronkelijk was het ook de ambitie om te spreken met een afvaardiging van het ministerie van EZ, maar dit interview heeft niet plaatsgevonden.

Categorie		**Type interviewkandidaten**	**Gesprekspartner**
KNAW	17x	Directie	Adriana Esmeijer (Directeur algemene zaken)
		Directie	Iwan Holleman (Directeur bedrijfsvoering)
		Directie	Geert de Snoo (Directeur onderzoeksbeleid)
		President en vicepresidenten	Marileen Dogterom (president) Brenda Penninx (vicepresident) Lodi Nauta (vicepresident)
		Domeinvoorzitters	Martin van Hees (domeinvoorzitter GW) Claartje Mulder (domeinvoorzitter GMRW) Jacques Neefjes (domeinvoorzitter MMBG)

Categorie		Type interviewkandidaten	Gesprekspartner
		Adviesraden	Heleen Murre (voorzitter RWG) Arnoud Boot (lid SWR) Teun Bousema (voorzitter RMW) Jenny Dankelman (lid RNTW)
		Adviescommissie	Naomi Ellemers (voorzitter)
		Commissie Vrijheid van Wetenschapsbeoefening	André Nollkaemper (voorzitter)
		DJA	Eddie Brummelman (voozitter) Jim Portegies (bestuurslid)
		AvK	Micha Hamel (voorzitter) Lavinia Meijer (bestuurslid)
		Fondsen	Steven Declerck (Commissielid fonds Ecologie; tevens werkzaam bij NIOO-KNAW) Frank Lobbezoo (Jurylid Early career awards; tevens KNAW-lid)
		Laureaten	Nina Fransen (Bursaal De Boer-Van Staveren Fonds 2024) Rixt Woudstra (Laureaat Early career award 2025)
		Afvaardiging directies instituten	Helga de Valk (directeur NIDI) Wendel ten Arve (bedrijfsvoerder NIOD) Christiaan Levelt (directeur Nederlands Herseninstituut) Jeroen den Hertog (bedrijfsvoerder Hubrecht Instituut)
		Afvaardiging medewerkers instituten	Karin Hofmeester (Directeur onderzoek bij IISG) Maarten Pompe (Directeur bedrijfsvoering bij KNAW Humanities Cluster) Ciska Veen (Afdelingshoofd Terrestrial Ecology bij NIOO) Carola de Nooijer (hoofd Facilitaire Zaken bij Hubrecht Instituut) Huub Terra (Postdoc bij Nederlands Herseninstituut) Chiara Candaele (Postdoc bij KNAW Humanities Cluster)
		Afvaardiging stafhoofden centrale organisatie	Marieke Klein Breteler (Hoofd P&O) Arthur Jansen (Hoofd Financiën) Niek Dubelaar (Hoofd KTO) Cathy Hopman (Hoofd Vastgoed, facilitair) Jochem Miggelbrink (Hoofd Wetenschapsfondsen) Joost Dekkers (Hoofd Communicatie) Marjolein Blaauboer (Hoofd Forum, advies en onderzoek)
		Afvaardiging staf centrale organisatie	Tim Weemhoff (Business Controller) Melle Kromhout (Beleidsmedewerker internationale zaken) Dominique Salomons (Communicatieadviseur)

Categorie		Type interviewkandidaten	Gesprekspartner
			Wietske Hurrelbrinck (Adviseur Kennisveiligheid) Irene Achterbergh (Secretaris Wetenschapsfondsen) Joeri Meijer (Informatiemanager)
		Reorganisatie KNAW	Ivo Giesen (directeur van het WODC, voormalig vicepresident KNAW en huidig lid)
			Wilma de Koning (voormalig algemeen directeur)
		PCNI	Wim van Saarloos, ex-voorzitter PCNI
Betrokken ministeries	3x	Afvaardiging OCW (directie OWB)	Mechteld Hoogelander-Visser (Beleidsmedewerker) Luc Rietveld (Coördinerend beleidsmedewerker) Constantijn Heemskerk (Plaatsvervangend directeur)
		Ministerie van OCW (Directie Kennis)	Rien Rouw (strategisch adviseur)
		Ministerie van OCW (Directie Erfgoed en Kunsten	Dennis Stam (MT-lid)
Universiteiten, hogeschool	4x	Universiteit Twente	Tom Veldkamp (rector)
		Erasmus Universiteit Rotterdam	Annelien Bredenoord (voorzitter CvB)
		Universiteit Utrecht	Wilco Hazeleger (rector)
		Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten	Caroline Visser (vicevoorzitter CvB)
Instellingen	9x	NWO	Marcel Levi (voorzitter)
		AWTI	Annelieke van der Giessen (directeur)
		TNO	Tjark Tjin-A-Tsoi (CEO)
		Wetenschappelijke Raad voor het regeringsbeleid	Corien Prins (voorzitter)
		UNL	Caspar van den Berg (voorzitter) Sofie Dings (Beleidsadviseur onderzoek)
		UMCNL	Hans van Goudoever (vicevoorzitter)
		NAE	Lukas Roffel (voorzitter)
		Vereniging voor Wetenschaps-journalistiek en -communicatie	Anne van Kessel (voorzitter)
		Fonds podiumkunsten	Viktorien van Hulst (Directeur-bestuurder)
Internationaal	3x	ALLEA	Pavel Rowinski (president)
		Academia Europaea	Donald Bruce Dingwall (president)
		International Science Council	Peter Gluckman (president)

Bijlage E Enquête onder de leden

Algemene info enquête

Er werden 785 enquête-uitnodigingen verstuurd waarvan 600 aan genootschapsleden, 96 aan (voormalig) DJA leden en 88 aan AvK leden.[63] In overleg met de KNAW is besloten buitenlandse leden niet uit te nodigen voor de enquête. [64] Van de uitgenodigden begonnen 222 mensen aan de enquête en hiervan voltooiden 186 respondenten (84%) de enquête volledig. Alleen de antwoorden van degenen die de enquête volledig invulden zijn meegenomen in de resultaten. Dit komt neer op een responspercentage van 24%.

159 respondenten waren afkomstig van het Genootschap (85%; responspercentage van 26,5%), 18 van DJA (10%; responspercentage van 18,8%) en 9 van de AvK (5%; responspercentage van 10,2%). Hierbij was het mogelijk om meerdere antwoorden aan te vinken maar dat is niet voorgekomen.

Van de 177 respondenten afkomstig van het Genootschap en de DJA gaven er 65 aan werkzaam te zijn in de Natuur- en Technische Wetenschappen (NTW; 37%), 31 in de Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen (MMBG; 18%), 51 in de Geesteswetenschappen (GW; 29%), en 45 in de Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (GMRW; 25%).[65] Aantallen tellen op tot 192 omdat een deel van de respondenten aan gaf binnen meerdere domeinen werkzaam te zijn: 165 respondenten waren werkzaam in één domein (89%), 10 in twee domeinen (5%), één persoon in drie en één in vier domeinen (beide 1%). Negen respondenten gaven aan niet werkzaam te zijn binnen een van de domeinen (5%) Hoewel deze percentages niet één op één zijn te vergelijken met het aantal leden per domein (omdat op deze vraag zowel genootschapsleden als DJA-leden hebben geantwoord en zij bovendien in meerdere domeinen werkzaam kunnen zijn) komen deze percentages redelijk overeen met de verdeling van de leden over de domeinen: 38% in NTW, 16% in MMBG, 21% in GW en 23% in GMRW, met een iets lager aandeel dan verwacht voor de Geesteswetenschappen.[66]

Van de respondenten was 69% man, 28% was vrouw en 3% verkoos geen antwoord te geven. Van de genootschapsleden die de enquête invulden was driekwart 60 jaar of ouder en 40% was 70 jaar of ouder. 26% was vrouw. [67] Ter vergelijking: in het ledenbestand van de KNAW was in 2024 53% 67 jaar of ouder en 23% vrouw.[68] Van DJA was in 2025 56% vrouw en de gemiddelde leeftijd van de leden was 40,7 jaar. Van de AvK leden was in 2025 47% vrouw, was 10% van de leden tussen de 35 en 45 jaar oud en 90% 45 jaar of ouder.

In de volgende tabellen worden de antwoorden op alle vragen van de enquête uitgesplitst.

Tabel 18 In welke mate sluiten de publieksbijeenkomsten van de KNAW aan op de ontwikkelingen die spelen binnen uw wetenschapsdomein? (n=177)

	Helemaal niet	**In geringe mate**	**In gemiddelde mate**	**In hoge mate**	**In zeer hoge mate**	**Geen mening**
Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (n=45)	0 (0%)	13 (29%)	15 (33%)	13 (29%)	4 (9%)	0 (0%)
Geesteswetenschappen (n=51)	1 (2%)	6 (12%)	20 (39%)	18 (35%)	3 (6%)	3 (6%)

[63] De 96 (voormalig) DJA leden bestaan uit 50 huidige leden en 46 leden die eerder in de periode 2020-2025 lid zijn geweest.
[64] In overleg met de KNAW werd de enquête niet verstuurd naar buitenlandse genootschapsleden. Hun lidmaatschap is vooral een ere-erkenning. Ze zijn veelal niet betrokken bij adviestrajecten of andere werkzaamheden en activiteiten.
[65] Percentages tellen op tot 108% omdat een deel van de respondenten aangaf binnen meerdere domeinen werkzaam te zijn.
[66] Zelfevaluatie KNAW, 2025. Peildatum 31 december 2024.
[67] Van de respondenten die hun geslacht invulden
[68] Zelfevaluatie KNAW, 2025

	Helemaal niet	In geringe mate	In gemiddel de mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen (n=31)	0 (0%)	5 (16%)	7 (23%)	15 (48%)	3 (10%)	1 (3%)
Natuur- en Technische Wetenschappen (n=65)	0 (0%)	6 (9%)	27 (42%)	22 (34%)	4 (6%)	6 (9%)

Gevraagd aan: Genootschap, DJA

Tabel 19 In welke mate sluiten de bijeenkomsten voor wetenschappers onderling (bijv. expertmeetings, domeinbijeenkomsten en sectievergaderingen) aan op de ontwikkelingen die spelen binnen uw wetenschapsdomein? (n=177)

	Helemaal niet	In geringe mate	In gemiddel de mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (n=45)	0 (0%)	7 (16%)	19 (42%)	13 (29%)	4 (9%)	2 (4%)
Geesteswetenschappen (n=51)	1 (2%)	7 (14%)	10 (20%)	20 (39%)	10 (20%)	3 (6%)
Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen (n=31)	0 (0%)	7 (23%)	9 (29%)	9 (29%)	6 (19%)	0 (0%)
Natuur- en Technische Wetenschappen (n=65)	0 (0%)	15 (23%)	19 (29%)	22 (34%)	7 (11%)	2 (3%)

Gevraagd aan: Genootschap, DJA

Aan de negen respondenten van de AvK werd gevraagd in welke mate de publieksbijeenkomsten van de KNAW aansluiten op de ontwikkelingen die spelen binnen de kunsten. Hierop antwoordden zes respondenten 'In hoge mate', één 'In geringe mate', en twee leden vonden dat de publieksbijeenkomsten helemaal niet aansloten bij de ontwikkelingen binnen de kunst. De activiteiten van de AvK sluiten volgens de respondenten beter aan op de ontwikkelingen die spelen binnen de kunsten. Hierop antwoordde één respondent 'In zeer hoge mate', zeven respondenten 'In hoge mate', en één 'In geringe mate'.

Tabel 20 In welke mate draagt de KNAW als organisatie volgens u bij aan: (n=159)

	Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden van het Genootschap en de AvK?	16%	41%	26%	5%	0%	11%
uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden van het Genootschap en De Jonge Akademie?	8%	41%	30%	11%	1%	9%
uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden en andere wetenschapsbeoefenaren en/of wetenschappelijke organisaties?	3%	31%	33%	23%	7%	4%
uitwisseling van gedachten en informatie tussen haar leden onderling?	1%	25%	34%	30%	9%	1%
de wisselwerking tussen kunst, wetenschap en samenleving?	9%	28%	35%	15%	4%	9%

	Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
adviseren over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening in het maatschappelijk debat?	3%	11%	23%	39%	21%	3%

Gevraagd aan: Genootschap

Tabel 21 In welke mate draagt DJA als organisatie volgens u bij aan: (n=18)

	Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden van de DJA en het Genootschap?	6%	28%	44%	17%	6%	0%
uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden van de DJA en de AvK?	0%	6%	50%	28%	0%	17%
uitwisseling van gedachten en informatie tussen leden en andere wetenschapsbeoefenaren en/of wetenschappelijke organisaties?	0%	6%	33%	28%	22%	11%
uitwisseling van gedachten en informatie tussen haar leden onderling?	0%	6%	0%	6%	89%	0%
de wisselwerking tussen kunst, wetenschap en samenleving?	0%	6%	33%	33%	17%	11%
adviseren over aangelegenheden op het gebied van de wetenschapsbeoefening in het maatschappelijk debat?	0%	0%	11%	33%	50%	6%

Gevraagd aan: DJA

Tabel 22 Hoe groot is volgens u de invloed van de KNAW op: (n=186)

	Zeer klein	Klein	Middel-groot	Groot	Zeer groot	Geen mening
Het wetenschappelijke veld	3%	20%	25%	35%	14%	3%
Het maatschappelijk debat	5%	28%	38%	22%	5%	3%
Het beleid ten aanzien van wetenschap	3%	15%	33%	31%	15%	3%
De kunsten	15%	26%	13%	5%	0%	41%

Gevraagd aan: allen

Tabel 23 Heeft u in de afgelopen 5 jaar een of meerdere rapporten van de KNAW gelezen?

	Nee	Ja, ong. één per jaar	Ja, enkele per jaar	Ja, de meeste	Ja, (bijna) alle rapporten	Weet ik niet
Genootschap (n=159)	19 (12%)	75 (47%)	38 (24%)	18 (11%)	6 (4%)	3 (2%)
DJA (n=18)	0 (0%)	6 (33%)	9 (50%)	3 (17%)	0 (0%)	0 (0%)
Uitgesplitst naar domein(en) waarin respondent werkzaam is						
Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (n=45)	7 (16%)	18 (40%)	12 (27%)	5 (11%)	2 (4%)	1 (2%)
Geesteswetenschappen (n=51)	6 (12%)	18 (35%)	18 (35%)	9 (18%)	0 (0%)	0 (0%)
Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen (n=31)	3 (10%)	14 (45%)	8 (26%)	3 (10%)	2 (6%)	1 (3%)
Natuur- en Technische Wetenschappen (n=65)	7 (11%)	36 (55%)	12 (18%)	7 (11%)	2 (3%)	1 (2%)

Gevraagd aan allen, Antwoorden van de respondenten van de AvK worden hier niet apart weergegeven vanwege de kleine groepsgrootte. De aantallen van de domeinen tellen op tot 192 omdat een deel van de respondenten aangaf werkzaam te zijn binnen meerdere domeinen (Genootschap en DJA).

De onderwerpen van deze rapportages werden over het algemeen als belangrijk ervaren door de respondenten. Van de 160 respondenten die aangaven in de afgelopen vijf jaar één of meerdere rapporten te hebben gelezen gaf 51% aan de onderwerpen hiervan zeer belangrijk te vinden. De kwaliteit van de rapporten werd gemiddeld beoordeeld met een 7,9 (range 5-10).

Tabel 24 Zo ja, hoe belangrijk vond u over het algemeen het onderwerp/de onderwerpen van de rapporten (n=155)

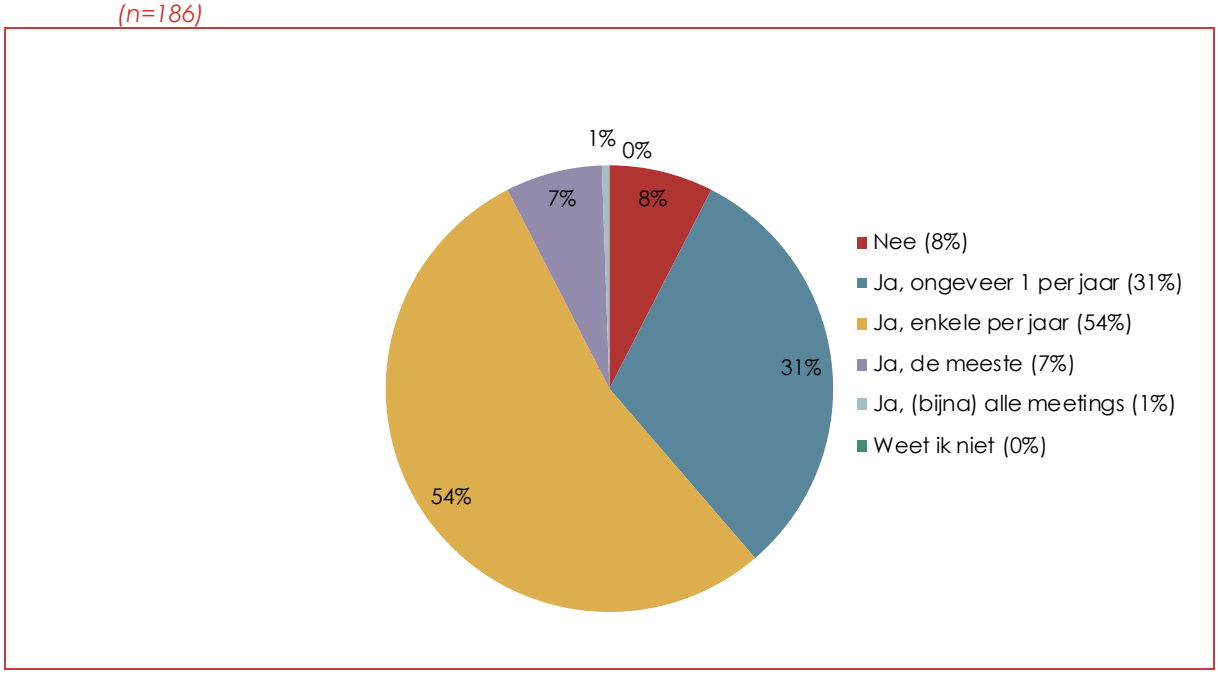
	Onbelang-rijk	Enigszins belangrijk	Redelijk belangrijk	Zeer belangrijk	Geen mening
Genootschap (n=137)	2 (1%)	8 (6%)	56 (41%)	70 (51%)	1 (1%)
DJA (n=18)	0 (0%)	0 (0%)	8 (44%)	10 (56%)	0 (0%)
Uitgesplitst naar domein(en) waarin respondent werkzaam is					
Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (n=37)	0 (0%)	2 (5%)	16 (43%)	19 (51%)	0 (0%)
Geesteswetenschappen (n=45)	1 (2%)	0 (0%)	18 (40%)	26 (58%)	0 (0%)
Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen (n=27)	1 (4%)	1 (4%)	9 (33%)	15 (56%)	1 (4%)
Natuur- en Technische Wetenschappen (n=57)	1 (2%)	5 (9%)	26 (46%)	25 (44%)	0 (0%)

Gevraagd aan allen, behalve de respondenten die bij de vorige vraag ''nee'' of ''ik weet het niet'' hebben geantwoord. Deze vraag is ook gesteld aan de respondenten van de AvK, maar wordt hier niet apart weergegeven vanwege de kleine groepsgrootte. De aantallen van de domeinen tellen op tot 166 omdat een deel van de respondenten aangaf werkzaam te zijn binnen meerdere domeinen (Genootschap en DJA).

Tabel 25 Heeft u in de afgelopen 5 jaar een of meerdere bijeenkomsten van de KNAW bijgewoond?

	Ja, (bijna) alle meetings	**Ja, de meeste**	**Ja, enkele per jaar**	**Ja, ong. 1 per jaar**	**Nee**
Genootschap (n=159)	1 (1%)	12 (8%)	85 (53%)	52 (33%)	9 (6%)
DJA (n=18)	0 (0%)	1 (6%)	10 (56%)	5 (28%)	2 (11%)
Uitgesplitst naar domein(en) waarin respondent werkzaam is					
Gedrags-, Maatschappij- en Rechtswetenschappen (n=45)	0 (0%)	2 (4%)	24 (53%)	14 (31%)	5 (11%)
Geesteswetenschappen (n=51)	1 (2%)	2 (4%)	28 (55%)	18 (35%)	2 (4%)
Medische, Medisch-Biologische en Gezondheidswetenschappen (n=31)	0 (0%)	5 (16%)	18 (58%)	6 (19%)	2 (6%)
Natuur- en Technische Wetenschappen (n=65)	0 (0%)	4 (6%)	33 (51%)	22 (34%)	6 (9%)

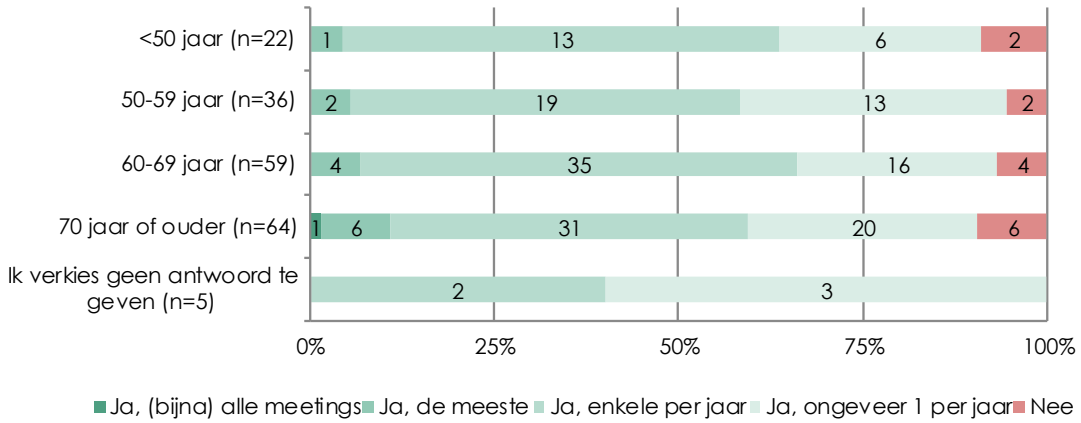
Figuur 8 Heeft u in de afgelopen 5 jaar een of meerdere bijeenkomsten van de KNAW bijgewoond? (n=186)

Gevraagd aan: allen

Uitgesplitst naar leeftijd:

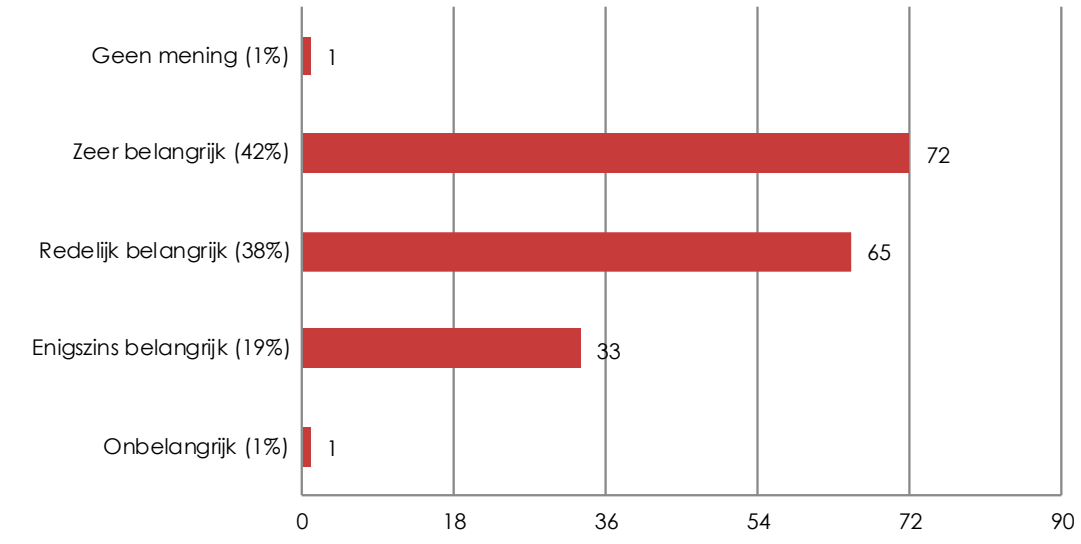
Figuur 9 Heeft u in de afgelopen 5 jaar een of meerdere bijeenkomsten van de KNAW bijgewoond? Uitgesplitst naar leeftijdscategorie (n=186)

Gevraagd aan allen

De onderwerpen van deze bijeenkomsten werden over het algemeen als belangrijk ervaren door de respondenten. Van de 172 respondenten die aangaven in de afgelopen vijf jaar één of meerdere bijeenkomsten te hebben bijgewoond gaven er 72 (42%) aan de onderwerpen hiervan zeer belangrijk te vinden (Figuur 10). De kwaliteit van de bijeenkomsten werd gemiddeld beoordeeld met een 7,6 (range 5-10).

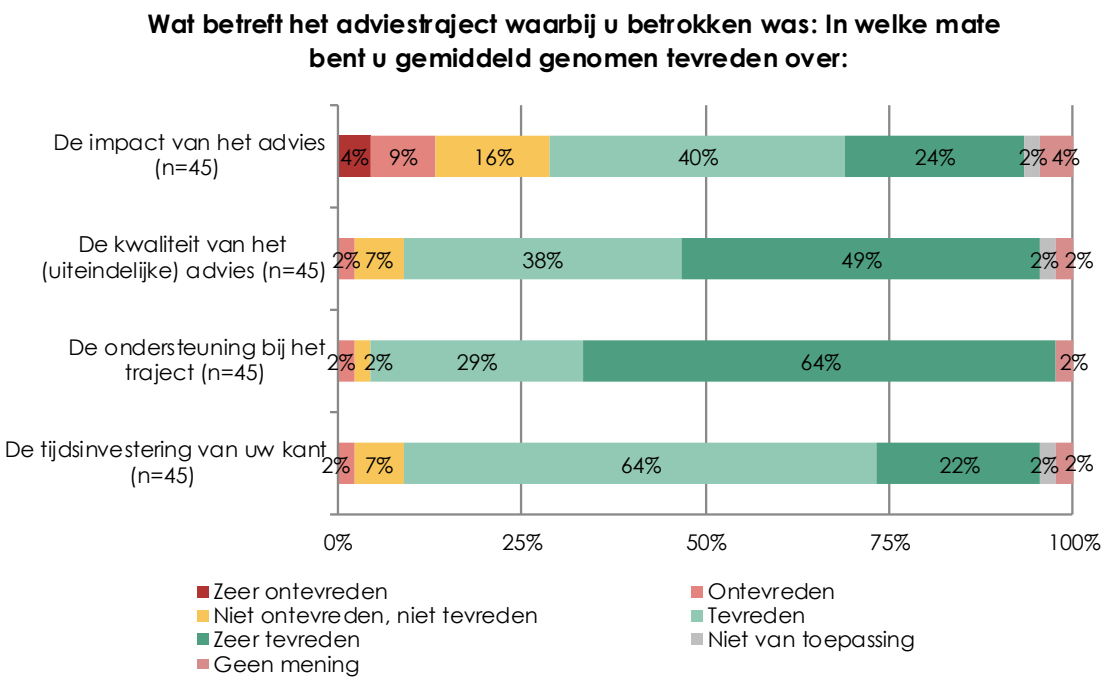
Figuur 10 Hoe belangrijk vond u over het algemeen het onderwerp/de onderwerpen van de bijeenkomsten?

Gevraagd aan allen, behalve de respondenten die bij de vorige vraag ''nee'' of ''ik weet het niet'' hebben geantwoord

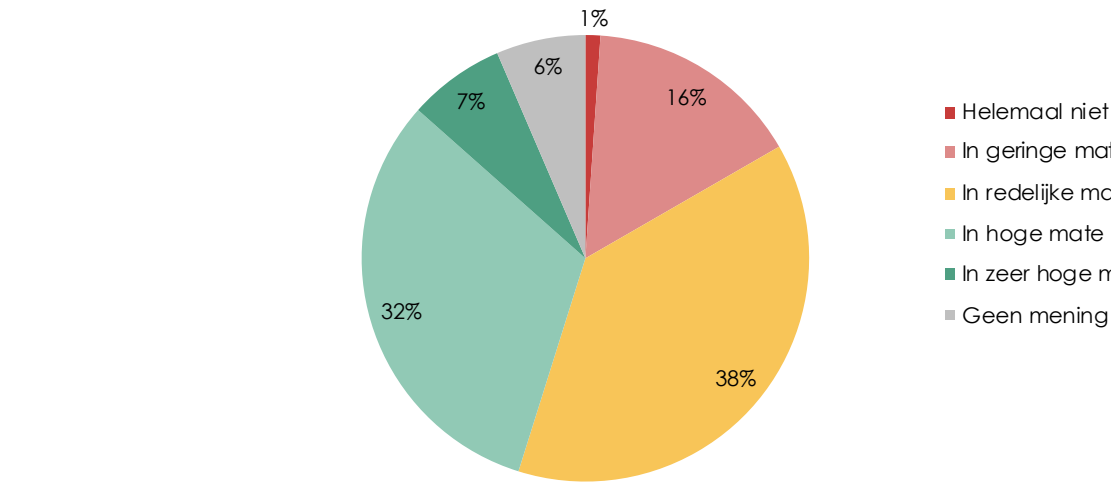
Van de Genootschaps- en DJA-leden gaf 26% (n=45) aan als commissielid betrokken te zijn geweest bij één of meerdere adviestrajecten in de periode 2020-2025.

Figuur 11 Tevredenheid over adviestrajecten (n=45)

Alleen gevraagd aan Genootschaps- en DJA-leden die aangeven bij één of meerdere adviestrajecten betrokken te zijn geweest in de periode 2020-2025.

Figuur 12 In welke mate slaagt de KNAW als organisatie volgens u in haar adviesfunctie? (n=186)

Gevraagd aan: allen

Tabel 26 In welke mate draagt de KNAW als organisatie middels de uitreiking van beurzen bij aan de bevordering van de wetenschapsbeoefening in Nederland? (n=177)

Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
4 (2%)	38 (21%)	62 (35%)	42 (24%)	11 (6%)	20 (11%)

Gevraagd aan Genootschap en DJA

Van de leden van het Genootschap en DJA die de enquête invulden gaf 33 mensen (19%) aan betrokken te zijn geweest bij de beoordelingen van één of meerdere **beurzen** in 2020-2025. De meesten van hen waren tevreden tot zeer tevreden met het verloop van dit proces (Tabel 27).

Tabel 27 Tevredenheid over het beoordelingsproces van beurzen (n=33)

	Zeer ontevreden	Ontevreden	Niet ontevreden, niet tevreden	Tevreden	Zeer tevreden
De uitkomsten van het beoordelingsproces	0%	6%	3%	36%	55%
De ondersteuning bij beoordelingsproces	0%	0%	0%	30%	70%
De lasten van het beoordelingsproces	3%	3%	6%	64%	24%

Gevraagd aan leden van Genootschap en DJA die aangaven betrokken te zijn geweest bij de beoordelingen van één of meerdere beurzen in 2020-2025.

Van de leden van het Genootschap en DJA die de enquête invulden gaven 49 mensen (28%) aan betrokken te zijn geweest bij de beoordelingen van één of meerdere **prijzen** in 2020-2025. Ook hier geldt dat de meesten van hen tevreden tot zeer tevreden waren met het verloop van dit proces (Tabel 28Tabel 28).

Tabel 28 Wat betreft de beoordeling van prijzen: in hoeverre bent u gemiddeld genomen tevreden over: (n=49)

	Zeer ontevreden	Ontevreden	Niet ontevreden, niet tevreden	Tevreden	Zeer tevreden
De uitkomsten van het beoordelingsproces	2%	4%	0%	24%	69%
De ondersteuning bij beoordelingsproces	0%	2%	2%	18%	78%
De lasten van het beoordelingsproces	2%	2%	6%	53%	37%

Gevraagd aan leden van Genootschap en DJA die aangaven betrokken te zijn geweest bij de beoordelingen van één of meerdere prijzen in 2020-2025

Tabel 29 In welke mate draagt de KNAW volgens u bij aan: (n=177)

	Hele-maal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
ruimte geven aan jong talent	2%	11%	34%	38%	11%	4%
het verlagen van de werkdruk binnen de wetenschap	25%	36%	17%	5%	0%	18%
het verhogen van het vertrouwen in de wetenschap in de samenleving	2%	15%	28%	36%	16%	3%
het vergroten van de wetenschappelijke kennisbasis van beleid	2%	21%	30%	31%	7%	10%
het verbeteren van sociale veiligheid in de wetenschap	8%	24%	31%	17%	2%	19%
het toegankelijker maken van onderzoek (open science)	2%	19%	33%	21%	6%	18%
het profileren van Erkennen en Waarderen	5%	13%	36%	24%	3%	18%
het bevorderen van diversiteit in de wetenschap	5%	24%	36%	24%	3%	8%
het beschermen van de academische vrijheid	2%	10%	22%	35%	29%	3%
de Nederlandse positie in de internationale wetenschap	2%	14%	33%	28%	15%	8%
betrekkingen met internationale zusterakademies te onderhouden	0%	6%	24%	32%	14%	24%

Gevraagd aan: Genootschap, DJA

Tabel 30 In welke mate draagt de KNAW (via de Instituten) volgens u bij aan: (n=177)

	Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
samenwerking tussen wetenschappers	4%	14%	38%	23%	8%	14%
profilering van wetenschappers	2%	13%	28%	32%	11%	13%
het stimuleren van excellent onderzoek	2%	9%	24%	40%	15%	10%

Gevraagd aan: Genootschap, DJA

Tabel 31 In welke mate slaagt De Jonge Akademie er volgens u in om DJA-leden: (n=18)

	Hele-maal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
te stimuleren om de Nederlandse academische context binnen internationale kaders te plaatsen	6%	6%	39%	33%	6%	11%
te stimuleren hun wetenschappelijke inzichten in de maatschappij uit te dragen	0%	6%	6%	44%	39%	6%
te stimuleren een visie te ontwikkelen op het te voeren wetenschapsbeleid	0%	0%	0%	44%	56%	0%
te stimuleren een toekomstvisie te ontwikkelen op het eigen vakgebied	0%	0%	17%	50%	33%	0%
te steunen in hun eigen ontwikkeling als wetenschapsbeoefenaar	0%	6%	17%	61%	17%	0%
in aanraking te brengen met vakgebieden buiten het specialisme en de mogelijkheden van interdisciplinair onderzoek	0%	0%	0%	33%	67%	0%
aan te sporen na te denken over de positie van buitenlandse jonge wetenschappers binnen het Nederlandse systeem	0%	17%	11%	22%	50%	0%

Gevraagd aan: DJA

Leden van zowel het Genootschap, DJA (Tabel 32 en Tabel 33), als de AvK (niet getoond) voelen zich, logischerwijs het sterkst betrokken bij hun eigen Akademie. Uit de enquête volgt verder dat de respondenten van DJA en de AvK zich meer betrokken voelen bij hun respectievelijke Akademies dan de leden van het Genootschap bij de KNAW. De respondenten van DJA zijn het positiefst over hun Akademie en geven de DJA gemiddeld een 8,8. Genootschapsleden en leden van de AvK beoordelen hun eigen Akademie gemiddeld respectievelijk met een 7,2 (n=153) en een 7,3 (n=7).

Tabel 32 In hoeverre voelt u zich betrokken bij de: (n=159)

	Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
KNAW (n=159)	0%	11%	30%	31%	28%	0%
DJA (n=159)	25%	28%	20%	9%	1%	17%
AvK (n=159)	43%	25%	12%	4%	1%	16%

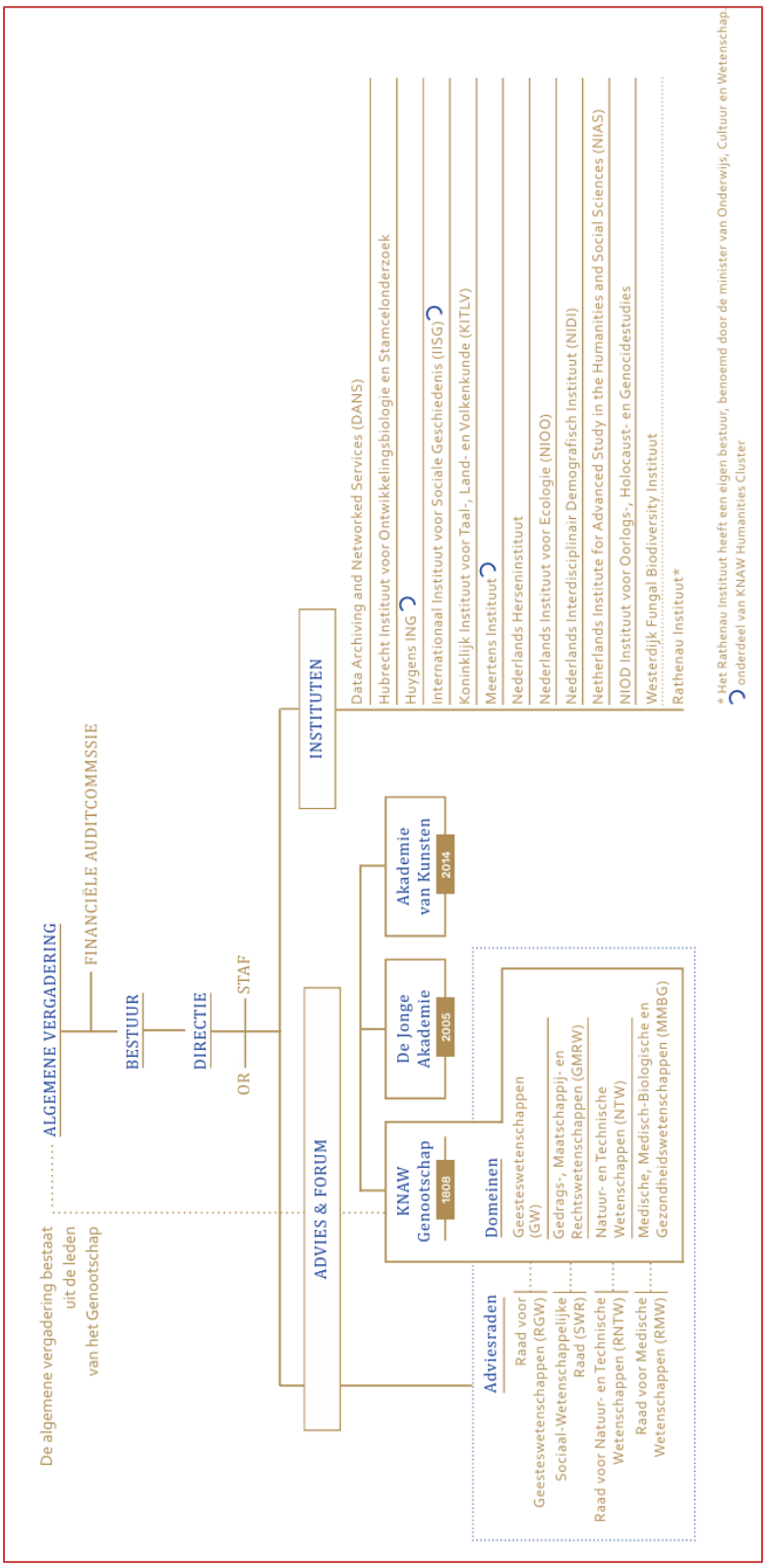
Gevraagd aan: Genootschap

Tabel 33 In hoeverre voelt u zich betrokken bij de: (n=18)

	Helemaal niet	In geringe mate	In redelijke mate	In hoge mate	In zeer hoge mate	Geen mening
KNAW (n=18)	17%	17%	61%	6%	0%	0%
DJA (n=18)	0%	0%	11%	17%	72%	0%
AvK (n=18)	22%	39%	17%	11%	0%	11%

Gevraagd aan: DJA

Bijlage F Organogram KNAW organisatie

Bron KNAW, 2024

Bijlage G Lijst met KNAW-publicaties 2020-2025

Overzicht van KNAW-adviezen in 2020-2025

Jaar	(On)gevraagd?	Titel	Karakter
2020	Gevraagd	Evenwicht in het wetenschapssysteem. De verhouding tussen ongebonden en strategisch onderzoek	Policy for science
	Gevraagd	Het rolling-grantfonds. kloppend hart voor ongebonden onderzoek	Policy for science
2021	Ongevraagd	Academische vrijheid in Nederland: een begripsanalyse en richtsnoer	Policy for science
	Ongevraagd	Opslag en beschikbaarheid van data voor onderzoek	Policy for science
	Ongevraagd	Scenariostudie naar brede impact coronacrisis (Samenwerking WRR en KNAW)	Science for policy
	Ongevraagd	Efficiency Gains through innovation in medicines development: How can science contribute? Health Inequalities Research, New methods, better insights	Science for policy
	Ongevraagd	Health Inequalities Research - New methods, better insights?[69]	Science for policy
2022	Gevraagd	Sociale veiligheid in de Nederlandse wetenschap – Van papier naar praktijk	Policy for science
	Ongevraagd	The pandemic academic – How COVID-19 has impacted the research community	Policy for science
	Ongevraagd	Met de kennis van straks. De wetenschap goed voorbereid op pandemieën	Science for policy
	Gevraagd	Waarde van Wetenschap. Observeren, weten en meten	Policy for science
2023	Ongevraagd	Planetary Health. An emerging field to be developed	Science for policy
	Ongevraagd	Position Paper: Kennisveiligheid	Policy for science
	Ongevraagd	Wankele sokkels – Omstreden monumenten in de openbare ruimte	Science for policy
	Ongevraagd	De toekomst van de Frisistiek	Policy for science
2024	Ongevraagd	KNAW-statement: Wetenschap kent geen grenzen: oproep tot het behoud van een open wetenschapssysteem	Policy for science
2025	Ongevraagd	Position paper: Academische vrijheid in Nederland: reactie op actuele dreigingen	Policy for science

[69] Dit advies werd geschreven door ALLEA en FEAM en de KNAW had een belangrijke faciliterende rol in het adviesproces.

Overzicht van overige KNAW-publicaties in 2020-2025

Jaar	Type publicatie	Titel	Karakter
2021	Publieksbrochure	Vaccineren of niet: wat zegt de wetenschap (verschenen in het Nederlands, Engels, Turks en Arabisch)	Publiekscommunicatie
	Publieksbrochure	Epidemieën van besmettelijke ziekten	Publiekscommunicatie
	Publieksbrochure	Hoe word je besmet met het SARS-2-coronavirus?	Publiekscommunicatie
2022	Overige KNAW-publicaties	Bijdrage aan de publicatie Coronascenario's doordacht, Handreiking voor noodzakelijke keuzes (Coördinatie WRR)	Science for policy
2023	Overige KNAW-publicaties	Wetenschap – Sterker voor de maatschappij van de toekomst (KNAW en De Jonge Akademie)	Policy for science
2024	Overige KNAW-publicaties	Evaluatie Nederlandse gedragscode wetenschappelijke integriteit	Science for policy
	Overige KNAW-publicaties	Neem nu geen onomkeerbare besluiten over talenstudies	Policy for science

Bijlage H Overzicht van fondsen KNAW

De private fondsen die de KNAW beheert generen via beleggingen en rentes inkomsten, van waaruit toekenningen (beurzen en prijzen) worden gedaan. De stand van de fondsen is gestegen van €35M naar €40M in 2024. De toekenningen uit de fondsen zijn gemiddeld €1,5M per jaar.

Fonds	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Sara van Dam z.l. Fonds	-6	-62	0	1	19
Van der Gaag Fonds	-4	-7,0	13,0	-75,0	-3,0
Totaal Gedragsonderzoek:	**-10**	**-69**	**13**	**-74**	**16**
Ter Meulen Fonds	19	-315	-252	-236	-221
Van Leersum Fonds	-4	-73	-44	-160	-42
Van Walree Fonds	-18	-6	-8	-38	-79
De Boer-Van Staveren Fonds			0	-40	-161
Totaal Medische Wetenschappen	**-3**	**-394**	**-304**	**-474**	**-503**
Ecologie Fonds (voorheen SBP Fonds)	-90	-98	-104	-131	-91
Totaal Ecologie	**-90**	**-98**	**-104**	**-131**	**-91**
Fonds Geesteswetenschappen	-2	-3	-9	-7	-5
Maartje Draak Fonds Keltische Talen en Cultuur	-2	-1	-14	0	-5
Totaal Geesteswetenschappen	**-4**	**-4**	**-23**	**-7**	**-10**
Legaat Hoogerbrugge	**0**	0	0	-2	-2
Totaal Akademie	**0**	**0**	**0**	**-2**	**-2**
Arend Heyting Stichting	-3	-2	-9	-1	-1
De la Court Fonds	-18	-5	-15	0	-14
Dr. J.L. Dobberke Stichting	-29	-65	-20	-53	-64
Evert Willem Beth Stichting	-13	-26	-24	-47	-40
Fonds Geschiedenis KNAW	-47	-365	-1	0	0
Fonds Staatsman Thorbecke	-989	-7	-930	36	-1002
Lorentz Fonds	-3	-4	-9	0	0
Stichting Bakhuis Roozeboom Fonds	-6	-3	-3	-1	-6
Stichting Erasmi Opera Omnia	-22	-9	-12	0	-10
Stichting Gilles Holst Fonds	-3	-3	-4	0	-4
Stichting J. Gonda Fonds	-266	-62	-60	-80	-107
Stichting M.W. Beijerinck Virologie Fonds	-32	-77	-58	-64	-94
Stichting Van 't Hoff Fonds	-6	-4	-15	-1	-18
Van den Houten Fonds	-69	-69	-80	-79	-68
Willem F. Duisenberg Fellowship Stichting		0	-16	-8	-10
Fondsen < € 10K	0	0	-2	0	0
Totaal toekenningen overige fondsen	**-1506**	**-701**	**-1258**	**-298**	**-1438**
Totaal toekenningen alle fondsen	**-1613**	**-1266**	**-1676**	**-986**	**-2028**
Totaalwaarde alle fondsen	**34922**	**39470**	**33331**	**37156**	**39907**

Bijlage I Bronnenlijst

Documenten van de KNAW

KNAW (2017). Handleiding adviezen KNAW

KNAW (2019). Reglement van de algemene vergadering van de KNAW

KNAW (2019). Extensieregeling KNAW

KNAW (2020). Strategische agenda 2021-2025 – Staan op kennis

KNAW (2020). Evenwicht in het wetenschapssysteem.

KNAW (2021). Jaarverslag 2020

KNAW (2021). Het rolling-grantfonds. Kloppend hart voor ongebonden onderzoek

KNAW (2022). Jaarverslag 2021

KNAW (2022). Hooglerarenbeleid KNAW

KNAW (2022). Overzicht integriteitsbeleid KNAW

KNAW (2022). Klokkenluidersregeling KNAW

KNAW (2023). Jaarverslag 2022

KNAW (2023). Regeling octrooi- en kwekersrecht KNAW

KNAW (2024). Jaarverslag 2023

KNAW (2024). Reglement van de KNAW

KNAW (2024). Besturingsfilosofie

KNAW (2024). Klachtenregeling wetenschappelijke integriteit KNAW

KNAW (2024). Regeling octrooi- en kwekersrecht KNAW

KNAW (2024). Klachtenregeling ongewenst gedrag KNAW

KNAW (2025). Jaarverslag 2024

KNAW (2025). Zelfevaluatie van de KNAW

KNAW (2025). Medewerkers onderzoek KNAW 2025

KNAW (2025). KNAW-beleid voor kennisbenutting en onderzoeksfinanciering

KNAW (2025). KNAW Bevoegdhedenregeling Bestuur – Directie

KNAW (2025). KNAW Bevoegdhedenregeling Bijzondere Functionarissen

KNAW (2025). KNAW Bevoegdhedenregeling Directie - Instituutsdirecteuren

KNAW en NWO (2025). Uitkomst procesevaluatie institutenportfolio van KNAW en NWO 2025

KNAW (2026). Strategische Agenda 2026-2030 – Bruggen naar morgen

KNAW (z.d.). Informatiebrochure nieuwe KNAW-leden

KNAW (z.d.). Media-analyse Adviesrapport Academische Vrijheid

KNAW (z.d.). Regeling Lijst Additionele Bekende Onderzoeksfinanciers

KNAW (z.d.). Gedragscode Sociale Veiligheid KNAW

KNAW (z.d.). KNAW-beleid inzake bevoegdheden, het verlenen en uitoefenen daarvan

Akademie van Kunsten (2020). Reglement van de Akademie van Kunsten

De Jonge Akademie (2022). Reglement van De Jonge Akademie KNAW

De Jonge Akademie (2022). Reglement selectie en benoeming leden van De Jonge Akademie KNAW

De Jonge Akademie Jaarplan 2025 (2024). Geraadpleegd via: https://www.dejongeakademie.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2985858

Externe onderzoeken en rapporten

Portfoliocommissie In opdracht van KNAW en NWO (2019) Evaluatie van portfolio van onderzoeksinstituten van NWO en KNAW. Geraadpleegd via: https://www.nwo.nl/evaluatie-van-portfolio-van-onderzoeksinstituten-van-nwo-en-knaw

Dittrich, K.L.L.M., Van Oudenhoven-van der Zee, K.I., Van Gunsteren, W.F. en Ter Braak, L. (2020). *Evaluatie van de KNAW*

NWO (2026). Evaluatie NWO. Geraadpleegd via: https://www.eerstekamer.nl/brief_in/20260511/zbo_evaluatie_nederlandse/f=/vmxghbqj60xs.pdf

Beleidsdocumenten en wetgeving

Comptabiliteitswet 2016. https://wetten.overheid.nl/BWBR0039429/2023-09-26, geraadpleegd april/mei 2026.

Ministerie van OCW (2020). Kamerbrief met beleidsreactie op eindrapport evaluatie KNAW. Geraadpleegd via https://open.overheid.nl/details/ronl-1b5dfa29-8959-459c-9ba9-6c90d4898d24

Tweede Kamer (2020). Vergaderjaar 2020–2021, 29 338, nr. 224. Geraadpleegd via https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29338-224.pdf

Tweede Kamer (2022). Vergaderjaar 2021–2022, 31 288, nr. 964. Geraadpleegd via https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-31288-964.pdf

Wet op het hoger onderwijs en onderzoek. https://wetten.overheid.nl/BWBR0005682/2026-01-01, geraadpleegd 12-5-2026.

Websites

KNAW. www.knaw.nl

DJA. www.dejongeakademie.nl

Overheid.nl. https://organisaties.overheid.nl/28212015/Koninklijke_Nederlandse_Akademie_van_Wetenschappen

NWO. https://www.nwo.nl/nieuws/positieve-instellingsevaluatie-nwo-vervult-wendbaar-en-strategisch-haar-rol-in-het-wetenschapsveld